

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI

SODUR

XIII. AASTAKÄIK • 1931. A.

Vabarügi XIII aastapäeval.

K. Päts
Rüüganem.

Kindr. G. Jonson
Tallinna gam. ül.

7. MÄRTS

NO
9%

P. LUTTEIN

Tallinna Linna Gaasivabrik

Gaasiga küttes maksab:

lõuna valmistamine 4—5 inim. 5—6 snt.	
1 liitri vee keetmine.	0,6 "
1 vanni vee soojendamine	20 "
1 soojavee duš.	1 "
praeahju küte 1 tunni jooksul	3 "

Tarvitage gaasi:

- köögis kütmiseks. küpsetamiseks. praadimiseks, soojavee valmistamiseks.
- vannitubades gaasivanniahjude kütteks.
- ajutiselt tarvitatavate ruumide kütteks.
- eesruumide ja väliseks valgustuseks.

Kodumajapidamist ratsionaliseerite Teie vaid gaasi kütteinena tarvitusele võtmisega, sest **gaas** on 4—7 korda odavam muist kütteaunist, võimaldab eeskujulikku puhtust, äärmuseni hõlbustab keetmist, küpsetamist, soojendamist.

Igasuguseid seletusi ja nõuandeid gaasi-küsimuste kohta saab gaasivabrikust.

TALLINNA LINNA GAASIVABRIK

müüb suurel ja väikesel hulgal kõrgeväärtuslikku

gaasitõrva.

Tõrv on saadud parimast Inglis kivisöest horisontaal-retortides. On väga kohane katuste tõrvamiseks ja ületab oma omadustega parimad import kivisöe tõrvad. Gaasitõrval on suur kattevõime, kuivab katusel ruttu, ei jookse maha. ei riku pappi, on vastupidav ilmastikule, annab katusele musta läikiva sileda pinna. Tõrv on hinnalt odav ja temale ei ole juure segatud alaväärtuslikku tõrva. Tallinna gaasivabriku tõrvaga kaetud katused 20 aasta seismise järele on kõige paremas korras.

Tarvitage ainult meie saadusi!

A.-S. „RAUANIIT“

TALINNAS.

Asutatud 1919. a.

Soovitab kõrges headuses:

Loomulikust siidist crepe-de-chine'i, milaneesi, velutiini, siidi- ja villast trikooriit pesu ning kleititele.

Siidi-mako-floor ja villaseid sukki, sokke, laste sukki, Bemberg-siidisukki „BELLA“ ja kõlapitse.

Igasuguseid paelu, kaelasidemeid jne.

Kaubad varustatud vabrikumärgiga.

Saada üle Eesti!

20

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI

SÕDUR

№ 9/10

Laupäeval, 7. märtsil 1931.

XIII aastakäik.

Soome suhtumine Eestisse Vabadussõjas.

Ed. Laaman.

Kogu Soome välispoliitika 1918.—19. a. kannatab sihtide selgusetuse all, mis tekis sellest, et orientatsioonid maha jäid olukordade kiirest muutumisest.

Pärast Saksamaa kokkulangemist tegi Soome esimese pöörangu Saksa orientatsioonist liitlaste poole seega, et 27. novembril 1918. a. astus ametisse prof. Lauri Ingmani valitsus, kus välisministriks Carl Enckell, endine riigisekretär Peterburis ja pärastine Pariisi saadik, sõjaministriks K. R. Valden. Sakslastega lepingus seisnud Svinhufvudi asemele sai riigihoidjaks kindral Mannerheim, kes enne seda käis Pariisis ja Londonis.

Oodati Vene nõukogude kukutamist. „Helsingin Sanomates“ 22. nov. tegi ühe lääne suurriigi kohalik diplomaat meeoleolu „üldiseks pealetungiks Nõukogude Vene vastu“: Peahoop tulla lõunast, liitlaste 700.000-liselt armeelt. Urali tagant tulla Jaapan, läänest — Pihkva valgekaart. Lõpuks ei olla võimata, et tarkem korral tuleb pealetung ka Soome lahe põhja kaldalt.

Nõukogudele pealetungimise asemel tuli aga tegelikult piirirahvaste kaitsmisele mõelda. Eriti vajas seda Soome lähem naaber üle lahe.

Eesti poolt algasid Soome abi üle läbirääkimisi J. Tõnisson, J. Poska ja hiljem Helsingisse allaliseks Eesti asemikuks tulnud dr. O. Kallas.

Soome ametlik seisukoht oli tagasihoidlik. Soome väge ei saa praegu Eestisse saata, — seaduse järel võib seda kasutada ainult oma maa kaitseks; pealegi pole oma piir hädahüta. Võib saata ainult vabatahtlikke („Hels. Sanomat“ 21. dets.).

Kohe pärast Narva langemist detsembri algul hakati Soome ajakirjanduses

õhutama abiandmist Eestile. Algust tegi „Uue Päeva“ toimetaja Yrjö Koskelainen 2. detsembril, siis järgnes John Zidbäck 10. dets. „Tampereen Sanomates“ ja pärastine Tartu prof. Lauri Kettunen 11. detsembril „Uues Suometares“. Samas lehes avaldas 15. dets. koonduserakonna keskkomitee liige senaator Louhivuori üleskutse: „Eestit aitama!“ „Niisama nagu ootasime meie viimase jaanuari lõpul ja veebruari algul abi Rootsist, ootab Eesti nüüd seda meilt. Kas aitab Soome või kostab Eestile samuti, nagu Rootsi temale endale?“

Koosolekul, mille Helsingi naised kokku kutsusid Eestile sanitaarabi läkitamiseks, võttis asi ootamatult palju suurema ulatuse. Kogu seltskondlise abiandmise ühendamiseks valiti „Eesti avitamise peatoimkond“ kõigi Soome parteide esitajatest: koonduselt, rootslastelt, edumeelsetelt, maaliitlastelt, sotsiaaldemokraatidelt, igalt 3 liiget, koonduslase Louhivuori juhatusel. Sotsialistid prof. Voionmaa, dr. J. Ailio ja dr. H. Ryömä, ehk küll asjale isiklikult kaasatundvad, jäid toimkonnast varsti eemale, nähtavasti oma partei ettekirjutusel, kes etteheidet kartis Eesti siseasjusse segamises.

Soome oli vast samal kevadel oma kodusõja läbi teinud, mille võoras — Saksa sõjariistade vahelesegamine valgete kasuks otsustanud. Mitte ainult enamlased, vaid pea kogu sotsialistiline partei oli nii ehk teisiti punaste poolel olnud ja selle tõttu olid suhted sotsialistide ja kodanlaste vahel alles liig teravad. Selle all kannatas ka Soome sotsialistide suhe Eesti küsimusse.

Katsuti mõistuse abil neist tundementidest üle saada. J. V. Keto, kes Soome „Sotsiaaldemokraattis“ esimesena

pikemalt käsitas „Eesti küsimust“, näitas, et kommunistidega minnes ja uuendusi ettevõttes, mis maa majandusseisukorrale ei vasta, viiks Eesti töörahas oma asja aastakümneid tagasi.

Rohkem mõjus siiski teiste sotsiaaldemokraatide eeskuju, eriti Rootsi ja Eesti oma. J. V. Keto manitses oma seltsimehi meelespidama, et Eesti sotsialistid demokraatia poolt kaasa võitlevad. Iseäranis suure mulje pidi aga tegema Rootsi sotsiaaldemokraatia kuulsal juhi Brantingi kindel seisukoht, kelle häälekandja (22. dets.) otsekohe liitriikidelt abi nõudis Eesti ja Läti rahvastele.

Selle abinõudmise julgus paistab eriti silma, kui arvesse võtta, et isegi enamlastest tagakiusatud Vene sotsiaaldemokraatide vähemlaste keskkomitee oli „revolutsiooni üldhuvide ja klassi solidaarsuse nimel“ kõigi maade sotsialiste üleskutsunud „kõige aktiivsemale kampaaniale välismaade vahelesegamise vastu Vene revolutsiooni asjusse“ („Petr. Pravda“ 28. nov. 1918).

Kui punavägi Eestis juba Tartu ning Tapa vallutanud, otsustas Eesti sotsiaaldemokraatide keskkomitee 26. detsembril pöörata Soome ja Rootsi vennasparteide poole abipalvega: „Väline sõjaline abi on meie noorele vabariigile, meie iseseisvusele ja demokraatialle elu ja surma küsimuseks... Aidake meid! Mõjuge oma valitsuste peale, et nad oma sõjalist abi ja toetust ei keelaks!“

Eesti sotsialistide abipalvel oli teatav tagajärg: Ametlikus resolutsioonis tunnistas Soome sotsiaaldemokraatia, et ta Eesti kaitsesõjale iseseisvuse ja demokraatia eest kaasa tunneb. Kuid vana vimma ei suutnud see siiski kaotada. Kõige pisemast juhusest oli küllalt, et see jälle lõkkele pahvatas.

Kalmi „Põhja Pojad“ kogunesid Eesti lahinguväljale sõitmiseks täies mundris Helsingisse ja seal oli neil lokaalides ning tänaval mõningaid meelevalduslisi sõnolemisi ja vahejuhtumisi Soome „punastega“. „Suomen Sosialidemokraatitil“ kargas hing täis: ta kirus „valgete“ ulakust ja trükkis siis „Eesti avitamise päevaks“ ära paar nädalat varem Eesti „Sotsiaaldemokraatis“ ilmunud Eesti tööministri A. Rei artikli Soome kodusõjast. A. Rei jutustas seal oma abipalumiskäigust Soome sotsialistide poole ja nende informatsioonide põhjal tarvitas mõne üsna krõbeda sõna Soome „valgete“ kohta.

Soome „valged“ leidsid, et selle artikli avaldamine Eesti aitamise meeleolu Soomes rikub. A. Rei lahkus selle peale Eesti Ajutisest valitsusest. Eesti sotsialistid ütlesid oma Soome seltsimeestest taktitu olevat Soome koduste vastuoludega Eesti aitamist raskendada. „Suomen Sosialidemokraatti“ äga seletas (20. jaan. 1919):

Teadsime, et A. Rei artikkel ei meeldi meie kodanlastele, aga tahtsime valgustada Eesti sotsiaaldemokraatia suhet meie valgele terrorile, millega nüüd tahetakse Eesti kaitsesõda võrrelda; tahtsime ka Eesti sotsiaaldemokraate hoiatada Soome vabatahtliste eest.

Paar nädalat hiljem kõneles „Suomen Sosialidemokraatti“ juba „terrorist Eestis“, — see olla „kuuldavasti veel hullem, kui oli Soome kodusõjas“.

Ka kui sotsialistidki kõrvale jätta, ei olnud Soome suhtumine Eestisse Vabadosõja aegu mitte ühtlane.

Soome seltskond ilmutas kõige elavamat osavõttu ja sai küllalt aru silmapilgu tähtsusest. Koonduslaste „Uusi Suometar“ tähendas 20. dets. 1918., Soome hõimude ajaloolle olla omäne, et pealetungiv vaenlane on aina võitnud ükshaaval ka lähedaidki naabreid. Seekord olla aga juba ärkamas enesealalhoidutung endise eraldumise asemele. Eestisse minevatest Soome vabatahtlikest ütles sama leht (31. dets. 1918.), need teadvat, et neil mitte üksnes Eesti rahva eest ei tule võidelda, vaid ka takistada vaenlast oma enda maad ähvardamast Eesti poolelt. Soomel tulla kaasa teha ajaloolist suurtööd, mis vaid harva osaks saab väikerahvale — nimelt hoida ära anarhiat levinemast haritud maailma.

Veel, kui 1919. aprilli lõpul punaväe kestvad pealetungid Eesti rinnet kord liiga väsitama kippusid, oli Soome seltskond jälle valmis vabatahtlike saatma.

Tagasihoidlikumad olid mõned rootsimeelsed ringid. Seal tegid kihutust mõningad Balti sakslased ja rootsikeelne „Hufvudstadsbladet“ leidis, et Eesti valitsus „enamlastest palju lahku ei lähe“. Aegajalt lasti koguni päris tatari sõnumeid lendu, nagu üks Stokholmi telegramm 12. maist, mille „Petrogradi Pravda“ ära tõi (22. mai 1919):

„Soome valitsus teatas Eestile, et Soome katkestab diplomaatlise läbikäimise, kutsub ära Soome väed, blokeerib

Eesti sadamad ja saadab Soomest eestlased välja, kui Eesti mitte ei muuda poliitilist kurssi ja kindlaks jääb mõisamaade konfiskeerimisele.“

*

Kui Eestis iseseisvuse aade päevapoliitikaks sai, tekkis selle kõrvale juba 1918. a. algul kohe liidu mõte Soome vennasrahvaga. Kuidas oli sellega lugu Soomes? Sealgi veetles ta meeli ja nimelt väga mitmekesistes ringides.

1919. jaanuari lõpupoole kirjutas Suomen Sosialidemokraatti:

Mõlemal pool Soome lahte on ühte-aegu hääli kuulnud, mis soovivad lähedat liitu kahe vennasrahva vahel. Iseäranis on selle poolt esinernud alles hiljuti Eesti riigimees K. Päts. See mõte on kahtlemata väärt, et tema üle järel mõelda. Eriti kui mõlemal maal on korda läinud kindlustada demokraatline valitsemisviis, siis on kavatsatud vennasrahvaste liidul veelgi suuremaid edenemisvõimalusi.

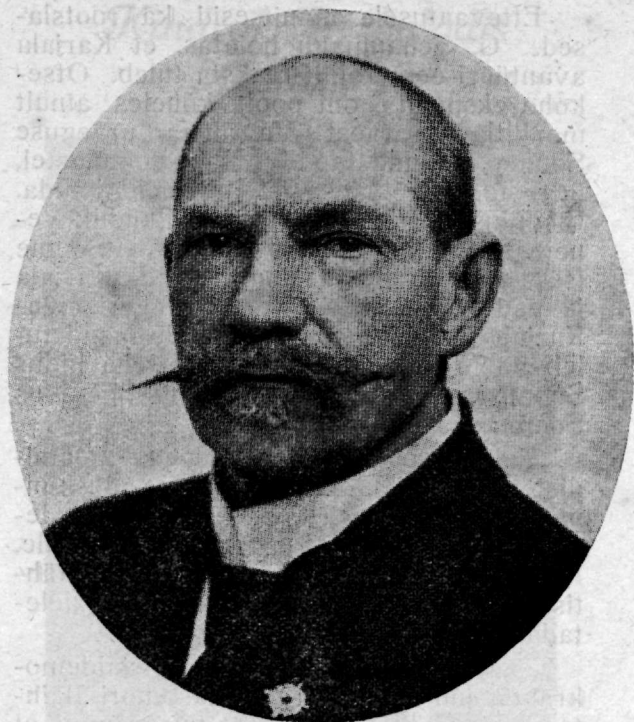
Eesti-Soome liidust avaldas prof. Grotenfelt Uusi Suomis (1919. märtsi keskel).

Eestlased peavad otsima liitu ühe ehk teise rahvaga. Ses suhtes näib Eestile Soome kõige lähemal olevat. Kindel on, et Peterburg ei või enam Venemaa pealinaks olla. Venemaale on loomulikuks keskkohaks Moskva. Peterburg on ikka rahvusvaheline linn olnud ja oleks üsna loomulik, kui Peterburist tuleks rahvusvaheline kaubalinn oma erivalitsusega. Peterburiga ühte läheks ka Kroonlinn, mille kindlustused tuleksid maha kiskuda. Sel viisil saaks Ingeri küsimus rahulikult otustatud. Neeva jõest põhjapool olevad kihelkonnad tuleks loomulikult Soomega liita. Raskem on Lääne-Ingeri küsimus, mis Soomest merega lahutatud. Seda maad võiks Eestiga liita, eriti seepärast, et sinna viimasel ajal palju Eesti asunikke on tulnud.

Ingeri ajutine komitee tegi 26. märtsil 1919 Eesti sõjaministriga lepingu, mille järele Eesti ülemjuhatus alla astus ingerlaste vabaväeosa, kes võitles Narva rindel. Vene Põhja Korpus, kellega ta koos edasi tungis, ei sallinud aga tema „separatismi“, ehk see küll väga mõõdukas oli ja võttis juunikuus tal sõjariistad käest.

*

1919. kevadel külastasid Soome sotsialistide juhid Keto ja prof. Voionmaa Eestit. Soome sotsialistide suhe Eestisse muutub hiljem palju sõbralikumaks. Nen-

P. E. Svinhufvud

Soome Vabariigi uus president ja kaitsevägede ülemjuhataja. Astus ametisse 2. märtsil 1931. a.

de häälekandja soovitab 19. juunil koguni, Soome tunnustagu Eesti iseseisvust:

Selle asemel, et püüda sõjariistade abil vabastada Vene karjalasi või oma iseseisvuse hädaohuga äravõtta tagurli-sele Koltshakile Peterburi, võib Soome segamata Eesti siseasjusse, tunnustada selle hõimurahva rippumatust, nii nagu väike Rootsi tegi Soomega. Kõlbliselt on sel kahtlemata suur tähtsus...

Selle nõu järel sõandus Soome talitada vast aasta hiljem, kui Vene valged juba olid löödud ja Soome ise Eesti pinnal rahuläbirääkimistesse astus Nõukogude Venega.

Mis Soome sotsialiste Eesti suhtes sõbralikumaks tegi, oli muu seas ka kasvav hädaohu, et Soome Nõukogude Venega sõtta kistakse. Ida-Karjalas puhkes mäss ja riigihoidja Mannerheim pidas salaläbirääkimisi Judenitshiga ühise sõjakäigu üle Peterburi vallutamiseks.

30. aprillil päris eduskunnas sotsialist Kotonen aru Karjala sündmuste üle. Olavat kahtlane, kas karjalased vajavad Soome abi, mis Eestile nii kallias maksma läks. Pealegi teeks Karjala ekspeditsioon Soome vaenlaseks suure Venemaa, kellega parem rahu elada.

Ettevaatusele manitsesid ka rootslased. G. Schaumann hoiatas, et Karjala avantüüri eest kallilt maksta tuleb. Otsekohe ekspeditsiooni poolt kõneles ainult maaliitlane praost Vuorimaa, praeguse Soome Tallinna saadiku isa. Soomlastel ütles ta, ei kõlbada käed süles istuda. Enamlusele saab järgnema alalhoidlik Venemaa ja palju saab siis tähendama Soome iseseisvus, kui Peterburg ja Ida-Karjala jäävad venelastele? Eesti, Ingeri, Ida-Karjala ja kõik Soome hõimude maad tuleb vabastada ja iseseisvaks teha liidus Soomega — ainult selles on tulevikus Soome pääsemine.

Valitsus piirdus üldsõnadega. Peaminister Castren avaldas veenet, et eduskunnas ei leidu kedagi, kes seisaks vastu demokraatia võidule enamlaste terrori üle. Minister Alkio seletas, Soomele olla tähtis enamlasti võimalikult kaugemale peletada oma piiridest.

25. juunil saatsid Soome sotsialdemokraatia juhid Tanner ja Paasivuori II internatsionaalile Brüsselisse telegrammi, et Soome poliitiline seisukord muutub järjest kriitilisemaks, — militaristid provotseerivad sõda, mida reaktsioon kasutaks edasiste demokraatlike uuenduste takistamiseks. Paluti liitriikides agiteerida, et need Soomet mitte ei suruks sõtta Venega.

Soome poliitika Vene suhtes oli siis üsna närvilik. Ida-Karjala mässu toetati vabatahtlistega, kuid üsna nõrgalt. Paisitis, et neil, kes Ida-Karjala vabastamist ihkasisid, oli soovitavam näha selle mässu mahasurumist, kui võitu. Kui punavägi mässu mahasurumise järele oleks põgenikude kannul Soomesse sisse tunginud, siis oleks palju kergem olnud Soome rahvast sõjaks Venemaa vastu üles tõsta. Sedasama märkas nähtavasti punaväe juhatus ja hoidus piinlikult Soomet puudutamast.

Hufvudstadsbladet tunnistas (30. mail), et tõesti nõu oli olnud väljakutsuda punaväe pealetungi Soomesse ja seega soomlastes meeolelu valmistada, et Soome väge enamlaste vastu viia. Kuid see nõu nurjus osalt sellepärast, et punavägi peale ei tunginud ja et Vene valgete ülemvalitseja Koltshak kategooriliselt protesteeris Peterburi okupeerimise vastu Soome vägedega.

Juulikuus langes Mannerheim. Valitsus, niipea kui tema salaläbirääkimistest Judenitshiga teada oli saanud, tühistas need (Hels. San. 8. nov. 19) ja Judenitsh kolis üle Eestisse.

Siiski tegi Soome enamlasti rahutuks ja 1. septembril kirjutas Trotski „Pravdas“ „hoiatuse Soome kodanlusele“: Soome kõikuda ja arvestada juba mitu kuud, kas minna või mitte. Mannerheim olla veebruaris juba valmis olnud Petrogradi vallutama ja määranud Karjala piirile manööverid, mis pealetungi repetitsiooniks pidanud olema, kuid neist pole midagi välja tulnud. „Värvitu“ Stohlbergi valimine presidendiks ja sõjaka Mannerheimi ärasõit Itaalia just nagu tähendaks ekspeditsiooni mõttest loobumist. Kuid Soome sadamates jätkub endiselt elavus. Saksa väirikud valmistavad Soomele kuulipildujaid ja lõhkeaineid. Osa ohvitserkonda, eesotsas Ignatziusega, ähvardas peaaegu mässuga Mannerheimi lahkumise puhul. Soome aktivistid arvavad, et kindlasti saavad Ida-Karjala ja külmemata sadama Jäämerel, kui „pandiks“ vallutavad Petrogradi.

Trotski töötas, et kui Soome jääb „viisakuse piiridesse“, siis ükski punaväelane ei astu üle tema piiri. Kui aga ei — siis alustatakse „surma ja hävituse ristisõda“ Soome kodanluse vastu. Selks toodavat Petrogradi muu seas bashkiiride ratsadiviisid.

*

Kui Nõukogude Vene rahupakkumine peale Eesti ka teistele Balti riikidele edasi anti, esitas Soome valitsus selle 15. oktoobril rühmadele ühes oma eitava seisukohaga. Eduskunnas olid (16. okt.) rahuläbirääkimiste poolt ainult sotsialistid. Valitsusele jäeti täitsa vabad käed.

Sel ajal algas Judenitshi pealetung Petrogradi peale ja nähtavasti, et selle toetamiseks pinda katsuda, esitas rootslane Procopé, praegune välisminister, oktoobri lõpul eduskunnas arupärimise rahuläbirääkimistest Venega, neid järsult hukka mõistes ja muu seas tähendades, Eesti olevat täielise bolsheviseerumise teel.

Peaminister Vennola vastas 30. okt.:

Valitsus on sümpaatiaga jälginud hõimurahvaste iseseisvuse püüdeid ja jõudumööda neid toetanud enamlaste vastu, eriti Eestit, kes võrratu vägimeelega on tõrjunud enamlaste hädaohu oma kodunt. Soomel ja Balti riikidel oli ja on veelgi ses kaitsmistöös enamlaste vastu ühiseid ülesandeid, kuid Soome ei mõtle Balti riikidega koos rahuläbirääkimistesse Venega astuda. Balti riikide tähtsus on Läänemere küsimuses nii suur, et see suurriikidegi tähele-

panu nende seisukorrale ja tulevikule tõmab. Valitsus tahab hoiduda Vene siseasjusse segamist olukorras, mis venelaste rahvustunnet haavaks ja annaks alust väitele, et Soome olla Venele hädaohtlik. Soome ei keeldu võitlusest enamluse vastu, mis rahvusvaheliselt peetakse kultuurriigi kohuseks, kuid ta loeb omal õiguse olevat arvestada oma käsitusel olevaid võimalusi.

Vennola partei häälekandja edumeelne Helsingin Sanomat tuletas (26. okt.) meele, et kui nõupidamised Balti riikidega algasid, ei olnud parempoolsetel midagi selle vastu. „Uusi Suomi“ tähendas siis koguni, et Eesti-Vene rahu järeldestest „vabiseb Versailles“. Nüüd aga attakeerivad nende sõnade eest parempoolsed välisministrit Holsti.

Procopé vastu kaitsesid eduskunnas südilt Eestit maaliitlased. Nende saadik Joukahainen seletas, et Soome rootslased olla eestlaste suhtes palju külmemad kui soomlased. Procopé olevat eduskunnas ainuke hing, kes on olnud läbirääkimas enamlastega, käies 1918. suvel rahudelegatsiooni sekretärina Berliinis, kus praegused „röövlikomissarid“ olid siis „exzellenzid“.

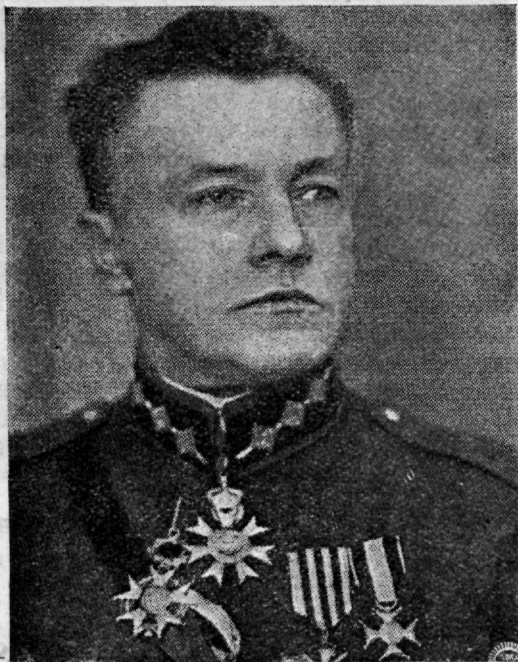
Maaliitlane Juutilainen tähendas, aru pärimine olla osalt just seks sihitud, et Soome ja Eesti vahele kuristikku kaevata. Soome ja Eesti on mõlemad demokraatlisemad rahvad, kui paremtiiv seda soovib ja nüüd siis tembeldatakse Eestit „bolshevistlikeks“ ja „poolvalminud riigiks“. Ajakohasem oleks aga ehk varsti arutada võimalusi sõjaliiduks Soomest kuni Ukrainani. Juutilaisele lisaks tuletas praost Vuorimaa meele, et ta juba samal suvel öelnud Soome kohuse olevat Ida-Karjala ja Ingeri Soomega ühendada.

Vaielused eduskunnas keetsid läbi öö kuni hommiku kella 4-ni ja valitsusele jäid nüüdki vabad käed.

*

Soome ette kerkisid sõjapolitika suurküsimused, kui 29. oktoobril Tallinnast Inglise miinilaeval Helsingisse jõudis Loo de Vene peaminister I. G. Liánosov Soome abi paluma Petrogradi vallutamiseks, mis Judenitshil oli nurjuda ähvardamas. Mannerheimilt, kes mõni päev varem oli Pariisis Fochi ja siis Clemenceau poolt vastu võetud, ilmus „avalik kiri presidendile“ (U. Suomi 2. nov.): Euroopa arvamine olla, et Peterburi saatus on Soome käes ja kui Peterburg vallutatakse ilma Soome

Kindral J. Balodis 50 aastane.

20. veebruaril s. a. meie liitriigi Latvija vabadussõjameeste ülemjuhataja kindral J. Balodis pühitses 50. sünnipäeva. Sel puhul endisele ülemjuhatajale tulid osaks suurimad lugupidamiseavaldised terve Latvija kaitseväelaste-pere, kaitseleidu ja seltskondlike organisatsioonide poolt. Pidustus algasid 19. veebruaril tervitusega siseministrilt sisekaitse nimel. 20. veebruaril oli korraldatud aktus ja koosviibimine Läti sõjaväe poolt, kus kindral J. Balodis'ele eriline auavaldus toimus Kalpaks'i pataljoni poolt.

Kindral Balodis'e 50. sünnipäevale avalik arvamine pühendas suure tähelepanu. „Latvijas Kareivis“ ilmus kindrali sünnipäevaks erinumbrina, milles leidub artikleid kindral Kalejs'ilt, kindral Hartmanis'elt, peatoimetajalt kolonel Ed. Mednis'elt.

Kindral J. Balodis'e sünnipäeva puhul on antud välja suurteos, milles kindrali tegevust väga paljudelt autoritelt valgustatakse ja hinnatakse Kuramaa vabastamise seisukohast.

Kuigi Läti vabadussõda möödus väga mitmesugustes olukordades, mitmesugustes poliitilistes kombinatsioonides, on Lätis aastate möödudes leitud ühine keel oma vabadusvõitluse austamiseks, mida tõendab ka kindral J. Balodise praegune üksmeelne austamine.

Ühineme pidutundes oma liitlasega ja soovime kindral J. Balodis'ele palju õnne ja tervist.

abita, saab Soomemaa seisma arvamata raskuste ees.

Üks ingerlane manitses Uusi Suomis (4. nov.): Kaks juhust olla Soome mööda lasknud. Kui ta laseb veel kolmandagi, siis on kadu pärinud Ingeri ja sealt see ähvardab juba Soomet ennast.

Vene seltskondline komitee saatis palve Sasonovile korraldada Vene suhted Soomega, s. o. kinnitada Judenitshi leping, mille Koltshak suvel tagasi liikkas, — muidu võivat abi hilineda.

Soome valitsus vastas Lianosovile eitavalt. Ei Vene valgete püsivus ega ka nende suhtumine väikerahvastesse ei äratanud küllalt usaldust. „Väga võimalik, arutas Hels. Sanomat (28. nov.), et Vene valitsus, mida Soome püstitaks Peterburgi, püsiks ainult seni, kuni Soome täagid teda toetavad“. Sama leht arvas 23. okt., Ing-

lismaa ja Ameerika huvides oleks küll, et Peterburi ümber moodustuks demokraatiline Vene valitsus, kes sobiks Soomega. Aga sarnane valitsus oleks geograafiline, rahvusline ja ajalooline võimatus. Pealegi ei annaks ekspeditsioonile Prantsusmaa mingit abi ega kannaks mingit vastutust, Inglismaal ei ole aga peaminister Lloyd George sugugi Soome sõtta mineku poolt. Peterburgi minnes peaks Soome kõik ühele kaardile panema (Hels. San. 6. nov.).

Soome ei riskeerinud midagi ja ei võitnud ka midagi. Ta tegi rahu Nõukogude Venega Tartus 14. oktoobril 1920, paar päeva pärast Vene vaherahu Poolaga, pea-aegu endise „statusquo“ alusel: Ida-Karjala ja Ingeri jäid vabastamata ja Petsamo külmemata sadama eest tuli Venele vahetuseks anda paar kihelkonda idarajal.

Vabariigi 13. aastapäeva pühitsemine

Tallinnas, 24. veebr. 1931.

13. aastapäev möödus Tallinnas elavalt. Pidustuste keskuseks oli suur kaitseväge paraad Vabadusplatsil, mida oli vaatama kogunud üle 10.000 inimese. Paraadile on tulnud ka diplomaatlik korpus. Sõjavägede esindajad asuvad riigivanema poodiumi kõrval, Kaarlipuistee otsal. Ilm on vaikne, paar kraadi külma, lumehelbed õhus — ilm on pidulik.

Garnisoni ülem kindral J o n s o n mõni minut enne kella 12 vaatab üle paraadi, teeb korraldusi. Punkt kell 12 ilmub riigivanem hra K. P ä t s, asub ringina rivistatud paraadiväeosade keskele, tema jaoks määratud kõnetooli ja tervitab paraadi. Häälekõvendajad annavad võimsalt edasi: „Tere paraad!“ Vastatakse mehiselt: „Tervist härra riigivanem!“

Riigivanem peab lühikese kõne: Oleme jõudnud aasta edasi meie iseseisvuse teel. Meie pole siia selleks paraadiks kokku tulnud, et demonstreerida oma sõjakust, näidata omi sõjalisi jõude. Oleme siia tulnud, et vaadelda meie noori, kes andnud töötuse kaitsta kodumaad ja iseseisvust, mis võidetud kätte suurte ohvritega. Aeg on raske, kuid mitte nii raske,

Riigivanem kõnetoolil.

Kol. L. Jacobson, minister hra. A. Kerem, kindr. G. Jonson, Riigivanem hra. K. Päts.

et me raskustest üle ei saaks. Meie peame näitama, et kui on suudetud iseseisvuse kätte võita, siis suudetakse teda ka kaitsta.

Riigivanem lõpetas oma kõne:

„Seepärast töötame täna siin üheskoos, et me kõik oma jõud töösse rakendame, et isamaa elaks ja kosuks.“

Hümn.

Moment paraadi marsist.

Tribüünil Riigivanem K. Päts ja kaitseminister A. Kerem.

Järgnes paraadimarss. Esimestena marssisid riigivanemast mööda meie kaitseväe ilu ja uhkus — sõjakooli kadetid, aspirandid, allohvitseride kool... Ja siis teised, ka mehiselt, sirgelt, kergel sammul. —E.

Vabariigi aastapäev Narvas.

Vabariigi 13. aastapäeva pühitsemine Narvas möödus väga elavas meeleolus. Juba varakult oli tänavail rohkesti inimesi liikvel. Kaitseliitlased ja tuletõrjujad ruttasid oma koondamiskohtadesse. Linn lipuehtes. Ametiasutused ja üksikud majad dekoreeritud rohelisega. Pühapäevameeleolu kõikjal.

Pidupäev algas päevakohaste jumala-teenistustega kirikutest. Kell 12 oli ette nähtud kaitseväe, kaitseliidu, piirivalve

ja tuletõrje paraad Peetri platsil. Paraadi võttis vastu I diviisi ülem kindralmajor A. Tõnisson, Narva linnaeape J. Lutsu ja diviisi staabiülema k. t. kolonel K. Tallo saatel. Pärast paraadi tervitamist pidas diviisiülem lühikese päevakohase kõne. Linnavalitsuse nimel tervitas ülesrivistatud kaitsejõude ja tuletõrje organisatsioone Narva linnaeape. Paraad lõppes ühise rongikäiguga läbi linna.

Kell 1400 oli Eesti seltsis „Ilmarises“ pidulik rahva-aktus. Avasõna ütles Narva linnaeape J. Luts, aktusekõne pidas sotsiaalminister J. Piiskar. Kõnede vahel muusikalised ettekanded.

Õhtul olid linnas mitmed avalikud pidustused kohalikkudes seltsimajades. Kell 21.00 korraldati vabadusristi vendade ühingu Narva osakonna poolt ball 1. jala-väe rügemendi ohvitseride kasiinos. Sisestulek ballist läks Narva vabadustamiku kulude katteks. r.—n.

Noorem-leitnant Artur Veborn †

Noorem-leitn. Artur Veborn †

27. veebruaril s. a. kell 1710 leidis õnnetut surma Rakvere lähedal Karitsa asunduses kaitseväe parim sportlane noorem-leitnant Artur V e b o r n.

1. märtsil s. a. pidi Rakveres korraldama Eesti suusatamise esivõistlused. Ka Veborn tahtis neist võtta osa. Ta sõitis paar päeva varem võistlustekohale, et tutvuda võistlusrajaga. Olles teinud ühes kaasvõistlejatega suusatamisrajal tutvumiskäigu, asuti koduteele. Karitsa asunduse lähedal asuvast mäekünkast alla sõites sattus Veborn'i suusaots lume all peituva künnu vastu. Saadud tõukest kukkus Veborn rinnaga vastu nägematut kändu. Kukkumisest tekkis sisemine verejooks, mis poole tunni pärast parimale suusasportlasele tõi surma.

Veborn oli pärit Virumaalt, Undla vallast. Sündinud 30. novembril 1905. a. Neeruti asunduses metsavahi talus metsavahi pojana. Üldhariduse sai Imastu algkoolis, hiljem Kadrina kihelkonna koolis ning lõpuks Rakvere poeglaste gümnaasiumis. Lõpetades gümnaasiumi 3 kl., siirdus Veborn 1924. a. sügisel vabatahtlikuna Vabariigi sõjakooli, mille rahuaegse kursuse lõpetas 1927. a. augustis portupeeveltveebliina esimeses järgus ja ülendati noorem-leitnandiks. Pärast sõjakooli lõpetamist määrati noorem-leitnant Veborn teenistusse Tapale, 1. soomusrongi rügementi, kust 1928. a. sügisel komandeeriti sportlise hariduse täiendamiseks Tartu ülikooli kehalise kasvatused instituuti. Kehalise kasvatused instituudi oleks noorem-leitnant Veborn lõpetanud eeloleval kevadel, kui karm saatus ei oleks varem tema eluküünla kustutanud.

Astudes Sõjakooli, meeldisid Vebornile seal korraldatud kehalised harjutused ja spordivõistlused. Peatselt ta tundis kehalise kasvatused vastu niivõrra elavat huvi, et hakkas energiliselt võtma osa sportlistest harjutustest ja võistlustest. Peagi märkis noor algaja sportlane enese nimele mitmed kaitseväe kergejõustiku rekordid.

Kadunu oli väga mitmekülgne sportlane. Peale kergejõustiku ja sõjalise iseloomuga võistluste näeme Veborn'i pühendamata suurt tähelepanu ka suusasportlasele, missugusel alal ta tõusis isegi parimaks mitte üksi kaitseväes vaid kogu Eestis. See armastatuim spordiala saigi noorele, elualgavale sportlasele saatuslikuks, mis ta suigutas enneaegselt igavesele unele.

Noorem-leitnant Veborn'i tunni kui tagasihoidlikku, tõsist, ausameelset, energilist ja heasüdamlikku juhti, sõpra-kaasvõitlejat.

Sinu sportlane eeskujuga püsigu lõpmatukseni.

Puhka rahus armas sõber ja kaasvõitleja!
L—ks.

Kaitseväelaste pensioni küsimus.

Viimasel ajal on õige aktiivselt päevakorrale kerkinud maksvate pensioni normide revideerimine ja sellega ühenduses olevate vastavate seaduste muutmine.

Mõnelt poolt toonitatakse õige teravalt tarvidust luua ühine üldine ja üheõigusline riigi- ja omavalitsuse teenijate ning kaitseväelaste pensioni seadus ja selle juures õige tunduvalt kitsendada nende pensione, kellel arvesse võetakse veneaegne teenistus.

I. Kas ühine üldine ja üheõigusline riigi- ja omavalitsuse teenijate ning kaitseväelaste pensioniseadus?

Asi iseenesest ei ole mitte uus. Seda küsimust on meil juba varemaltki kaalutud. Omal ajal, kui praegu maksev kaitseväelaste ja nende perekondade pensioni seadus esitati riigikogule, siis kaaluti seda küsimust põhjalikult ja leiti, et kaitseväelastele on tingimata tarvilik oma eriline pensioniseadus. Seda tingivad nimelt kaitseväeteenistuse iseäraldused. Kaitseväelastele on tarvilik nende teenistuse erilise raskuse — teenistuse eriseloomu — kohaselt anda mõnesuguseid eesõigusi. Samadel motiividel on peaaegu kõigis Lääne-Euroopa riikides, kus olemas alaline kaitsevägi, kaitseväelaste kohta maksma pandud eripensionide seadused.

Eripensionide seaduse tarvilikkust kaitseväelastele leiti ka omal ajal riigi- ja omavalitsuse teenijate pensioni seaduse läbiarutamise komisjonides ning loobuti ühisest üldisest pensioni seadusest riigiteenijate ja kaitseväelastele.

Kui aga nüüd mõnelt poolt, muidugi väljaspool Kaitseministeeriumi, küsimus üles on tõstetud kaitseväelaste ja riigiteenijate pensionide seaduste ühendamiseks ja isegi üheõiglustamiseks, siis ei saa sellega kaitseväelased kuidagi nõus olla.

Sarnase uudsuse läbiviimiseks puuduvad põhjendavad väited nii vormiliselt kui ka sisuliselt.

Olukord on endiseks jäänud. Kaitseväelaste erinevad teenistuse tingimused ei ole kergenendud.

Meil on, nagu mujalgi, praegu olemas kaitseväelaste pensioni seadus ja riigiteenijate omavalitsusteenijate pensioni seadus. Juba puht tehnilisest küljest oleks praegu, mil maksvatesse seadustesse tahetakse vaid sisse viia teatavaid sisulisi

muudatusi kokkuhoiu saavutamiseks, nende kahe pensioni seaduse ühendamine asjata raskenduseks. Kui ühendada mõlemad seadused, tuleks välja töötada tehniliselt täiesti uus seadus, mille läbiarutamine vastavates komisjonides nõuaks palju aega ja tööd. Kuna aga praeguste seaduste allesjätmine ja ainult tarviliste muudatuste sisseviimine nõuaks vaid vastavate paragrahvide muutmist; esimesega võrreldes oleks viimane palju lihtsam ja kergem töö.

Pealegi tooks nende kahe seaduse ühendamine enesega paratamatult kaasa seaduse redaktsioonis teatava kirevuse, sest kaitseväelaste kohta tuleks teha vastavates paragrahvides õige palju erilõikeid, mis tingitud nende erinevast teenistuse käigust, mis aga seaduse käsitamist raskendavad.

Kõik kaitseväge puutuvad seadused, seadlused jne. on meil ja ka mujal eriseadustena ilmunud. Ei ole siis ka otstarbekohane, kui nüüd erilise uudsusena kaitseväelaste pensioni seadus riigiteenijatega kokku liita tahetakse.

Kaitseväelaste pensioni saamise õiguste täielik ühtlustamine riigiteenijatega oleks ebaõiglane. Sarnast moodust mujal ei tunta. Kaitseväelaste teenistuse tingimused on raskemad kui riigiteenijatel. Kaitseväelaste ülesanne on riigikaitse. Kaitseväelastelt nõutakse peale hariliku jooksva töö täitmist veel alalist valmisolekut riigikaitseks, s. o. kaitsevälane peab iga silmapilk valmis olema oma eluga kaitsma vabariigi iseseisvust ja põhiseadusega maksmapandud riigikorda. Kaitseväge juht peab ise olema lahinguvõimeline ja peab ka suutma arendada lahinguvõimet oma alluvate keskel.

Ohvitseride teenistuskäigu seadlus ja Sisemäärustik nõuavad kaitseväge juhtidelt peale hästi arenenud vaimliste võimete veel füüsilist tugevust ja vastupidavust, vaprust, kiiret algatus-, otsustamis- ja tegutsemisvõimet ka kõige kohutavas hädaohus ülimalt kohusetunnet ning suurt julgust, et ta suudaks surmale vastu minna kokkumatult, kui seda vajab rahva ja riigi julgeolek. Peale selle kaitseväelaste distsiplinaarkaristuste seadluses ette nähtud distsipliini nõuded on palju karmimad, kui tsiviilametkondades maksev kord.

Kõik sarnased eritingimused, millistes tuleb alaliselt tegutseda kaitseväelastel, mõjuvad neile kurnavalt ja muudavad nad töövõimetuteks oma erialal kiiremini kui see sünnib rahulikes oludes töötavate riigiametnikega. Seepärast kaitseväelastele kogunisti ei saa üles seada riigiteenijatega ühesugust eluaastate vanuse alammäära. Riigiteenijatelt nõutakse vaid oma tööalal töövõimet, aga mitte lahinguvõimet. Riigiteenija töövõime väiksus ei too enesega kaasa riigi saatuses sarnaseid hävitavaid tagajärgi, mida toob kaitseväelaste lahinguvõime puudulikkus. Saatuslikkudel katsetundidel võib sellest oleneda kogu meie riigi saatus. Tahame alal hoida kaitseväe lahinguvõimet, tuleb hoolitseda kaitseväe juhtide kaadri alalise värskendamise ja noorendamise eest. Ja siin ei tohi takistuseks olla vormiline eluaastate alammäär. Kaitseväe juhid, kes füüsiliste kui ka vaimliste jõudude ikulumise tõttu ei suuda täita edurikkalt nendelt nõutavaid kohustusi, peavad andma ruumi noorematele. Samal ajal aga ei saa ohvitseri, kes oma nooruse ja värskeuse on ohverdanud raskele riigikaitse teenistusele, lihtsalt välja visata. On tungivalt vaja, et reserviminedjad oleksid kindlustatud pensioniga, mis nendele annab enam-vähem väärilise elamisvõimaluse.

Meil praegu maksivad väljateenimise aja normid (25—30 a.) on normaalsed, milledest tuleb kinni pidada. Mujal on umbes samad normid, kuid on ka palju väiksemaid. Näiteks Nõukogude Venemaa kaitseväelaste pensioni seadus näeb ette pensionile minekut juba peale 20 aasta väljateenimist punaväes. Prantsusmaal on võimalik sõjaväelasi pensionile arvata isegi pärast 15-aastast teenistust jne.

Kaitseväelaste teenistuse tingimused on märksa raskemad kui riigiteenijatel. Kaitsevälane ei ole päris vaba ka pärast oma hariliku päevatöö lõppu ja pühapäevadel. Ta ei tohi garnisonist kunagi lahkuda ilma ülemuse loata. Ta peab alati kättesaadaval olema. Ja häire puhul peab ta viibimata temale määratud kohale ilmuma.

Kaitseväe juhtide kaadri päevane tööaeg ei piirdu 7 tunniga, vaid on palju pikem. Ettevalmistused järgmiseks päevaks, erilised õppused, sunduslikud ettekanded jne. suurendavad märksa päeva töötundide arvu.

Peale selle sõjaasjandus areneb kiiresti. Iga päev toob midagi uut. Ohvitser ei saa olla ohvitseriks, kui ta ajast maha jääb. Ta peab intensiivselt ja palju lugema, mis nõuab aega ja energiat.

Samuti tuleb töötada kaitseväe juhtidel suvisel laagri perioodil vara hommikust hilja õhtuni. Taktikalised välilõpped ja manöövrid nõuavad tööd päeval kui ka ööl ilma puhkuse ja sagedasti mitmed päevad järgimööda.

II. Kuivõrt on õigustatud pensioni piiramine veneaegse teenistuse arvesse võtmisel. Ei saa pooldada nende pensionide piiramist, kellel arvesse võetakse pensioni väljaarvamisel ka veneaegne teenistus, sarnasel määral, nagu seda soovitab omas ettepanekus, nagu seda leidsime ajalehtedest, haridus- ja sotsiaalministeerium. Selle ministeeriumi ettepaneku järele oleks pension kõikidel, vaatamata aja kestvusele, vene aja eest 50 kr. kuus ja Eesti teenistuse eest iga aasta kohta 5 krooni. Siin ei ole arvestatud isegi Eesti teenistuse kohta ja palga kõrgust. Diviisi ülem ja rühma ülem saaksid ühesuurust pensioni. Nendel, kes lähemal ajal pensionile läheksid, oleks võimalus pensioni saada umbes 110 kr. kuus, kui nad Vabadussõja algusest peale Eesti kaitseväes teenivad. Kes enim juba pensionile läinud, nendel muidugi vastavalt vähem.

Ja üldse ei võiks sarnase normeermise järele mitte keegi, kellel vene aega arvatakse väljateenitud aja eest, ennem kitsendamata pensioni saada, kui ta Eestis täieliku aja (30 a.) ära teeninud. Eesti vabariik on praegu alles 13 aastat vana; seega veel 17 aastat isegi neil tarvis teenida, kes vabariigi algäevast alates Eesti kaitseväes olnud, kui nad soovivad täit pensioni saada. Kui meie siin arvesse võtame, et peaaegu kõik meie riigi rajajad juba vanematesse aastatesse jõudmas, siis vaevalt neist küll keegi suudaks kitsendamata pensioni välja teenida. Ja tagajärg oleks see, et meie riigirajajad peavad õige piiratud pensioniga leppima, kuna järeltulijatele võimaldatakse pensioni aga suuremal määral saada. Sarnast moodust mujal küll ei tunta. Teened riigi loomisel ja Vabadussõjas ei väeri midagi!

Peab lugema riigile otse hädaohtlikuks sarnase hinnangu tehtud töö eest meie riigikaitse ja iseseisvuse rajajaile.

Kui vähegi õiglaselt asja kaaluda, ei

Dr. Hendrik Sepp.

26. veebruaril oli dotsent Hendrik Sepa pidulik doktori-promotsioon ülikooli aulas. Oponentidena esinesid professorid Cederberg ja P. Treiberg. Hendrik Sepp oli valinud oma väitekirja teema meie kodumaa sõjaajaloost: „Narva piiramine ja lahing a. 1700“.

Möödunud aastal ilmus H. Sepa sulest kaitsevägede staabi VI osakonna kirjas-tusel teos samal teemal. H. Sepa teos „Narva piiramine ja lahing a. 1700“ leidis kaitseväes väga hea vastuvõtu, teda peetakse kui meetodilt nii sisult parimaks teoseks, mis seni ilmunud kodumaa sõjalise mineviku üle.

H. Sepp on mitmed aastad lektorina Kõrgemas Sõjakoolis ja „Sõdur“i kaastöölisena pidanud kõige lähemat sidet meie kaitseväe juhtide perega. Teda on siin juhtinud põhimõte: et mõista meie sõjalist olevikku peab tundma meie kodumaa sõjalist minevikku. Dr. Sepp on meie kaitseväele andnud palju väärtuslikku materjali meie kodumaa sõjalise mineviku tundmiseks. Seepärast tunneme tõsist rõõmu, et dr. Sepa töö sõjaajaloolisel teemal on leidnud tunnustamist ka ülikooli välja-paistvate ajaloolaste poolt.

*

Hendrik Sepp sündis 11. märtsil 1888. a. talu-peremehe pojana Saarde kihelkonnas, Pati-Risti külas. Alghariduse omandas kohalikus külakoolis, jätkas hiljem õppimist kodus ning lõpetas 1908. a. kevadel Pärnu gümnaasiumi. Kohe peale seda astub H. Sepp Tartu ülikooli, mille lõpetab 1913. a. ajaloo-teaduse kandidaadi kraadiga. Siirdus Jädina keele õpetajana Samaara kubermangu, ühe meesgümnaasiumi juure. Tullis 1917. a. kodumaale; töötas H. Sepp Tallinna linna poeglaste ja Vestholmi gümnaasiumides ladina keele ja ajaloo õpetajana. Otsekohese töö kõrval teotses Tallinna rahvaülikoolis ajaloo-ektorina.

võiks veneaegse teenistuse arvessevõtmisel pensioni piirata nendel, kes Eesti Vabadussõjast osa võtnud vähemalt kuus kuud, või kes küll pärast Vabadussõda Eesti kaitseväkke astunud, kuid seal juba 10 aastat ja rohkem töötanud ning seega meie kaitseväe ümberkorraldamise ja arendamise perioodist pikemat aega osa võtnud.

Isegi nende hulgest, kes teeninud 5—10 aastat Eesti kaitseväes, ei oleks soovitav pensioni kitsendada neil, kellel

Dr. Hendrik Sepp.

Et saada eeldusi ajaloo alal teaduslikuks töötamiseks, õppis H. Sepp nii kodumaal kui ka võõrsil olles mitut võõrkeelt, näit. rootsi, ungari keeli jne.

Põhjalikumalt on Hendrik Sepp uurinud Ühis-Soome-Ugri ajalugu ja viimasel ajal eriti rootsi-aegset Eesti ajalugu.

Hendrik Sepa sulest ilmus koguteoses „Eestis“ rea maakondade ajalugusid ning hulk väiksemaid kirjutisi „Ajaloolises Ajakirjas“, „Eesti Kirjanduses“, „Sõduris“ jne. Uuema uurimusest on H. Sepal praegu käsil „Tartu piiramine a. 1704“.

Käesoleval ajal loeb Hendrik Sepp Tartu ülikoolis ajaloolastele erikursust eesti ajaloo alal ning majandusteaduskonna üliõpilastele eesti majandus-ajalugu.

Oma väitekirja kallal on Hendrik Sepp töötanud paar aastat, uurides põhjalikult Tartus riigi keskarhiivi ning töötades ka Soome arhiivides.

suuremad teened eesti kaitseväe arene-mise suhtes.

III. Kokkuvõid on tarvilik pensionide arvel. Seda nõuab meilt meie riigi majanduslik kandejõud. Kuid seda kokkuvõidu võime saavutada hoopis teisiti, kui seda näeb sotsiaalministeeriumi kava. Alljärgnevad ettepanekud võimaldavad saavutada kokkuvõidu mitte sugugi vähemal määral, kui sotsiaalministeeriumi kava.

Muudatused kaitseväelaste pensioni seaduses võiksid olla järgmised:

1. Maksma panna pensioni ülemmäär, mis vastaks meie riigi majanduslisele kan- de jõule, kuid mis peaks siiski silmas kait- seväelaste eritingimusi.

2. Piirata pensioni ülemmäära 100 krooniga kuus nendel, kellel veneaegne teenistus pensioniõigusliku ajana arvele võetud, kui nad pole Eesti Vabadussõjast osa võtnud vähemalt 6 kuud, või eesti kaitseväes teeninud vähemalt 10 aastat.

3. Kellegil ei ole õigust saada ühel ja samal ajal pensioni riigikassast ja ühtlasi palka teenistuse eest, mis annab õiguse pensioni saamiseks samast allikast.

4. Pensioni aja arvestamisel iga neli päeva teenistust lugeda viieks päevaks pensioni peale ainult juhtimise ala — VIII ja madalamate astmete ametkohtadel.

5. Lennuväe kõrgematel ametkohta- del teenivate lenduritele ja lendur-vaatle- jatele lugeda aastatel, mil nad lennunormi lennanud, kolm päeva neljaks päevaks (senini 2 p. — 3 päevaks).

6. Palgata puhkuse aega pensioni- õiguslikuks ajaks mitte arvata.

7. Ühevääristada tervise kaotus tee- nistuskohuste täitmisel sõja- ja rahuajal ja piirata teenistuskohuste täitmisel tervise

kaotanute pensioni ülemmäär senise 100 kuni 125% asemel 75—85% palgast.

8. Vähendada perekonnata pensionä- ride pensione 15% võrra ning tõsta vaba- duse risti kavaleride ja vähemalt 6 kuud Vabadussõjast eesliinil osavõtnute pensio- ne 5—10% võrra.

9. Piirata pensione senise 75—85% asemel 70—80% palgast neile, kes pen- sionile lähevad tervise kaotuse tõttu, mis ei ole tingitud teenistuskohuste täitmisest.

10. Vähendada ühekordne toetusraha tervise kaotuse tõttu teenistusest lahku- jatele senise poole ja veerand aastapalga suurusest vastavalt veerand ja kuuendik aastapalga suuruseks.

11. Piirata teenistuskohuste täitmisel surmasaanute perekondade pensionide ülemmäära senise 100% asemel 80% pal- gast.

12. Vähendada töövõimeliste lasteta leskede pensioni senise 50% asemel ühele kolmandikule mehe pensionist.

13. Ühekordsed toetusrahad perekon- dadele vähendada senise kolmveerand ja poole aastapalga suurusest vastavalt kol- mandik ja veerand aastapalga suuruseks.

J. J.

POLSKA ZBROJNA.

Poola suurtest päevalehtedest on „Polska Zbrojna“ kõige rohkem tähelepanu pööranud Eestile. Selle tun- nustatud lehe ümber on koondunud rida väljapaistvaid Poola riigi- ja avalikuelu tegelasi, kes sõprustundeid meie riigi vastu ei kanna ainult südames, vaid leia- vad ka teid nende väljendamiseks sõnas ja teos. Hiljuti viibis Tallinnas toime- tuse liige krahv André Krasicki, kes hiljem avaldas terve rea huvitavaid artikleid meie kaitseväe elust ja õppest, meie kaitseliidu tööst, meie avalikuelu mitmesugustest avaldustest, meie maa ja pealinna minevikust.

Eesti vabariigi aastapäevadel on „Polska Zbrojna“ Eestile pühendanud eri- lise tähelepanu. Ka tänavu, 13. aasta-

päeval, on „Polska Zbrojna“, võib öelda, ilmunud eesti-erinumbrina. Peatoimetaja Wladislaw Ludwik Ewert on südamlikumad read pühenda- nud meie riigile ja rahvale. Pikem arti- kkel on meie uuest valitsusest kirjuta- tud Villem Ernitsalt. On toodud Eesti hümn nootides ja sõnades. Sõnad eesti ja poola keeles. Piltidest on seekord avaldatud: riigivanem K. Päts, end. riigivanem O. Strandman, kindral Laidoner, Jaan Tõnisson, kaitseminister A. Kerem, K. Einbund, Poola minister K. Libicki, kindral J. Tõrvand, Eesti minister Poolas K. Tofer.

Oleme võidetud: ka kõige külmemad südamed on kaitsmatud tõsise sõpruse rünnakute vastu!

Õhu- ja gaasikaitse alalt.

Märkmeid inglise lennuväe ohvitserkonna elust.

A. Vernik.

Väeosa ohvitserkond moodustab normaalselt ühise pere, mille eluavaldiste peamiseks sisuks on: ühised arusaamised ja huvid, südamlilik-sõbralikud vahekorrad ja alaline valmisolek üksteise abistamiseks igas olukorras.

Need põhimõtted moodustavad ka eralust iga perekonna eluavaldiste tuuma. Kuid kaitseväes, eriti aga ohvitserkonnas peab ühisesse perre kuuluvuse tunne olema eriti sügav, eriti sisukas, eriti viimistletud ja kasvatatud. Puudub sellisel arendatud ja arenenud tunne teatud väeosa ohvitserkonnas, siis võib julgelt öelda: väeosa ohvitserkond on „haige“ ja moraalilt killustatud. „Haige“ on siis ka kogu väeosa, mille juhtimist teostab „haige“ ohvitserkond. Rohtu on sellisele ohvitserkonnale vaja, ning väga kiirelt ja parandavalt mõjuvat rohku. Ei leidu vastavat rohu koosseadet või ei mõju see, siis ei ole sellisest ohvitseride perest, õigemini — teenistuskohuste täitmise tõttu ühiselt elama ja teotsema sunnitud üksikuist ohvitserest suurt kasu ei väeosale, ei kaitsevæele, ei rahvale, ei riigile.

Ohvitserkond, peale kõige muu, eksisteerub ka korporatsioonina. Ja siin on mõõduandvad terve rida kombeid (või „traditsioone“, nagu neid nimetatakse), millest eesmärgiks on aumehelikkuse ja sõbralikkuse tunnete kasvatamine ja süvendamine oma liikmeis.

Kõikide ohvitserkonna ellu puutuvate põhimõteteliste küsimuste arutlemine oleks siinkohal üleliigne. Tahaksin vaid märkida järgmist: 1) ohvitserkond on lahutamatu osa oma rahvast, viimase kultuuriline ja majanduslik tasapind peegeldub ka ohvitserkonnas; 2) teatud väeosa ohvitseride pere moraalne väärtus ja heaolu on tähtsal määral rippuv kahest tegurist — väeosa juhi kui ohvitseri väärtusest ja eeskujust ning ohvitseride kogu juhatuse intelligentsist ja oskusest kogu elu korraldamisel ka piiratud võimaluste olemasolul; 3) kaitsevæe ohvitserkonna peres omab lennuväe ohvitserkond teatud määral erineva seisukoha.

Lennuvæe ohvitseride teenistus on kahtlemata raskemaid, füüsiliselt ja vaimliselt äärmiselt pingutavaid teenistusi kogu kaitsevæes. Lennuvæe ohvitseri igapäevases teotsemises ei ole šablooni ja ei võigi olla. Kiirel sammul tõttav lennuasjanduse areng ei anna lennuväe ohvitserile mahti šablooni laskumiseks. Kui keegi kaldub arvamisele, näiteks, et lendamine on vaid õpitud amet, on šabloon, siis ei või sellise mõttekäigu omaja sugugi kiidelda lennuasjanduse põhiomaduste ja üksikasjade tundmisega. Lendamine on asjatundjate arvamise kohaselt kunst ja hea lendur — kunstnik. Ei sammu lennuväe ohvitser ajaga kaasa, ei uuri ta uusi tehnilisi saavutisi, ei suutu ta oma erialale andumuse ja armastusega, siis langeb ta paratamatult lennuteenistuse alal käsitöölise tasapinnale ning kuni lahkumata temast kui põlatud, eluta ja vaimuta kehast.

Lennuvæe ohvitser on ka tundeilma inimene ja rohkemal määral kui teiste väeliikide ohvitser. Ta vajab alalist ja tihedat kokkupuutumist oma kaasvõitlejaga, vajab intensiivset mõttevahetust, millest arutihti kujunevad vaieldused.

Neil ja paljuil teistel motiividel vajab lennuväe ohvitserkond erilisel viimistletud elukorraldust, vajab südamlilikult-sõbralikke vahekordi omavahelisis suhtumisis ja vajab kombeid.

Kombeid ei saa kunstlikul teel, neid ei saa tellida rätsepalt ega lasta taguda sepal. ei saa neid panna maksma ka sunniviisil ametlikus korras. Nad kujunevad iseenesest evolutsiooni, mitte revolutsiooni teel. Väeosa juhi ja ohvitseride kogu juhatuse mõistlikul ning tihedalt koordineeritud juhtimisel omavad nad elujõu, muutudes väeosa ohvitserkonna kirjutamata (pro trükkimata) seadusiks.

Meie kaitsevæe ohvitserkond on suhteliselt noor, sama noor kui meie kodumaa iseseisvus. Selle nooruse tõttu ei ole veel suudetud luua meie rahva hingeelule ja kultuurilisele tasapinnale täiel määral vastavaid ja väärikaid kombeid ning ohvitserkonna elu korraldust. Muidugi on siin vastuvaidlematult mõõduandvad ka meie

kitsad majanduslikud olud. Kuid paistab siiski kui ripuksime suure armastusega veel endiste vene mõistete, arusaamiste ja kommete küljes. Õnneks on elu ise sundinud palju endise vene ohvitserkonna eluavaldusist unustama; säilinud on vaid mõned üksikud tõelikut väärtuslikud momendid sellest elust. Aga meie püüame omada ja saada osa Lääne-Euroopa kultuurist, sest see on kõrgem ja väärtuslikum Ida-Euroopa omast. Eriti tähelepanuvääriv on vahe nende kahe Euroopa osa vahel lennuasjanduse alal. Ideede- ja arenemiskülmasele Läänele on lennuasjanduse alal vastandiks ideedevaene, kuid kopeerimisevõimeline Ida. Seepärast on meil küllalt põhjusi sümpatiseerida Läänele ja sealt omada mõisteid ning jälgida sealseid eluavaldusi, seda rohkem, et meie kultuurilised püüded on suunitud samasse Läände.

Lennuväe ohvitserkond, võrreldes teiste väeliikide ohvitserkonnaga, on noor üldiselt, meil aga eriti. Lääne-Euroopa riikide lennuväe ohvitserid on saanud tunda Maailmasõja kasvatavat mõju üksteise abistamise, tiheda koostöö ja kooselu ning lahutamata sõpruse tunnete arendamisel. Neil on sõjaaegsete kommete ja mälestuste rikkalik varasalg, millest ammutatakse elujõudu rahuaegsele kombeile ja elukorraldusile. Meie lennuväe ohvitserkond selliseid kogemusi ei oma. Ta on kasvanud peamiselt rahuaegses olukorras ja lennuasjandusele pühendunud meie iseisvuse kestel. Vaid üksikud selle ohvitserkonna liikmed on lühemat aega teotse- nud endises vene lennuväes allohvitseridena, omades võimaluse pealtvaatajana pealiskaudselt tutvuda tolleaegse lennuväe ohvitserkonna eluga. Ainult pealiskaudselt, sest süvenemiseks puudusid võimalused. Seda õnneks meie lennuväe praegusele ohvitserkonnale, sest endise Vene lennuväelaskond omas nii mõnegi väga barbaarse ja aasialiku kombe.

Oma nooruse romantilisel perioodil kaldume tihti kõrvale kainest mõtlemisviisist, püüame tihti olla väga originaalsed ja näeme asjatut vaeva küsimuste lahendamisel, millised mujal juba rahuldavalt lahendatud aastaid kestnud kogemuste varal. Ei ole seepärast sugugi üleliigne, kui tutvume mõne Lääne-Euroopa lennuväe ohvitserkonna eluga.

Arusaadavalt erineb meie ohvitserkond tunduvalt Lääne-Euroopa ohvitserkonnast, samuti on erinev üldolukord meil

ja seal. Meie ei saa oma elu korraldada välisriikide täpsal eeskujul. Õppida aga võime palju ja õppima peame hoolsalt ning püüdliselt, sest oleme ju alles oma lennuväe ohvitserkonna elu korraldamise algastmeil.

Meil on olnud võimalus tutvuda ühe Inglise lennuväe üksuse ohvitserkonnaga eluga, milline võib pakkuda nii mõndagi huvitavat ka meie ohvitserkonnale üldiselt, lennuväe ohvitserkonnale aga eriti. Peab aga juba alguses tähendama, et selle üksuse elu on veidi erinev teiste lennuväe üksuste elust ses suhtes, et alalise kaadri koosseis suhteliselt vahelduva koosseisule on võrdlemisi väike. Seepärast tugineb ka ohvitserkonna elu korraldus paenduvuse põhimõttele.

Nimetatud ohvitserkonna elu raamistikuks on ohvitseride kogu põhikiri või reeglid, millised püüame siinkohal tuua vabas tõlkes võimalikult täielikult selleks, et pärastpoole vaadelda selle raamistiku rakendust tegelikus elus

Ohvitseride Kogu reeglid.¹⁾

Liikmeskond.

1. Iga R. A. F.²⁾ ohvitser, kes kuulub väeosa koosseisu, on kogu alaline või mitte-alaline liige.
2. Ükski vallaline ohvitser, väljaarvatud lastega lesk, ei või olla mitte-alaline liige. Erandina võib mitte-alaliseks liikmeks olla ka väeosa ülema loal erakorralises olukorras viibiv ohvitser.
3. Kursusile komandeeritud ohvitserid on ajutised alalised liikmed.
4. Kogu liikmete hulka mittekuuluvaid täielpalgal³⁾ olevaid R. A. F. ohvitseri võib paluda auliikmeiks.
5. Kuningliku Merejõudude ja Armees staabi ning üksuste ohvitseri võib paluda auliikmeiks.
6. Kogu juhatuses esimees võib väeosa ülema nimel ja kogu juhatuses nõusolekul auliikmeiks paluda erilisi isikuid.

Sellised võivad olla:

- a) naabruskonna tähtsamad isikud;
- b) R. A. F. tegevteenistusest lahkunud ohvitserid;
- d) ajutiselt poolalpalgal viibivad R. A. F. ohvitserid.

7. Auliikmeil on lubatud einetada kogu ruumes ja paluda sõpru dinnerile⁴⁾, väljaarvatud erilisel juhul ning kogu poolt korraldatud vastuvõtteil ja

¹⁾ Inglisekeeles „The rules of the officers mess“. Sõna „mess“ tähendab piiratud mõistes tõlgitsetuna mõne sõõmaaja toitu. Laiemas mõttes on tal aga „seitskond, kes sööb üheskoos“, „ühing“ tähendus. Viimases tõlgituses ongi sõna „mess“ ohvitseride kogu nimetusena Inglismaal tuntud ja tarvitatud.

²⁾ R. A. F. on lühendatud „Royal Air Force“ = Kuninglik Ohujõud.

³⁾ Osa R. A. F. ohvitseri on niinimetatud poolalpalgal.

⁴⁾ Teatud pidulikkusega õhtusöök.

pidudel. Nende kogu arved õiendatakse ühistel alustel kogu alaliste liikmetega.

Kogu juhatus.

8. Kogu juhatus valitakse koosseisus — esimees ja liikmed, kelledest üks loetakse kogu sekretäriks. Esimees ei või olla rühma ülemast⁶⁾ madalamas auastmes. Juhatuses ülesandeks: korraldada kogu rahandust, varandust ja iga 3 kuu järele toimetada kogu varanduse üksikasjalikku ülevaatast, pidada korralikku veinide arvepidamist ja valvata selle järele, et päeva- ja kuu toiduarved oleksid õiglased ning korralikult peetud. Kogu esimees korraldab kõik arved äridega ja isikutega.

9. Ohvitserkonna enamuse sanktsioonita ja väeosa ülema nõusolekuta ei tohi kogu esimees kogu arvel soetada hõbeesemeid ja mööblit; ta ei või kasutada kogu summasid erakorraliste väljaminekute katteks rohkem kui 10 naelsterlingi ulatuses veerandaastas. Küll on ta aga vastutav vajalikkude nõude, portselani jne. alati nõuetaval arvul olemasolu eest. Ta ei telli veine rohkemal määral, kui on keskmine tarvidus selle järele; ta ei vaheta veinide ostukohti ohvitserkonna enamuse sanktsioonita ja väeosa ülema nõusolekuta.

Juhatus esimees on õigustatud oma äranägemisel igale kogu liikmele peale panema teatud kohuseid kogu huvides, kuid ta on isiklikult vastutav selle eest, et need kohused saavad korralikult täidetud ning on kooskõlas väeosa üldise korraga. Ka kogu juhatus on õigustatud igat kogu liiget koormama kohustustega kogu huvides.

10. Kogu üldkoosolekuid peetakse igal veerandaastal. Juhatus esimees esineb koosolekul täieliku ja selge aruandega kogu summade seisukorra, sissetulekute ja väljaminekute üle.

Juhatus esimees on vastutav selle eest, et kõikide selliste koosolekute üle peetaks protokolli- raamat.

11. Juhatus esimees valvab selle järele, et kõik kogu arved peetakse täpsalt ning et kõik vajalikud andmed enne veerandaasta koosolekut oleksid avaldatud teadete tahvil. Ta on kohustatud koostama ka veerandaasta bilansi teatelehe, millist ohvitserid võivad revideerida üldkoosolekul.

12. Veinide tellimist ja veinikeldri korraldust kontrollib kogu juhatus.

13. Juhatus esimees on vastutav selle eest, et külaliste raamat peetaks korralikult ning külalistele saadetavad kutsed ja külaliste viibimine kogu ruumes teostuks mõistliku aja piires.

14. Alalised kutsekaardid saadetakse kõigile naabruses asuvalle ja ohvitseride kogu omavaile väeüksusile, samuti ka ohvitseride kogusse palutud naabruskonna tähtsamale isikuile.

Ohvitseride arved.

15. Ohvitseride päevase veini ja toitlustamise arveraamat asub vestibüüli laual iga päev kella 1300—1430. Andmed peavad raamatusse kantud olema hiljemalt 48 tunni jooksul.

16. Mitte-alalised ja aulilikked, soovides võtta osa dinnerist harilikel dinner-õhtuil, on palutud sellest teatama enne kella 1700. võõraste-õhtuil aga enne kella 1400. Ei toimi nad selliselt, saab 1 šillinguline trahv neile osaks.

17. Kõik kogu arved korraldatakse kooskõlas Kings Regulations⁹⁾ avaldatud korraga. Iga kogu liikme isiklik arve kogule tasutakse čekina, milline

kirjutatud kogu juhatus esimehe nimele ja asetatud kogu sekretäri kirjakasti hiljemalt igaks 10-ks kuupäevaks.

Nädala president ja abipresident.

18. Rippumatult kogu juhatus olemasolust on veel nädala president ja abipresident. Nimetatud kohuseid kannavad kõik ohvitserid järjekorras. Presidendi ja abipresidendi nimed avaldatakse teadmiseks vastavil vestibüüli lauale asetatavil kaartel iga pühapäeva hommikul. Ootel oleva (s. o. järgneva nädala) presidendi ja abipresidendi nimed avaldatakse samadel kaartidel.

Presidendi ja abipresidendi järjekorra määrab kogu juhatus.

19. Kõik söömalauas viibimisel asetleidvad korratused likvideeritakse nädala presidendi või abipresidendi korraldusel. Vajaduse puhul pöörduvad nad lausviibiva vanema ohvitseri poole.

20. Ootel olev (s. o. järgmise nädala) president asendab nädala presidendi, kui viimasele on lubatud õhtusöögil mitte viibida. Ootel olev abipresident asendab abipresidendi.

21. Soovib nädala president või abipresident lahkuda lauast enne, kui kõik õhtusöögil viibivad liikmed on lahkunud, peab ta mõnda teist ohvitseri paluma oma asetäitjaks.

22. President ja abipresident jäävad oma kohile kuni kõikide liikmete lauast lahkumiseni. Abipresident jääb kohale presidendi lahkumiseni või viimase märguandmiseni, et abipresident võib lahkuda.

23. Kogu liikmel on lubatud lauast lahkuda peale veini teistkordset ringiandmist.

Kohvi on lubatud serveerida ka ooteruumis.

Kogu liikmel on suitsetamine söögisaalis keelatud, väljaarvatud dinneril peale veini ringiandmist ja nädala presidendilt loa saamist.

Külaliste õhtuil ja teistel juhuseil juuakse Tema Majesteedi Kuninga terviseks nädala presidendi algatusel kombe kohaselt.

Riietus.

24. Ükski teenistusekohuste täitmisest vaba olev ohvitser ei või ilmuda dinnerile erariides, väljaarvatud nädala presidendi loal.

Külaliste õhtuil ei või ükski ohvitser ilmuda kogu ruumesse (väljaarvatud vestibül) teisiti riietatult kui dinneriks ettenähtud mundrisse või õhtuülikonda.

Harilikkeil dinner-õhtuil erariideis ohvitserel on lubatud viibida vaid neis kogu ruumes, milliseid ei kasuta dinnerist osa võtvad ohvitserid.

Iga üksik ohvitser on isiklikult ja täies ulatuses vastutav nädala presidendi ees iga tema poolt kogu ruumesse palutud väljamaalase eest.

25. Ohvitserel ei ole lubatud kogu ruumes viibida teisiti kui et korralikult riietatud mundrisse või eraülikonda.

26. Ükski ohvitser ei või ilmuda ooteruumi või viibida selles peale esimest märguannet dinneriks teisiti kui riietatult dinneri-mundrisse.

⁶⁾ Auastme nimetus Inglise õhujõududes on umbes identne ametkoha nimetusele.

⁹⁾ King's Regulations = Kuninga Reeglid. See on nii tõlge Inglise õhujõudude seaduse kogu, milline igapäevases keeles on tuntud „Õhujõudude piibli“ nime all.

Kogu külalised.

27. Kogu juhatus on volitatud oma algatusel paluma kogu külalisi. Igal juhul, kus külalised palutud, peavad nende nimed ja neid palunud ohvitseri allkiri märgitud saama vastavale čekile.

Kõik sellised čekid esitatakse kogu juhatuses esimehele või mõnele juhatuses liikmele enne külalise koormamist vastavate maksudega kogu huvides.

Märkused, kaebused ine.

28. Keegi (väljaarvatud nädala president, abipresident ja kogu juhatuses liikmed) ei ole õigustatud kontrollima või laimust avaldama kogu ökonomile või teenijaile, ega andma neile mingisuguseid näpunäiteid.

Iga vajalik ja otstarbekohane näpunäide dinneri suhtes, mis vajab ajaviitamatut kõrvaldamist, kirjutatakse menu kaardi tagaküljele ja läkitatakse nädala presidendile või abipresidendile, kes toimib siis vajaduse ja olukorra kohaselt.

Kaebused märgitakse kaebuse raamatusse.

Iga čekile allakirjutamisest keeldunud ohvitser koormatakse čekil märgitud summa ulatuses automaatselt. Korrektnete toiming on — anda allkiri čekile ning märkida temale kaebuse sisu. Kaebus uuritakse järele kogu esimehelt isiklikult või tema korraldusel.

Ettepanekud.

29. Ettepanekute esitamise kord on järgmine:

Ettepanek esitatakse ettepaneku tegijalt kogu juhatuses kirjalikult enne kogu üldkoosolekut. On ettepanek varustatud 1/5 kogu liikmete allkirjega, kogu juhatus on kohustatud paluma, teistel juhuseil aga võib paluda kogu esimeest kogu üldkoosoleku kokkukutsumiseks ettepaneku harutamiseks.

Toidud.

30. Dinner on paraad. Iga ohvitser, kes mõningail põhjusil dinnerile ilmumisega hilinenud, on enne lauda asumist kohustatud vabandama nädala presidendi või abipresidendi ees.

31. Kogu liikmed, kes mõningail põhjusil dinnerist ei saa osa võtta, märgivad oma nimed vastavasse raamatusse selle päeva enne kella 1730. Ohvitserid, kes oma nimed õigel ajal jätnud märkimata, saavad 1 šillingu 6 penci osalisiks. Ohvitseri, kes küll nime raamatusse märkinud, kuid ilmunud dinnerile siiski, trahvitakse 1 šillingu 6 penciga.

32. Ohvitserid, kes soovivad varajast või hilist õhtusööki (supper), väljaarvatud külaliste õhtuil, on kohustatud oma nimed märkima raamatusse enne kella 1730. Hiline õhtusöök (supper) ei või serveeritud saada enne kui kõik dinneril viibinud ohvitserid on söögisaalist lahkunud. Sellise õhtusöögi võib ohvitser omada vaid erakorralisel juhusel ja kogu juhatuses heakskiitmisel.

33. Teenistuskohuste täitmisel viibivad ja seetõttu varajast või hilist õhtusööki omama sunnitud ohvitserid ei koormata erakordsete kuludega. Kuid nad on kohustatud toimima eelmise paragrahvi kohaselt.

34. On keegi toidult maha arvatud väeosa ülema käsukirjas avaldatud ametalalisil põhjusil ja oma nime raamatusse märkinud, siis ei koormata teda toitluskuludega. On aga keegi toidult maha arvatud vastava märkuse põhjal raamatus isiklisil põhjusil (näiteks nädala lõpu puhkus), siis

koormatakse tema kogu arve 1 šillinguga päevas kogu äraoleku kestel, juurdearvatud tegelik toidu hind, kui toitu vahepeal omatud.

Hinnaalandust või mahaarvamisi päeva osa suhtes ei ole.

Ohvitseri, kes toidult puudub vähem kui 2 päeva, toidult maha ei arvata, väljaarvatud teenistuskohuste täitmisega seotud prudumise juhusel. Viimane juhuse ei või 1 päevast olla lühem.

35. Keegi ega millalgi ei või eimetada kogu ooteruumis. Ainult karastavaid aineid, nagu vein, õlu, kohvi, tee biskviidid, sandwiched ja neile sarnaseid võib seal trahvitada.

36. Sööma a j a d :

Hommikueine (breakfast) kell 0800—0900 esmaspäeviti, teisipäeviti, kesknädalati ja neljapäeviti;

kell 0745—0900 reedeti;

.. 0800—0915 laupäeviti;

.. 0830—1000 pühapäeviti.

Lõuna (luncheon) kell 1245—1345.

Tee kell 1600—1700.

Dinner kell 1930 igal esmaspäeval, teisipäeval ja neljapäeval, kui ei ole korraldatud teisiti.

Supper kell 1930—2100 harilikkeil supperõhtuil. On võimaldatud ka dinner-õhtuil kella 1900 ja 1930 vahel hinnaga 1 šilling 6 penci.

Igal juhul iga hilinemine söömaajale on karistatav 9 pencilise trahviga. On ohvitseril hea ja põhjendatud vabandus, siis märgib ta selle čekile.

Söögilaud on kaetud mitte hiljem kui 15 minutit peale iga söömaaja. Ohvitser, soovides lauas viibida kauem määratud ajast, võib nii toimida, kuid ta saab samase trahvi osaliseks kui ta oleks söömaajale jäänud hiljaks.

Haiged ohvitserid.

37. Haigete nimestikus märgitud ohvitser kustatakse kogu toidult tema teenistusse ilmumiseni.

38. Soovib haige ohvitser kogust omada toitu, siis saadetakse soovitud artiklid temale tema isikliku teenija kaudu.

39. Harilik toid saadetakse hariliku hinnaga, erilised toidud aga juhatuses esimehelt määratud hinnaga.

40. Eelistab haige ohvitser harilikku toitu, mis serveeritud temale tema isikliku teenija kaudu, siis võib selline ohvitser jääda kogu toidul olevate ohvitseride nimestikku niikauaks, kui ise soovib.

41. Juhatuses esimehe loal võib haige ohvitser kasutada kogu laua- ja toidumõusid ka väljaspool kogu ruume. Kuid ohvitser on isiklikult vastutav nende eest ja nende õigeaegses koguses tagasi toimetamise eest. Kaotsi läinud ja rikutud esemed asendatakse ohvitseri isiklikul kulul.

Sõpradest teatamine.

42. Kogu liikmed, paludes oma sõpru dinnerile (väljaarvatud üldised võõraste õhtud), on palutud sellest teatama enne kella 1730. Temalt teatada iga sõbra eest tasub dinneri hinna ohvitser isiklikult, vaatamata sellele, kas sõber dinneril viib või mitte.

Ohvitseri teenijad, käskjalad ine.

43. Ohvitseride isiklikel teenijail või käskjalgel (väljaarvatud alaliseks koosseisus ettenäht-

tud teenijad) ei ole lubatud kogu ooteruumi ja söögisaali ilmumine, väljaarvatud just ooteaeg toidu saamisel.

44. Ohv. kogu palgal mitteolijaid teenijaid ei või tülitada ega kasutada muudeks ülesanneteks kui vaid harilikkuude kogu teenistusülesannete täitmiseks.

45. Ohvitseride teenijate (alalises koosseisus ettenähtud) teenistus reguleeritakse kogu juhatuses poolt. Igat oma kohuseid lohakalt täitjat, hiljaksjääjat või korratult riietatult teenistusse ilmutat teenijat võib juhatuse esimees karistada erakorraliselt tööle määramisega. Ohvitseride teenijad, kes esimest päeva teenistusse palgatud, jäävad selle päeva kella 1200-ni kogu üldisse teenistusse ja lähevad ohvitseride individuaalsesse käsutusse vaid peale kella 1200.

46. Teenijate riietus ja riietuse kord sööma- aegadel määratakse kogu juhatuses reeglile.

Kogu ruumide sulgumine.

47. (a) Kogu ruumid suletakse keskööl, väljaarvatud külaliste öhtud.

(b) Üle kesköö kogu ruumesse jääv ohvitser karistatakse 10 šillingulise trahviga esimese poole-tunni eest, 1 naelsterlingilise trahviga järgmise poole-tunni eest jne. Juhatuses esimees võib poole sellisest trahvisummast määrata kogu teenijaskonna heaks.

(d) Kell 2345 korrapidaja teenija informeerib kõiki ruumides viibivaid ohvitseride kellaajast. Viibib keskööl keegi ohvitserist veel kogu ruumides, palub teenija *temalt teada, kas ohvitser soovib jätta kogu ruumid avatuks*. Eitava vastuse saamisel suletakse kogu ruumid ajaviimata. Jäävad aga kogu ruumid avatuks, saab p. (b) märgitud rahatrahvi määratud igale asjaosalisele ohvitserile. See reegel on maksev ka ohvitseride kohta, kes kogu ruumidesse palunud külalisi.

Üks osa igast trahvist võib kogu esimehe äranägemisel määratud saada korrapidajale teenijale. Ohvitserid, kelle soovil kogu ruumid jäetud avatuks, annavad oma allkirjad vastaval čekil, ka korrapidaja teenija kirjutab čekile alla. Keeldub keegi ohvitser oma allkirja andmisest čekile, teatakse juhusest viibimata kogu esimehele, sekretärile või juhatuses liikmele ning ohvitser langeb kahekordse trahvi alla.

On ohvitseril mõni kaebus, peab ta sellele vaatamata andma allkirja čekil, märkides samal ajal čekile kaebuse sisu.

Suitsetamine.

48. Suitsetamine söögisaalis on keelatud nõnda presidendi loa saabumiseni. Viimane ei saabu enne veini teistkordset ringiandmist.

49. Suitsetamine ooteruumis poole tunni kestel enne dinnerit ei ole lubatud.

50. Piibu suitsetamine söögisaalis on keelatud.

Veini tellimine.

51. Ohvitserid, kes tellivad omale veini ehk teisi artikleid kogust, teevad seda kinnitatud trükitud vormil.

Erakorralised toitluskulud, erakorralised tasud teenijale jne.

52. Juhtnõõrid selleks annab kogu juhatus.

Pillard.

53. Hasartmängud pillardil on keelatud. Igaüks, kes pillardilaua valgustuslambid jätab otstarbetult põlema, saab 1 šillingulise karistuse osaliseks.

Külaliste vastuvõtu kulud.

54. Kogult korraldatud võõraste vastuvõtu kulud kaetakse alljärgneva tabeli kohaselt:

A u a s t e.	O s a.
Croup Captain (vastab meie koloneli auastmele) . . .	3 šillingut 6 penci.
Wing Commander (vastab meie kol.-ltn. auastmele) 2	„ 6 „
Squadron Leader (vastab meie majori auastmele) . 2	„ 0 „
Flight Lieutenant (vastab meie kapteni auastmele) 1	„ 6 „
Flying Officer (vastab meie leitnandi auastmele) . . . 1	„ 3 „
Pilot Officer (vastab meie n.-leitnandi auastmele) . 1	„ 0 „

Kogu liikmed koormatakse maksuga vaatamata sellele, kas nad viibisid kohal või mitte.

Üldreeglid.

55. Üldvaelused politika, usu või selle üle, milles daamide nimed saavad nimetatud, ei ole kogu ruumides lubatud.

56. Raamatute, ajalehtede ja perioodiliste väljaannete kogu ruumest väljaviimine on keelatud. Neid ei või lugemise otstarbel võtta kaasa ka söögisaali, väljaarvatud hommikueine ja tee aeg.

57. Ohvitser ei ilmu kogu ruumesse relvaga, väljaarvatud selleks ettenähtud juhused.

58. Piibud, tubakakottid ja sarnased väikesed artiklid võivad asetatud saada vaid selleks ettenähtud kohtile. Neid ei tule mitte jätta laokile. Palitud, relvad jne. peavad maha võetud ja asetatud saama määratud kohtile.

Koerte ja teiste loomade kaasatoomine kogu ruumesse on keelatud.

59. Ohvitserid peavad hoiduma lahtisest (s. o. teistele lugemiseks võimaldatud) kirjavahetusest.

60. Ükski küsimus ei või ühelgi kogu koosolekul tulla arutusele (väljaarvatud kogu esimehe ettepanekul) enne kui sellekohane kirjalik ettepanek ei ole tehtud üks nädal enne koosolekut. Ettepanek, varustatud tegija ja ettepanekut pooldaja allkirjega, asetatakse kogu juhatuselt avalikule tahvlile väeosa ülemal nõusolekul.

61. Ükski kogu sisseseadesse kuuluv ese ei või viidud saada väljapoole kogu ruume ega ohvitseride eluruumesse. Ohvitseri haigestumise ja vahiteenistuses viibimise juhuseil võivad tema käsutusse antud saada selleks ettenähtud esemed kogu sisseseadest.

Igale peab selgelt arusaadav olema, et ohvitseril, kes tellivad toitu jne. kogust, ei ole lubatud kasutada ühtegi kogu sisseseadesse kuuluvat eset, väljaarvatud ülalähendatud juhused.

Igal erakorralisel juhusel peab ohvitser nõutama kogu juhatuses nõusoleku kogu vara kasutamiseks.

62. Iga dokument, või teadaanne, milline asetatakse teadete tahvlile, peab enne tahvlile aseta-

mist märgitud olema kogu esimehe või mõne kogu juhatusel liikme allkirjaga.

63. Iga liikme kohus on teatada korrapidajale teenri igast eseme (või esemete) purunemisest või rikkumisest enne kogu ruumest lahkumist.

64. Külaliste õhtuil ilmuvad dinnerile kõik kogu liikmed. Nimetatud õhtud on kogu liikmeile kohasemaid eraisikuist külaliste kutsumiseks. Kuid sõprade kutsumine on kogu liikmeile lubatud ka teistel õhtuil.

65. Liikmetelt või nende külalisilt purustatud või rikutud esemete väärtuse tasuvad liikmed väärtuse vahekorras 2:1; on eseme väärtus 10 šillingut või üle selle, nõutakse liikmelt vaid tegelik hind, väljaarvatud meeleldi purustamine, millisel juhul saab sissenõutud eseme kolmekordne hind.

Purustab aga ohvitseri teenija mõne eseme, saab vaid viimase tegelik hind sissekasseriitud.

66. Hasartmängud (siia kuulub ka poker) ei ole lubatud; bridge ehk picquet points ei tohi ületada 1 šillingu 100 kohta.

Kõik võidud ja kaotused kantakse vastavasse raamatusse.

Kihlveod liikmete vahel ei ole lubatud.

67. Daamide ruum. Kaardituba on ettenähtud ja lubatud kasutamiseks daamide vastu võtuks ja viibimiseks kella 1830-ni dinneri õhtuil ja kella 2000-ni harilikkeil õhtuil.

68. Mitmesugused trahvid. Iga ohvitser, kes jätab oma isiklikud asjad laokile kogu ruumes, saab karistatud 6 pencilise trahviga (vaata ka p. 58).

Lubab ohvitser oma koera kogu ruumesse, saab 2 šillingu ja 6 penci suurune trahv ohvitserile osaks.

69. Kogu kantselei. Kogu kantselei on suletud kõigile teistele, väljaarvatud kogu juhatus. Ohvitser, soovides čeki vastu saada puhast raha või tasuda oma kogu arve, toimetab selliseid operatsioone kogu sekretäri kirjakasti vahetult.

Ohvitserid on väga palutud kogu kirjutajat tema töös mitte segada isikliku intervjuerimisega, kui see ei ole just absoluutselt vajalik.

70. Eluruumid. Ohvitserid on palutud täieliku rahu eest hoolitsema peale kella 2230. Soovib ohvitser kasutada muusikariistu või raadiot peale kella 2230, siis peab ta nõutama sellekohase loa ja nõusoleku kogu sekretärit.

71. Ohvitserid on palutud võimalikult viivitamata teatama igast veevärgi rikkedest ning hoiduma vannitubade põranda veega üleujutamisest.

72. Arestis viibiv ohvitser saab toitu kogust, kuid mitte vägijooke.

Niitevlend.

Mõne aasta eest tekkis Itaalia lennuväes mõte kasutada maapealsete märkide vastu teotsemistel täiesti madalaid lende. Seda mõtet levitati sõjakirjanduse kaudu ning varsti leiabki tegelikku kasutamist Itaalia lennuväe manöövril 1927. a. Samal aastal näeme selle lennu põhimõtete teostamist ka Inglismaal. Meie idanaaber, ammutades õppiseid, ei piirunud ainult selle küsimuse valgustamisega sõjakirjanduses, vaid suurtel lennuväe manöövril Bobruiski ümbruses 1929. a. olla isegi liendatud, — kui uskuda nende oma eriteadlasi — lennuülesannete täitmisi sel põhimõttel.

Et meil niitevlend ei ole leidnud veel valgustamist sõjakirjanduses, püütakse alljärgneva anda lühidat ülevaadet selle probleemi lahendusest.

Mõiste. Niitevlennuks nimetatakse lendu minimaalsel kõrgusel, mida antud maastik võimaldab. Mõiste „minimaalne“ ei piiritle veel täpsalt lennu kõrgust. Välisajakirjanduses võime leida, et ühed soovivad kõrguseks 5—25 m, teised aga piiravad seda 10 m. Milline kõrgus oleks otstarbekohasem, on otsekohe raske öelda. Kui aga väljume seisukohast, et selle lennu tuumaks ehk eesmärgiks on varjata lähenevaid märgile ning saavutada ootamatust, mis aga on võimalik maastiku reljeefi ja

esemete ärakasutamisel, siis näeme, et suhteline kõrgus peaks olema võimalikult väiksem. Seega 10 m kõrgus võiks jääda keskmiseks normiks.

Kõrvutades niitevlennu põhimõtet madallennuga, võime märgata teatud erinevust ning sellepärast leiab tarvitamist ka uus sõna, mille aluseks on võetud selle mõiste väljendised teistes keeltes*).

Lennu teostamise tingimusi. Maapealsetest tõketest möödumine või ülevlend (üle hüpe) nõuab lennukilt suurt manöövervõimet. Seega vähe painduvad lennukid, nagu näiteks raske pommituslennuk ja osalt ka lennukid väiksejõuliste mootoriga, ei kõlba niitevlennu teostamiseks. Sellest järgnevad ka vastuväited neile, kes näevad lennuki kandejõu mitmekordset suurendamist kõrguse arvel. Siin peab meeles tunda, et vajadus mootori võime tagavaras, mis tingitud manööverdamise tarvidusest, piirab lennuki kandejõu suurendamist. Samuti, mis puutub kiiruse ning sellest tingitud tegevuseraadiuse suurendamisse, mida mõned autorid arvavad võimalikuks saavutada madalal lennates, siis peab ütlema, et

*) Itaalia keeles „volo rasente“, prantsuse keeles „vol rasent“, vene keeles „brejušcij poljot“ ja poola keeles „lot koszacy“.

kiirust maa lähedal on võimalik tõsta ainult hariliku (eelkompressorita) mootoriga. Kas selle tõttu aga tegevuseraadius suureneb, on väga küsitav, sest teatavasti tarvitab ju mootor sel juhul ka rohkem bensiini. Kasutades aga ületäidetud (eelkompressiooniga) mootoreid, on võimalik saavutada suuremat kiirust just kõrgemal (teatud piirideni) lennates. Ei tohi ka veel unustada, et lend maksimaalse kiirusega mõjub üldiselt halvasti mootorile ning suurendab hädamaandumise ohtu.

Niitevlennu teostamisel omab suure tähtsuse lenduri psüühika ning sellepärast tuleb arvestada väsimust, mis seesugune lend, mis üldiselt väga kurnav, esile kutsub. See asjaolu toob korrektiivse ka paljudesse nii lihtsatesse aritmeetilistesse kalkulatsioonidesse, mis püüavad tõestada niitevlennu paremusi. Samuti on siin väga tähtis tegur lendava koosseisu hea väljaõpe.

Niitevlennu pooldajad näevad võimalusi halva ilma ärakasutamiseks, väites, et pilved ja udu segavad kõrgeid lende. Näib, et vähemalt udu ei võimalda küll kuidagi lendude teostamist maa otseses läheduses.

Mis puutub maastikusse, siis paistab, et täiesti lage maastik ei kõlba niitevlennu teostamiseks, sest siin puudub selle lennu peamine paremus — varjuvus. Reljeefilt lainetav ja kaetud metsatukkadega maastik pakub soodsamaid võimalusi. Järelikult tuleb selle lennu teostamisel arvestada ka reljeefi ning maastiku iseäraldusi.

Niitevlennu paremusi ja puudusi. Niitevlennu tähtsamaks taktikaliseks paremuseks on võimalus rünnata vaenlast ootamata, suurendades seega materiaalseid ja moraalseid tagajärgi. Maapealsete õhukaitsevahendite tegevus saab siin märksa raskendatud, sest madalalt, — maastiku varjete tagant — lähenevaid lennukeid võib märgata alles märgi ligiduses, kus enam aega ei jätke ettevalmistuseks õhukaitseks. Ka mootori müra saab siin sumbutatud maastiku varjete tõttu. Õhuvaatlusteenistus hea sidevõrgu olemasolul võib siin kasu tuua ainult alaliste õhukaitsevahendite alarmeerimisel. Kuid äkitselt ilmuv õhuvaenlane mõjutab moraalselt ka õhukaitsevahendite meeskonda. Kui aga ootamatus ning moraalne mõjutis saavad välditud, siis soodustab niitevlend ainult tulistamist maalt, eriti kuulipildujatest.

Niitevlennu kasuks loevad mõned autorid pommitamise edukust, väites optimistlikult, et täpsus tõuseb siin kuni 5 korda. Peab aga tähendama, et pommitamise täpsus võib märksa väheneda, sest lendurilt

märgile juhitud lennuki kõrvalekaldumist ei saa vaatleja madala lennu tõttu parandada. Seega oleks siin ühe isiku tegevus kõrvaldatud. Pommitamise edukuse peale võib avaldada mõju ka pommi elavjõu puudumine. Viimane on tähtis kaetud objektide pommitamisel. Järelikult, näib olevat tõenäolik, et niitevlennul leiaksid pommitamist edukamate tagajärgedega elavad lahtised märgid, kasutades ka kild- või keemilisi pomme.

Kuulipildujast tulistamine vaatleja istmelt on peaaegu sama, mis madallennul, kuid lendur ei saa siin kasutada oma kuulipildujaid.

Õhuvaenlase kallaletungi oht niitevlennul on väiksem, mis kõrgemal teotsemisel, sest õhulahing maa läheduses kujuneb väga raskeks ning samuti on raske näha madalal teotsevaid lennukeid õhust.

Kokku võttes, saame niitevlennu paremusteks:

a) võimalus tekitada vaenlasele taktikalist ootamatust, millest järeldub:

— lennukite tegevuse edu suurendamine ja

— maapealsete õhukaitsevahendite tegevuse nõrgendamine, nii moraalse mõjutise kui ka lennuki suure nurkkiiruse tõttu;

b) väiksem oht õhuvaenlaselt, sest lennukid on hästi moondatud õhust vaatluse eest ja hävitajate rünnakud madala lennu tõttu raskendatud.

Puudustest selle lennu teostamisel tuleb märkida:

— lennu tehnilist raskust,

— tarvidust eriliste pommide järele,

— teatud juhtudel ohu suurendamine maapealselt õhukaitseks,

— võimatus teostada lende öösi või udus.

Peale nende omaduste on veel palju teisi, mis aga ei osutu nii mõõduandvateks, vaid omaksid tähtsuse ainult erandjuhtudel.

Niitevlennu teostamine. Rünnakud õhust lähenemisega märgile niitevlennu põhimõttel nõuavad koondatud tegevust, et saavutada küllaldasi tagajärgi. Selle lennu tehniline läbiviimine aga ei luba ületada teatud arvu lennukeid ühe isiku juhatusel. Mõni N.-Vene autoriteetidest (Turshanski), soovib lahinguliseks üksuseks lüli (salk) 3-st lennukist; viimased omakorda liitüksuseks taktikaliseks üksuseks ühe juhi all.

Mis puutub rivisse, siis näib, et praegu tarvitavad rivikorrad, milles lennukid jär-

gustatud astmete kõrguses, ei ole siin otstarbekohased. Parem oleks vast N.-Venes soovitatud rivikord „peeling’u“ põhimõttel ehk järgustus malekorras paremale või vasakule, mis soodustab lendamist ja tulistamist kuulipildujatest. Pommitamisel ei ole peelingrivi soodus, sest isegi viit-löök-süütajate tarvitamisel on karta tagapoolset lennukitel pommide lõhkemisi, mis visatud eelmistelt lennukitelt. Veel ebasoodsem on selleks „hanerivi“. Järelikult, pommitamisel niitevlennult peaksid lennukid rivistuma ühele joonele, kusjuures iga järgnev üksus (laine) peab asuma seesugusel kõrgusel, et eelmistelt lennukitelt allavisatud pommid viitsüütajatega jõuaksid lõhkeka enne teisejärgu (laine) ülelendu.

Kuidas sünniks rünnak? Eeskätt lend aerodroomilt kuni vaenlase rügemispiirkonda vabal kõrgusel; edasi lenuks madaldutakse minimaalse kõrguseni ning lähenetakse niimoodi märgini, mida rünnatakse otsekohe niitevlennult, et mõjutada moraalselt vastast. Teises järjekorras ründav rivi võtab juba vähe kõrgust, et soodustada manööverdamist õhus ja kasutada ära ka lenduri kuulipildujaid (sünkron), garanteerides suuremaid materjaalseid tagajärgi. Kui rünnak õnnestub ning vaenlase ridades märgata segadust, tuleb rünnakut korrata kuni jätkub laskemoona. Rünnak lõppenud, lennukid madalduvad (kui oli võetud vähe suurem kõrgus) ja eemalduvad märgist. Tagasilend võib nüüd sündida olukorra kohaselt kas madalamal või kõrgemal. Niitevlennul on siin ainult üks eesmärk: püüda vältida kokkupuudet vaenlase hävitajatega. Organiseeritud maa-pealne õhukaitse võib aga saada häirestatud niikuinii. Seega näib, et tagasilend oleks otstarbekohasem teostada kõrgemal.

Taktikalises vaatepunktist huvitab, milal kasutada niitevlende. Siit järgneb ka rünnatavate märkide valik.

Kui väljuda seisukohast, et niitevlend on peamiselt manööverdamiseviis — lähenemine märgile, eesmärgiga sünnitada ootamatust, siis paistab, et hästi kaitstud objekt, — nii õhuvaatluse kui ka sidevõrgu olemasolul, on raske tabada ootamatult. Järelikult suurte linnade, tööstuse keskuste või teiste tähtsate ning kaitstud punktide rünnak niitevlennult ei ole otstarbekohane. Selle vastu aga osutuvad paremaks objek-

tiks ühenduste, millised suure ulatuse tõttu ei või leida kõikkülgselt kaitset õhuvaenlase eest. Lähenemine niitevlennu põhimõttel vähematele raudtee jaamadele, sildadele j. n. e. on juba kergemalt teostatav. Eriti soodsaks märgiks osutuvad siin raudteerongid.

Veel suurema tähtsuse omab ootamatuse saavutamine vaenlase aerodroomide pommitamisel, millised üldiselt osutuvad heaks ründamise objektiks niitevlennult, kui nende asukoht ei ole liiga kaugel rindelt.

Ka igasugused segavad tegevused vaenlasele lahinguväljal ja lähedamal seljatasel, nagu staapide, vooride, varude j. n. e. rünnakud niitevlennu põhimõttel võivad leida teostamist, kutsudes esile segadust.

Üldiselt aga on olulisema tähtsusega objektideks õhust rünnakutel niitevlennul lahtised (elavad) märgid: väeosad rünnakul või puhkusel ei saa luua head õhuvaatlust ja sidevõrku, ning järelikult ootamatuse saavutamine siin on palju kergem.

Raskem probleem maa-pealsete märkide ründamisel niitevlennult on tegevuse vastav suundamine ning juhtimine õigele märgile. Selleks on vaja luuret, täpsat arvestust ajas ja kohas ja head orienteerimist lennus.

Raskused rünnaku suundamiseks õigele väljavalitud märgile põhjustavad niitevlendu võtma ette eriti siis, kui tegemist suurema arvu vaenlase jõududega. Seesuguse tegevuse momendiks oleks eeskätt vaenlase taandumine ning tema jälitamine, kus liikumas suuremad jõud ja kus puudub aeg moondamiseks või liikumise edasilükamiseks ööseks.

Kohtamislahingus võivad samuti leida kasutamist rünnakud niitevlennult, eesmärgiga aeglustada vaenlase hargnemist lahingukorda. Eriti oleks sel momendil soodsaks rünnaku objektiks vaenlase suurtüki vägi.

Pealetungil võivad olla ründamise objektideks niitevlennult patareid, varud ja juhatuste staabid.

Kaitsel võiks niitevlend aset leida vaenlase rünnaku eel, mil oma jalavägi kasutab lennuväe edu vastulöögiga.

Käesolevaga on antud ainult ülevaade niitevlennu kasutamisest, ning veel kaugeltki ei suuda lahendada seda probleemi, mis on võimalik alles kogemuste omandamisel.

A. J.

Autotransport.

Sissejuhatus.

Tuli ja liikumine on tänapäeva sõjaliselt mõtteilmale postulaatideks. Kogu kaitseväge väljaõppe, juhtide taktikalise mõtlemise arendamine ja staapide töö suundas kahe eelmainitud elemendi analüüsile ja koordineerimisele. Relva arengus on saabunud peatus ja sellepärast tulekasutamise küsimuses on sõjakirjanduses jõutud enamvähem ühistele tõekspidamistele. Liikumise alal elame aga tänapäev murrangjärgus, milks sõjaliteratuurist leiamegi väga mitmesuguseid vaateid, katsetulemusi jne. motoriseerimise ja mehhaniseerimise alal. Kindel seisukoht on vaid maanteedel liikuva transpordi küsimuses, milline Maailmasõjas tuleproovi üle elas ja kus mootor hobuse ikka enam ja enam välja tõrjub.

Maailmasõda tõestas, et mootorveovahend harilikel maanteedel võib edukat kasutamist leida. Kaugeltki ei suutnud raudtee kõiki operatiivvedusid teostada 1918. aasta märtsikuu pealetungidele järgnevat kriisipäevil. Suure osa vedudest pidi teostama autotransport, millise ülesande ta edukalt lahendas. Samal ajal selgusid ka raskused autotranspordi kasutamisel. Esimeses järjekorras mõjutab autotranspordi kasutamist teede seisukord, millele lisanduvad puhttehnilised raskused. Viimastest omavad erilise tähtsuse põletismäärdeainete ja kummi tagavarad. Tähtsa tegurina esineb veel vaenlase lennuvägi, milline pommitades teid loob viimastel rõsuseid takistusi.

Ülesanded.

Tänapäeva nõuded autotranspordile kajastuvad ametlikes eeskirjades. Nii leiame A. V. Kraft § 34 atotranspordi ülesandeks olevat:

- staapide ja väeosade liikumise suu- rendamine autoosade abil;
- teadete üleandmine;
- kaitseväge autotehniline varustamine;
- juurevedu ja evakuatsioon.

Samasuguseid ülesandeid mainib ka M. W. T. § 398. Prantsuse ja belgia eeskirjades puudub küll otsekohene ülesannete järjekorra loetus, kuid organisation générale aux armées art. 35 mainib autorühmitisi ja samas märgib nende ülesanded. Kokku võttes kõikide rühmitiste

ülesandeid jõuame veendumusele, et autotranspordile esitatavate nõuete suhtes valitseb lääne- ja kesk-Euroopas ühine arusaamine.

Organisatsioon.

Autotranspordi organisatsiooni alal võime märkida järgmist:

Prantsusmaal (Organisation générale aux armées art. § 35) juhib üldist transporti maanteedel transpordi direktor, kellele alluvad: 1) üldine autotranspordi varu ja 2) armeede autotranspordid tehniliselt. Armees juhib autotransporti armee staabi liikumise jaoskond.

Üldise varu rühmitised on a) spetsialiseeritud kompaniid ja rühmad: 1. haavataute ja haigete, 2. värske liha ja 3. teede parandusmaterjalide veoks; b) inimeste ja materjalide veo kompaniid (les groupes). Kompaniid jagunevad rühmadeks (les sections) à 20 masinat. Normaalselt kuulub kompanii koosseisu 4 rühma (allikas nr. 5 § 61).

Belgia autoteenistuse juhtimise organisatsioon on sama mis Prantsusmaal. Põhinõudeks on vaid autorühmitiste mitespetsialiseerimine. Väikseim üksus on rühm, mis koosneb 25 masinast (allikas nr. 1, lisa IV). Rühmad 6 kaupa koondatakse kompaniideks (les groupes) ja viimased 3 kaupa autopataljonideks (sontgroupement).

Saksa autoteenistuses põhiüksus on rahuajal autopataljon (Krafftahrabteilung), milline võib moodustada mobilisatsiooni korral: 1 pataljoni staabi, 2 kompanii (die Krafftahrtruppe) staapi, 3 rühma soomusautosid, 5 kolonni à 30 tn tõstejõuga, 2 rühma mootorrattaid, 2 liikutavat töökoda, 2 liikutavat bensiiniladu ja 3 rühma sanitaautosid (A. V. Kraft § 237). Üldist autoteenistuse juhtimist korraldab väejuhatuse staabi liikumise osakond, kes jaotab autopataljonid armeedele ja määrab üldise varu (F. u. G. II § 737). Autokolonn 30 tn kandjõuga koosneb 12 veoautost. Autokolonn 60 tn kandjõuga koosneb 24 veoautost.

Šveitsi autoteenistust korraldab transpordiülem, kellele alluvad väeosade ja asutiste koosseisus olevad masinad tehniliselt ja autorühmitised vahetult. Šveitsi autoteenistuse moodustavad järgmised üksused ja asutised (M. W. Tr. § 4):

- autopataljonid (Die Motorlastwagen-Abteilung),
- armee mootorveovahendite park,
- liikuvad pargid,
- autode vastuvõtte- ja hindamiskohad,
- materjalide depoo,
- meeskonna depoo.

Autopataljon koosneb staabist ja 5 kolonnist. Kolonnid I, II ja III on määratud väeosade ja materjalide veoks, kolonn IV juure- ja äraveoks ning kolonn V raske suurtükiväe veoks. Koosseisud: I. II ja III kolonn à 32, IV kolonn 40 ja V kolonn 26 veoautot. Kolonnid jagunevad rühmadeks, à 16—20 masinat.

Kokku võttes organisatsiooni prantsuse, belgia, saksa ja šveitsi armeedes näeme siin rea ühiseid jooni:

— autorühmitised jaotatakse väekoondeste koosseisus olevaks ja üldiseks varuks;

— üldine varu juhtimine on tsentraliseeritud;

— autoüksuse moodustab kompanii (le groupe, die Kolonne, die Kraftfahrtruppe), milline on võimas teotsema iseseisvalt (kompaniide koosseisus on alati parandustöökoda ja autoköök);

— väikseim organisatsiooniline üksus on rühm, millesse kuuluvad ühe firma ühesuguste omadustega autod;

— autorühmad peavad olema painduvad kõiksuguste ülesannete täitmiseks (ka prantsuse spetsialiseeritud rühmad peavad olema igasuguste ülesannete täitmiseks) (allikas nr. 5 § 62 ja nr. 6 art. 36).

Vedude teostamine.

Vedude teostamine autotranspordi abil koosneb kolmest faasist: 1) veo ettevalmistamine, 2) laadimine ja 3) vedu iseendast.

Veo ettevalmistamise aluseks on kõrgema väejuhi käsk või alluvate nõudmine väekoondise staabile. Veo ettevalmistamisel tulevad lahendada järgmised küsimused:

— vajalik autode arv ja nende sisseade,

— väeosade laadimiskohad ühes laadimiseks vajalikkude abinõudega,

— marsitee ühes liikumist ja parandamist korraldavate organitega ja

— julgestamine laadimistel ja liikumistel.

Kogu esitatud küsimuste kompleks lahendatakse tavaliselt kolme organi vahel.

Staab valmistab üldise kondikava, kuna veo tehnilistes küsimustes eksperteerib selle autorühmitise ülem, kellele vedu tuleb teostada ja liikumisteede ning laadimiskohtade küsimuses — teid korraldava asutise juht. Juhul, kui vedusid teostatakse teedel, kus puudub eriline teid korraldav organisatsioon, tuleb staabi poolt valitud marsiteed kontrollida luurega.

Autotranspordi kasutajad ja käsutajad üles seades nõudmisi transpordi valmisoleku aja kohta, peavad arvestama, kas marsiteel on teeteenistuse organeid või mitte. Esimesel juhul ajavahe käsundmise ja täitmise vahel on 3—4 tundi, kuna teisel juhul võib see ulatuda kuni ööpäevani.

Kui eespool üles seatud nõudmised on lahendatud, siis fikseeritakse nad veoplaanis, milline on baasiks edaspidistele korraldustele ja veo üksikasjalisele teostamisele. (Üksikasjalikumalt teedeluurest ja veoplaanist ühes lähemas „Sõduri“ numbris.)

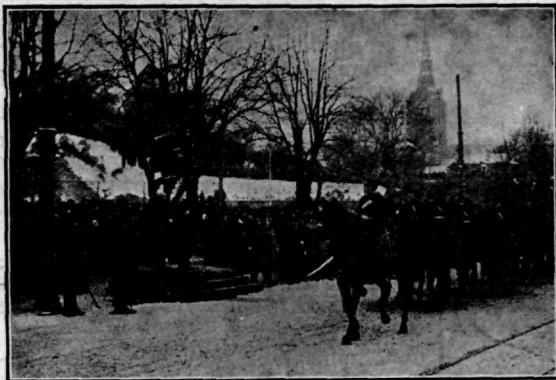
Veo ettevalmistamisel tuleb arvestada kõigis autoeeskirjades maksvat kaugusmäära miinimumi, milline on lubatud väeosade veol 50 km.

Laadimist teostatakse n. n. laadimiskohtadel. Laadimiskohad valitakse bataljonile või vastavale väeüksusele. Laadimiskohad jagunevad omakorda laadimispunktideks, millistel teostatakse ühetüübiliste esemete laadimist näiteks hobuste, voorivahendite, suurtükkide jne. laadimispunktid. Laadimiseks tulevad väeüksused jaotada vastavalt autode mahutusele ja üksikud „autokoormad“ asetada autode vastu. Laadimise tehniline läbiviimine riub kasutadaolevatest abinõudest, kuna üldist juhtimist teostab laadimiskoha komandant.*)

Liikumine algab veoplaanis ettenähtud ajal kas laadimiskohast või punktist kuhu autokolonn koondub liikumise algamiseks. Liikumisel on põhitähtsusega õige tempo valik, milline peab püsima ühtlasena kuni sihtpunktini. Selleks määratakse kolonni algmasinaks aeglaseima käiguga auto, mille tagajärjel hoitakse kolonni katkemast. Läbisõidul õieti raskest teosadest (tõusud üle 20°, põhjatuks

*) Tähtsamaid ülesandeid laadimiskoha komandandil on laadimise julgestamine. Ohuvaenlase vastu võitlemiseks nõuab komandant laadimisele kuuluvast väeosast vajaliku arvu õhukaitse kuulipildujaid ja asetab need positsioonidele enne laadimise algust. Maapealse luure vastu asetatakse laadimiskoha ümber piilurid või valvepostid.

Vabariigi aastapäeval 24. II 1931.

Momente Paraadi-marssist.

muutunud teosad jne.) tuleb esimesel masinal sõita vähendatud kiirusega kuni viimane auto on jõudnud heale teele.

Liikumisel peatatakse normaalselt esimese tunni järgi pärast väljasõitu ja hiljem iga 2 tunni möödudes. Peatused võivad umbes 15 minutit ja nende eesmärgiks on materjalosa järelevaatamise ja inimestele kohendamise võimaldamine. Peatusel varjuvad autod ja inimesed kasutades peamiselt varjusid. Julgestamist teostavad liikumise alguses määratud kuulipildujad ja piilurid.

Julgestamist liikumisel teostatakse maapealse ja õhuvaatluse vastu. Maapealse vaenlase vastu kasutatakse soomusautosid, autodele asetatud suure tulejõuga jalaväe osi ja ratsaväge. Viimast ainult juhul, kui ta küllalt ees asub, et takistada autokolonnide liikumise kiirust. Õhuvaenlase vastu võitlemiseks on kõige otstarbekohasem katta kolonnide liikumist lennuväega. Et see sageli on teostamatu, siis võib vaenlase lennukite mõju vältida liikumisega pimedas. Kuid kõikjal tunnustamist leidnud ja kõige sagedamini kasutatav vastutegevus vaenlase lennukitele on tulistamine õhukaitse kuulipildujaist ja suurtükkidest. Need relvad liiguvad ühes kolonniga luurates alaliselt teeäärseid positsioone ja asuvad neile õhuvaatlejatele välja kuulutatud alarmi korral.

Ohust kallaletungide ohul suurendatakse vahesid ja kiirust, kuna kallaletungi puhul tuleb kõigil masinail peatuda ja varjuda. Normaalne autode vahe on pidurdamise kaugus, kuid vajadusel võib seda suurendada kuni 50 m.

Side liikumisel teostatakse sidemeeste

ja mootorrattaste abil. Sidemehed asuvad igal autol, jälgides järgnevalt masinalt antavaid leppemärke. Õisel liikumisel leppemärkide kasutamisest tuleb loobuda ja tarvitada korralduste edasiandmist ainult häälega.

Statistilisi andmeid.

Autokolonnide ja üksikmasinate liikumise kiirus ning põletis- ja määrdeainete vajadus.

a) Liikumise kiirus km/tunnis.

Auto-rühmitised	4. või 3. käik tõus 0—6%		2. käik 6—12%		1. käik tõus üle 12%	
	I kl.	II kl.	I kl.	II kl.	I kl.	II kl.
Üksikud veoautod	20	20	14	14	5	4
Õhukummidega a-rühm	18	18	10	7	4	3
Täiskummidega a-rühm	15	12	10	8	3	3

M ä r k u s :

b) Keskmised kiirused pikematel teekondadel ja päevateekonna pikkus (maksev ka öistel sõitudel tulega).

	Km tunnis	Km päevas
Sõiduautod ja mootorrattad	35	250
Täiskummidega autorühmad	12	90—100
Õhukummidega autorühmad	15	120
Sanitarautod ja autobused	25	200

d) Keskmise põletis-määrdeainete tarvidus.

Sõidukid	100 km sõidul ühele masinale	
	Bensiini	Õli
Üksikmasinad		
Sõiduautod: suured	20	2
väikesed	15	1
Mootorrattad: üksikult	5	0,5
korviga	8	1
Veoad: kuni 2 t	35	2
3 t	50	3
5 t	60	3

järelevankriga 10 L rohkem.

Autokolonnid

Veoad: 2 t	50	Nagu
3 t	70	üksik-
5 t	80	masinad

järelevankriga 10 L rohkem.

e) Keskmise kummide vastupidavus võrreldes läbisõidetud km.

Õhukummid: mootorrattal	10.000 km
sõiduautol	15.000 km
veoad	20.000 km
Täiskummid: veoad	15.000 km

Kokkuvõte.

Kokku võttes eeltoodud mõtteid auto-transpordist, millised baseeruvad ametlikudele eeskirjadele, võime märkida auto-transpordi kasutamises väljakujunenud seisukohta lääne- ja kesk-Euroopas. Väikesed erinevused organisatsioonis ilmnevad vaid autorühmitistes, kuna üldine juhtimine ja organisatsiooni algüksus — rühm (section, Kolonne) on kõikjal sarnased. Kõikide kasutatud eeskirjade rakendusosa on peamiselt väeosade veole pühendatud, eriti aga väkeriiges Šveitsis ja Belgias. Näib selgesti välja paistvat mõte, et elavjõu vähesust peab asendama liikumine.

- Allikad: 1) Ausbildungsvorschrift für die Kraftfahrtruppe (A. V. Kraft), Berlin 1925.
- 2) Règlement für die Motorwagen-truppe (M. W. Tr.). 1929. Schweizerische Armee.
- 3) Règlement sur les transports militaires par chemin de fer et par automobiles. Bruxelles, 1924.
- 4) Règlement général du Corps des Transports Titre troisième. Bruxelles, 1928.
- 5) Instruction provisoire sur l'organisation des communications et des transports militaires en temps de guerre. Paris, 1922.
- 6) Organisation générale aux armées. Paris, 1930.

Taktika alalt.

TAKTIKALISE ÜLESANDE Nr. 2 LAHENDUS.

Siniste 15. rügement, pärast roheliste eelpositsiooni vallutamist, on peatunud 12. augusti õhtul nende organiseeritud vastupanupositsiooni ees. Pimeduse saabumisel rügul 15. otsustas katkestada ajutiselt kallaletungi, öö jooksul läbi viia vajalikud ettevalmistused ja ümber paigutused, et järgmisel hommikul asuda vastase organiseeritud positsiooni vallutamisele. Järelikult rügemendil seisab 13. aug. ees kallaletung, või õigemini juba 12. aug. alganud kallaletungi jätkamine vastase organiseeritud positsioonile.

Tingituna sellest üldisest olukorrast ja ülesandest kõigi üksuste tegevuses tulevad esile need põhimõtted, see ilme, mis omane iga kavakindla, meetodilise kallaletungile.

Peatume õige lühidalt nendel tähtsamatel olukorra elementidel, millede analüüsi tulemusena peab kujunema patül 1/15. otsus.

Kõigepealt ülesanne. Pataljonil on ülesandeks algada 13. aug. kell 0530 kallaletungi E m a j õ e idakaldal, ribas, mille laius keskmiselt 1800 m. vallutada M ü t a a s., V a h i a s. raioon ja arendada edu Tartu üldsuunas, võttes oma alla ülekäigud Emajõel. Rügemendi pealöök on suunatud I ptl. ribas, milleks pataljonile on antud kitsam riba pealetungiks võrreldes II/15., tema käsutusse on määratud 2 kergpatarei tuli, üldtegevuse suurtükiväe tuli

saab suunitud esimeses järjekorras I/15. rindele ja ühtlasi liigub selles suunas ka rügemendi varu.

Ülesande olulisem ja raskem osa on M ü t i a s. ja V a h i a s. raiooni vallutamine ja väljajõudmine K v i s t e n t a l i kõrts, Klaose, kõrg. 47,1 jonele (Rügemendi M₁). Selle eesmärgi saavutamiseks pataljon peab tegema tugeva jõupingutuse, s. o. vallutama vastase positsiooni umbes 1500 m sügavuselt. Alates alles rügemendi M₁ väljajõudmiselt võime kõnelda edu arendamisest rügemendi seisukohast. Väga võimalik, et viimane tegevus I ptl. kallaletungi ribas jääb III ptl. ülesandeks.

Arvesse võttes patül I kasutuses olevaid jõude ja temale määratud kallaletungi riba, on selge, et pataljon ei suuda korraga ühtlaselt pealetungida kogu rindel. (I. E. II § 226). Pataljoni jõud saaksid laiali kistud umbes 1800 m rindel ja puuduks eeldus edu peale, vaatamata sellele, et vastane pataljoni rindel jõuliselt nõrgem ja tema meeoleolu tugevasti langenud. Patül I tuleb kindlaks määrata need kohad pataljoni ribas, kuhu tema tahab koondada oma jõudude enamiku, viies seal jõulise löögi võimalikult tugeva tule toetusel, ja need kohad, mida ta tahab katta ainult tulega ja nõrgemate osadega.

Sarnaste kohtade valikul on eeskätt mõõduandev maastik. Ta peab võimaldama kallaletungivale jalaväele läheneda võimalikult lähemale vastasele ja oma tulirelvade toetuse täielikku ära kasutamist. Teisalt kallaletungi suundade valikul

on tähtis, et meie löök oleks suunatud sinna raiooni, kus vastasel puudub võimalus oma tule igakülgeks ära kasutamiseks. Hinnates maastikku I ptl. kallaletungi ribas (loomulikult kaardi järele) võime selle üldiselt jagada 3. erinevasse ossa:

- Maastik Emajõe kaldast kuni maanteeni; jõekallas lame, kaetud üksikute puude ja põõsastega, siis M ü t a a s. ja N õ m m i k u talu ühes võrdlemisi tugeva tõusuga kuni maanteeni. Vastasel tulistamise võimalused peaasjalikult rindelt, kuna kinnine maastik ei võimalda head tuletoetust sügavusest. Kallaletungivad osad on N õ m m i k u talu ja M ü t a a s. raionis enam-vähem kaitstud nende vastase tulepesade eest, mis asuvad ida pool maanteed.
- Maastik maanteest kuni Viinapruuli talu ja V a h i a s. metsani on lahtine, valitsev ja võimaldab vastasele tulistamist sügavusest ja hõlpsat jalaväe relvade tulekoondamist. Kallaletungides R ä ä s t a, K o p l i talude raioonist, tuleks läbistada umbes 700 m täitsa lagedat maa-ala.
- Maastik pataljoni kallaletungi riba vasakpoolses osas on jällegi kinnisem (Viinapruuli ja V a h i a s. metsasalud), kuid pärast Viinapruuli raiooni vallutamist kallaletung V a h i a s. suunas võib muutuda raskeks selle valitseva kõrgendiku tõttu, mis asub V a h i põllutöökoolist umbes 400—500 m kirdes. Vastasel on hääd flankeerimise võimalused sellest raioonist V a h i põllutöökooli ette, vast isegi kuni M ü t a a s. Kallaletung selles suunas võib oleneda suurel määral II/15. tegevusest idapool seda kõrgendikku.

Näib, et pataljonil oleks otstarbekohasem anda löök parempool maanteed N õ m m i k u, M ü t a a s. üldsuunas, kus kallaletungivatel osadel tuleks arvestada ainult vastase neid jalaväe tulesid, mis suunitud peaasjalikult rindelt ja parempool maanteed. Rinde osa N õ m m i k u talust kuni Viinapruuli metsani tuleks esialgul katta ainult tulega, suunides jalaväe osad üle Viinapruuli, V a h i a s. sihis. Seega pataljoni seisukohast võetuna kujuneb 2 jõupingutuste suuna.

On kindel, et kummagi suuna peale tu-

leks määrata vähemalt 1 kompanii. Oleks kõigiti hea, kui võimalik oleks saata kallaletungile parempool maanteed (pealöök) 2 kompaniid, et mõjuva löögiga panna alus üldisele edule. Kuid sel juhul patül jääks varuta; ta peaks selleks vastava nõusoleku saama rügulilt ja paluma üht kompaniid täiendavalt oma käsutusse. Antud olukorras patül I tuleb aga kahtlematult kõvendada parempoolset kompaniid ühe rühmaga oma varust, et kompanii kallaletungi algades võiks asetada võitlusjärku 3 rühma. Võitlusjärku jääksid endiselt 2. ja 3. kompanii. 2. kompanii saaks enda käsutusse ühe rühma 1. kompaniist. 3. kompanii praegune asetus võimaldab ilma ümberpaigutamiset kallaletungi algamist Viinapruuli suunas; 2. kompanii peab aga öö jooksul ette võtma ümberpaigutuse, et kasutada kõik oma võitlusjärku rühmad paremale poole maanteed.

Patül I tuleb kompaniide kallaletungi toetada võimalikult mõjuva tulega. Selleks tuleks 2 senini varus olnud r/k. rühma asetada positsioonile ja nim. R ä ä s t a ja K o p l i talude raiooni. R ä ä s t a, K o p l i joonelt meil jalavägi lageda maastiku tõttu kallaletungile ei asu ja see võimaldab r/k. võimalikult kõvemat tuletoetust. Igale r/k. rühmale tuleb anda täppis ülesanne, juhatades neile märgid kätte maastikul. R/k. kompül võib edukalt juhtida oma rühmade tuld ainult nii kaua, kui seniselt tulebaasilt oma jalavägi nähtav. Kompaniide sissemurdel N õ m m i k u ja Viinapruuli raiooni muutub aga olukord ja on vajalik r/k. rühmi jalaväele järele visata. Ülesande saavad nad hiljem ikkagi jalaväe juhilt. Seepärast on juba parem varakult kindlaks määrata need r/k. rühmad, mis lähevad kompaniide käsutusse. (J. E. II § 337). Ühe r/k. rühma, ja nimelt selle, mis asub kõige paremal jõe kaldal, andmine 2. kompanii käsutusse oleks otstarbekohane juba kallaletungi algades. Tema juhtimine r/k. kompülil on raskendatud (asub eraldi) ja kompül 2. oleks huvitatud oma paremal tiival asuvate tulepesade mahasurumisest ja tiiva katmisest tulega

Rüguili poolt on määratud M₁ — K v i s t e n t a l i k ö r t s. K l a o s e. kõrg. 47,1. See joon asub keskmiselt 2 km kaugusel vastase esimestest kaevikutest. Lasta kompaniidel peatumatult liikuda kuni selle jooneni pole soovitatav. Patül ei suudaks küllalt kooskõlastatult juhtida oma

kompaniide tegevust ja kallaletung vastase positsiooni sisemuses, mis täis igasugused üllatusi, areneks õige laial rindel ilma vajaliku sideta ja mõjuva tuletoetuseta. Sellepärast patül I määrab kompaniidele M_1 — $M_ü t a$ a s. lõunaserv, $V a h i$ põllutöökooli, millisel joonel tema laseb kompüüdel peatuda.

Tuginedes ülaltoodud põhimõtetele patül I/15. annab $M a r a m a a$ a s. kokkukutsutud üksuste ülematele suusõnalise käsu kallaletungiks. Käsu andmine suusõnal võimaldab üksuste ülematel omavahelist mõttevahetust, täiendavate selgituste saamist ja igasuguste arusaamatuste kõrvaldamist. Patüli poolt antud käsu märgib üles adjutant ja kompüüdid saavad ta hiljem kirjalikult fikseerituna ühes vastase kaitseasetuse skeemiga.

Patül I/15.
Nr.

$M a r a m a a$ a s., 12. augustil
kell 2230.

Käsk I/15. rü g. kallaletungiks.
(Kaart 1:25.000).

1. Meie rügemendi vastas, $E m a j õ e$ kaldast kuni $K õ r v e k ü l a n i$, asub kaitse vastase 9. jalaväe rügement, kelle I ptl. osad on kaotanud lahingutes Ammejõel kuni 20% oma koosseisust. Vastase meeleolu on õige tunduvalt langenud. Nende vastupanupositsiooni moodustavad üksikud kaevikute grupid ja kuulipildujapesad. Traatõkkes puuduvad. Meie pataljoni ees kindlaks tehtud kaevikud ja tulepesad — vaata juuresolev skeem.

2. Meie vägede üldine eesmärk on vallutada $T a r t u$. 15. rügemendil on ülesandeks vallutada vastase positsioonid $M ü t a$ a s., $V a h i$ a s., $M u r i k ü l a$ raioonis andes pealõõgi oma paremal tiival $T a r t u$ kirdepoolse osa üldsuunas ja võtta oma alla ülekäigud $E m a j õ e l$.

3. Pataljoni ülesanne on kallaletungida ribas, mille piirjooned:

paremalt — $E m a j õ g i$ (v. a.);

vasakult — $L a a n e$ talu raiesmik (v. a.), $V a h i$ a s. (s. a.), kõrg. 47,1 ja $R a a d i m s.$ (m. p. v. a.).

ja kiire löögiga vallutada vastase positsioonid $M ü t a$ a s., $V a h i$ a s. raioonis. Pataljonil arendada edu $T a r t u$ maantee üldsuunas, puhastada vastasest $T a r t u$ kirdepoolne osa ja võtta oma alla ülekäigud $E m a j õ e l$, ära lõigates vastase taandumisteed lõunapoolse $E m a j õ g e$.

Paremal tungib peale 10. rü g. ülesandega vallutada $T a r t u$ lõunapool $E m a j õ g e$; vasakul I/15. vallutab vastase positsioonid $M u r i k ü l a$ raioonis ja arendab edu $T i l g a$ a s., $R a a d i m s.$ üldsuunas.

4. Otsustasin kallaletungi läbi viia 2 kompaniiga + 1 rühm võitlusjärgus, sissemurda vastase positsiooni esimeses järjekorras $N õ m m i k u$ ja $V i i n a p r u u l i$ metsa raioonis, andes pealõõgi paremalpool maanteed $N õ m m i k u$, $M ü t a$ a s., $K l a o s e$ üldsuunas.

Järkjärgulised märgid vallutamiseks:

M_1 — $M ü t a$ a s. lõunaserv, $V a h i$ põllutöökool,

M_2 — $K v i s t e n t a l i$ kõrts, $K l a o s e$, kõrg. 47,1,

M_3 — $T a r t u$ linn kuni $E m a j õ e n i$.

Märkidelt edasiliikumine — minu korraldusel.

5. Võitlusjärku määran 2. kompanii + 1 rühm 1. kompaniist ja 3. kompanii.

a) 2. kompaniil ühes tema käsutusse antud 1. kompanii rühmaga ja 1 r/k. rühmaga kallaletungida oma praegusest asukohast läänepool maanteed 3 rühmaga võitlusjärgus $N õ m m i k u$, $M ü t a$ a s. vabrikus suunas, vallutada $M ü t a$ a s., puhastada $E m a j õ e$ kallas vastasest ja jätkata edarendamist maantee üldsuunas. Käsutusse antud r/k. rühm kasutada eeskätt oma parema tiiva katteks tulega:

b) 3. kompaniil alata kallaletungi idapool $K o p l i$ talu $V i i n a p r u u l i$, $V a h i$ põllutöökool, kõrg. 45,6 suunas ülesandega sisse murda $V i i n a p r u u l i$ metsa ja vallutada $V i i n a p r u u l i$, $V a h i$ a s. raioon. Kompaniil pärast $V a h i$ a s. vallutamist jätkata edarendamist $V a h i$ a s., $T a r t u$ tee suunas.

d) Rask-kõ. kompüüdi korraldada r/k. tuletoetust järgmiselt:

— I rühm kallaletungi algades 2. kompanii käsutuses;¹⁾

— ülejäänud r/k. rühmad asetada positsioonile $R ä ä s t a$ ja $K o p l i$ talu raiooni sarnaselt, et 2 rühma tulega oleks võimalik toetada 2. kompanii kallaletungi, maha surudes vastase tulepesad, mis asuvad $N õ m m i k u$

¹⁾ I rühm asub positsioonil pataljoni paremal tiival.

talujuures, 2 rühma tulega toetada 3. kompanii kallaletungi, maha surudes Viinapruuli talu ja Viinapruuli metsa serval asuvad tulepesad.

Pärast Nõmmiku ja Viinapruuli talude vallutamist läheb kummagi võitlusjärgu kompüli käsutusse üks rühm r/k. V rühm jääb minu tulevarru, kuna üks rühm asetada positsioonile Viinapruuli ja Nõmmiku talude vahelisse raiooni kompaniide edasitungi toetamiseks.

6. Pärast Mütta a.s. vallutamist annan kompüli 2. käsutusse ühe saatesuurtüki 1. k.-kahurpatareist.

7. Suurtükivägi toetab pataljoni kallaletungi järgmiselt:

a) Kallaletungi algades 1. k.-kahurpatarei võtab oma tule alla Nõmmiku talu ees olevad kaevikud, kuna 3. k.-haubitsapatarei suunib oma tule Viinapruuli talu raionis olevatele tulepesadele. Samal ajal üldtegevuse suurtükivägi surub maha vastase kaeviksuurtükid Nõmmiku veski juures ja lõunapool Viinapruuli talu, võttes ühtlasi oma tule alla Mütta a.s. ja Vahja s.

b) Võitlusjärgu kompaniide nõudmisel (rida valgeid rakette) suurtükivägi kannab oma tule üle:

- 1. k.-kahurpatarei Mütta a.s. põhiaservale.
- 3. k.-haubitsapatarei Vahja põlutöökooli raiooni.
- üldtegevuse suurtükivägi kõrg. 45.6 raiooni.

1. ja 3. patareil korraldada oma vaatlus ja side sarnaselt. et 1. patarei suudaks alaliselt toetada 2. kompaniid, 3. patarei — 3. kompaniid.

8. Pataljoni varu — 1. kompanii ilma ühe rühmata. Varul liikuda 2. kompanii vasaku tiiva taga ja pärast M₁ vallutamist jõuda Nõmmiku raiooni, kuhu asub ka r/k. V rühm.

9. Minu K. P. ja V. P. kuni M₁ vallutamiseni Räästa talu juures alates 13. aug. kell 0400. Pärast M₁ vallutamist — Nõmmiku talu.

Pataljoni sidetelg — maantee.

Siderühma ülemaal luua telefoni ühendus pataljoni keskjaamast minu K. P. Räästa talu juures 13. aug. kell 0400-ks.

Leppemärgid. Suurtükiväetule lõpetamiseks ja ülekandmiseks — rida valgeid rakette. Suurtükiväe tõkketulede nõudmiseks otsesetoetuse patareidelt kompaniide ette — rida punaseid rakette; tähendab ühtlasi vastase vastulööki.

Märkidele väljajõudmisel — rida rohelisi rakette.

10. Pataljoni L. P. kuni M₁ vallutamiseni — Maramaa as. Pärast seda — Räästa talu. Pataljoni S. P. kuni M₁ vallutamiseni — Maramaa as. Pärast seda — Kopli talu. Vangid saata Maramaa as., kust nad edasi saadetakse rügi komandandi korraldusse.

11. Pataljonil pealetungiks valmis olla 13. aug. kell 0500.

Kallaletungi algus kell 0530.

X.

Patüli I/15.

Hage.

Vastuseks A. La- märkmetele „Sõduris“ nr. 7/8.

Izasuguste taktikaliste ülesannete lahendamisel tekkiv laiem mõttevahetus ja igakülgne sõelumine on kõigiti rõõmustavaks ja terveks nähteks. Lugupeetud A. La— noolt ülestõstetud küsimused on huviküllased ja elulise tähtsusega kohtamislahingus.

Üksikud väited vajaksid siiski teatud korrektilve. et hoiduda küsimuste liig imperatiivsest lahendusviisist. Vast avaneb veel kunagi võimalus lugupeetud A. La— selle kohta mõtteid vahetada.

On aga sootuks teine asi, millele tahaksin juhtida mitte ainult A. La— vaid ka laiemal lugejaskonna tähelepanu. Nimelt taktikaliste ülesannete kokkuseadmise ja lahenduste meetodilise küsimuse. Ülesannete kokkuseadmisel tuleb endale

kõigepealt selgeks teha see eesmärk, mida tahetakse kätte saada ja alles siis asuda sarnase olukorra loomisele, mis võimaldaks ülesseatud eesmärgi saavutamist. Ülesseatud eesmärki on alati soovitatav kitsalt piirata, hoidudes laialivalgumisest.

Seejärel kui lahendusele kuulub „pataljoni pealetungil kohtamislahingus“, siis ei tähenda see kaugeltki seda, et lahendamisele tulevad kõik kohtamislahinguga ühenduses olevad küsimused. Ülesande nr. 1 kokkuseadmisel oli eeskätt eesmärgiks selgitada: 1) pataljoni lähemiskorda. 2) tema eelosade kiiret tegevusse astumist ja löe ülekäikude vallutamist, milleks luure oli võimatu. 3) pataljoni lahingusse astumist ilma üldise lähtealuse organiseerimiseta. Ja seda kõik patüli seisukohast. Luure üksikasjalik korral-

dus, suurtüki väe üldine kasutamine — on küsimused mis vajavad iseseisvat käsitamist ja juba rügemendi raamid.

Mida ideaalsema olukorra meie loome, kus vanemaalt juhtelt tehtud korraldused on kõige soodsamad alluvatele, kus kõik n. ö. „klapib“, seda

kergemaks teeme lahenduse alluvatele, seda kaugemale satume tegelikust olukorrast. Lahingus tuleb aga alluvat üksust sageli juhtida ja õieti juhtida olukorras, mis rahuaegse mõtteilma seisukohast tundub kui mitte võimatu, siis vähemalt arusaamatuna. —1

Märkmeid kaitselahingust.

I.

Kaitselahingust üldse.

Vaated kaitselahingule on ajajooksul muutunud. Maailmasõda algas üldise pealetungi ülistamisega, mida loeti ainsaks õigeks sõja- ja lahingupidamise viisiks. Kuna kaitselahinguks sõjaväed olid ette valmistatud puudulikult, neil tuli seda õppida sõjakestvusel.

Positsioonsõda, mis kestis üle 3 aasta, oli kaitselahingute ajajärk. Kaitse võimsus kasvas. Eriti mõjus kaitse võimsuse kasvamisele automaatrelvade arvu suurenemine jalaväes, sest kaitse lahing võimaldab automaatrelvade tõhusamat, suuremat ja täpsamat kasutamist võrreldes pealetungiga. Näis, kui omaks jällegi eluõiguse Clausewitzi omaaegne filosoofiline tõendus, et kaitse on tugevam sõjapidamise viis. . .

Tõsiasi on see, et kaasajal kaitse lahing on kõikjal leidnud palju suurema eluõiguse ja väärikama tunnustuse kui varemalt. Selle väite tõestuseks tarvitseb vaid süveneda üksikute riikide lahingeeskirjades väljendatud kaitse lahingu põhimõtetele ja neid võrrelda ennesõjaaegsetega. Kahtlematult võime tähelepanna pea kõikjal kaitse lahingu väärikat esiletõomist, täpsamat ja üksikasjalikumalt käsitamist kui varemalt. Iga korralik sõjavägi peab oskama sama hästi kaitsta kui pealetungida.

Meil esineb kaitse lahing teatud vajadusena, mida oleme sunnitud pidama sagedamini kui mõni teine riik. Kaitse lahingut peame tundma hästi, igakülselt, samuti peame omama ka usku sellesse lahingutegevusse. Vähe sellest. Peame sisendama seda usku kogu kaitsevähke, peame suutma selgeks teha, et „automaatrelva tule mõju, ühenduses jalaväe osava tegutsemisega, võimaldab murda vastase võitlustahte ka kaitse lahingus“ (J. E. II § 5).

Olles teadlikud nendes pahedes mis omased kaitsele (imitsiatiivi puudus, pas-

siivsus, teadmatus jne.), on kaasajal püütud kaitse lahinguga ühendada, temasse põimida ka neid hüvesid, mis loetakse pealetungilahingu voorusteks. Eeskätt peame mainima aktiivsust ja painduvust, mida ikka enam ja enam nõutakse kaitsele. Viimane põhioõue läbistub punase joonena meie J. E. II ja ilmestab meie vaateid kaitse lahingule.

Asudes kaitsele meie ülesandeks ei ole ainult vastase kallaletungide tagasi tõrjumine, vaid ka tema jõudude purustamine tulega ja vastulöökidega. Peame tõendama, et ka kaitse lahing on oma tahe (J. E. II §§ 430, 431). Meie kaitse korraldus peab võimaldama alati kiiret teotsemist vabade varudega, et vältida ootamatust ühes või teises suunas ülekaalus oleva vastase poolt.

Seega kaitse lahing võetuna laiemalt — operatiivselt — on ka manööver, mida üks pool kasutab selleks, et vastane astuks temaga lahingusse võimalikult raskemates ja ebasoodsamates tingimustes.

II.

Kaitse lahingu põhielemendid.

Millised on need peamised tegurid millele tugineb kaitse võimsus ja mis moodustavad tema põhialused?

Kaitse võimsus tugineb tule osava ja igakülgse kasutamisele, mis kõige tihedamas kokkukõlas maastikuga, ja sügavusest juhitud elavjõu vastulöökidele. Seega kaitse lahingu peamisteks elementideks osutuvad tuli, maastik ja manööver, liikumine ehk löök elavjõuga. Need põhimõtted on märgitud ka J. E. II § 434, ainult veidi teistsuguses järjekorras.

Kaitse lahingu maastiku otstarbekohase kasutamise, milleks temal on paremad tingimused kui pealetungijal, loob tugeva, pideva ja sügava tulesüsteemi, milles peab raugema vastase pealetung. Liikumine,

manööver algab alles siis kui tuli pole täitnud oma ülesannet.

Iseloomustades seda tulesüsteemi, mida kaitsja loob vastupanupositsiooni eelserve ette, tuleb märkida, et alates eelserve kuni 200 m kaugusele vastase poole lasuvad ainult jalaväe tuled; 200 m kuni 400 m — jalav, tuled ühenduses kergesuurtükiväe tuledega, 400—2000 m (1000 m) — jalav. tuled ühes kerge- ja raskesuurtükiväe tuledega, kuna alates 2000 m kaugemale kõne alla võib tulla peasjalikult ainult suurtükiväe tuli. See on muidugi üldine teoreetiline alus, mis täielises oleevuses maastikust (jalaväe relvad).

Kuid kaitsja poolt organiseeritud tõkketuled pääsevad maksvusele ainult siis, kui nad vastase kallaletungil avatakse soovitud kohta ja soovitud ajal. Seepärast kõigi juhtide püüdeks peab olema õigeaegse tuleavamist tagavate abinõude tarvitusele võtmine.

Kõneledes tulesüsteemi tihedusest peame alati meeletama, et see on eeskätt jõudude (aut.-relvade) ja kaitselõigu laiuse suhe. Mida kitsam kaitselõik ja mida suuremad jõud, seda tihedama ja sügavama tulesüsteemi suudame üldiselt luua kaitsel. Aluseks võttes seda, et 1 aut.-relv suudab frontaalse tõkketulega sulgeda 50—75 m rinde (J. E. II § 138), saame pataljoni kohta 1700 m rinnet kui kõik aut.-relvad annavad frontaalset tuld vastupanupositsiooni ette. See oleks aga jooneline kaitse, millel puudub sügavus, puuduvad varud.

Sarnane üldine arvestus annab meile siiski ettekujutuse, selguse selle kohta, milks pataljon suudab organiseerida tugeva, sügavusse järgustatud kaitse rindel, mille laius ei tõuse mitte üle 1500—1800 meetri. (J. E. II § 551).

III. VASTUPANUPOSITSIOONI VALIK

Vastupanupositsiooni valik ja luure.

Nõuded, mida tuleb silmas pidada vastupanupositsiooni valikul, on loetletud J. E. II § 441. Nende juures meie ei peatu. Küll on aga küsimusi, mis vajaksid laiemat, üksikasjalikumalt tõlgitsemist. Näit. „kaitsepositsiooni valikul on mõõduandev väeosa lahinguülesanne ja olukord“ (§ 438). On loomulik, et juhile see mitte ükskõik pole kaitsepositsiooni valikul, milline on temale alluva üksuse lahinguülesanne. Võime vahet teha püsiva ja ajutise kaitse vahel. Mõlemil

juhul on oma erinevad nõuded positsiooni valikul.

Püsivkaitse, mille eesmärgiks on teatud maa-ala visa kaitse taandumisele mõtlemata, nõuab sügavamat kaitsetaset, kõigi tulede kasutamist vastupanupositsiooni ees ja sügavuses, kus juures mitte nõuetav pole väga suurte laskeväljade olemasolu jalaväe aut.-relvadele. Sarnane kaitse on rajatud aktiivsuse põhinõuetele ja maastik peab võimaldama varuosade ootamatut ja mõjuvat tegevust.

Ajutisel kaitsel, mille eesmärgiks on vaid vastase jõudude tõkestamine ja kinnipidamine ajavõitmise ülesandel otsustavasse lahingusse astuma, on esikohal vastase eemal hoidmine tulega, mida püütakse avada võimalikult kaugelt, et sundida vastast varakult hargnema. Esikohal suurte laskeväljade olemasolu vastupanupositsiooni ees; sügavus pole nõuetav, küll aga varjatud seljataguse olemasolu, mis võimaldaks kaitsjal kergesti lahingut katkestada ja lahingust väljuda.

Samuti pole juhile see ükskõik kas kaitsel asumine sünnib väljaspool vastase survet, või vastase survel. Esimesel juhul on tegemist plaanikindla kaitse organiseerimisega, kus juhil on täieline vabadus kõigi üksikasjade kindlaks määramisel. Teisel juhul juhil puudub sageli võimalus kinni pidada nendest nõuetest, mida vaja silmas pidada vastupanupositsiooni valikul ja leppida nii mõnegi pahega kui paratamatu nähega.

Vastupanupositsiooni valikule mõjub ka see asjaolu, kas kaitsel asumine sünnib olenematult või olenevalt naaberüksuste tegevusest. Viimasel juhul juht pole täielikult vaba vastupanupositsiooni valikul, vaid peab kooskõlastama oma tegevust naaberiosaga, peab asuma kaitsel ja kohanema maastikule, mis mitte alati pole kõigiti soodus selleks.

Positsiooni luure on maastiku tundma õppimise küsimus, mille eesmärgiks on selgitada, leida neid soodustusi ja paremusi, mis maastik ühes või teises kohas pakub kaitselahinguks. Kaitsepositsiooni valik sünnib esialgu kaardi järele, mida täiendatakse isikliku luurega maastikul.

Kui olukord ei luba vanemal juhil toimetada isiklikku luuret maastikul, siis tema teeb seda esialgul kaardi järele,

kuna alluvad juhid tutvunevad maastikuga kohapeal. Vanem juht sel juhul toimetab isikliku luure esimesel võimalusel. See võiks aset leida juhtudel:

- kui kaitsele asumiseks on vähe aega ja üksused tuleb kiirelt välja suunida oma kaitseleikudesse,
- kaitsele asumisel vastase surve, kui lahingolukord nõuab vanema juhi kohalviibimist.

Eeskirja nõue (§ 438), et patulist alates allapoole juhid valivad kaitsepositsiooni peajasjalikult isikliku luure põhjal, on selgitav sellega, et patül on see juht, kes aluse paneb tuleplaanile täpsate ülesannete andmisega raskekuulipildujaile. Ja seda saab teha ainult maastikul.

Vastupanupositsiooni valik oleneb eeskätt juhist, kes on otsustanud asuda kaitsele. Vastavalt sellele, missuguse üksuse või juhtimise astme seisukohast meie kaitsele asumist vaatleme, oleneb ka vastupanupositsiooni määramise täpsus ja üksikasjalik loetus. Ülemjuhatus väljudes üldisest strateegilisest eesmärgist võib kindlaks määrata ainult teatud peamised suunad, kus vastast tuleb kinni pidada, ühtlasi ära märkides need tähtsamad esemed, millede oma käes hoidmine nõuetav. Diviis peab kokkukõlastama brigaadide tegevuse, kindlaks määrama brigaadide liitekohad ja vähemalt nende tähtsamate esemete joone, mis ära määravad vastupanupositsiooni üldjoone. Mida allapoole meie laskume, seda enam kerkivad esile puht-taktikalised nõuded, tule igakülgse ärakasutamise võimalused ja vastavalt sellele ka vastupanupositsiooni täpsam, üksikasjalikum tähistamine.

Vastupanupositsiooni valikul on tähtsamaks toiminguks tema eelserva kindlaks määramine. Siin on mõeldud ühelt poolt soodsad tingimused jalaväe tuletõkete loomiseks, teisalt vaatlus. Ühtneist ei või meie kunagi täiel määral ohvriks tuua teisele.

Maastikul leiduvate vaatepunktide joon poolitub üldiselt iga kaitseleõigu rinnetpidi: ees jalaväe asukohad, taga suur-tüükivägi. Ühtlasi tuleb ka meeles pidada, et vastupanupositsiooni eelserva läheduses asuvad tulepesad peavad olema asetatud sellevõrra ettepoole V. P. asukohast, et vastase sissemurdel meie vastupanupositsiooni tema kohe ei vallutaks ka meie V. P-i.

Ühenduses vastupanupositsiooni eelserva valikuga on ka tagaserva ehk tõkestusjoone kindlaks määramine (vastupanupositsiooni sügavus¹⁾). Selle juures võiks aluseks võtta järgmisi põhimõtteid:

- vastupanupositsiooni eelservale liigligidale valitud tõkestusjoon satub vastase tule alla ühel ajal eelservaga,
- liig kaugale (üle 1500 m) valituna ei suuda sinna paigutatud automaatreiivad osa võtta tulest eelservate,
- tõkestusjoont ei suuda meie moodustada katkematult kogu kaitseleõigus,
- tõkestusjoon on ühtlasi baasiks vastulöövide andmisel ja peaks seega omama varjatud ühenduse seljatagusega. (Järgneb.)

H. G.

¹⁾ Vastupanupositsiooni sügavuse kohta vaata „Sõdur“ 1928. a.

Üleajateenijaskonna muredest.

Üleajateenijaskond moodustab enesest rõhuga enamuse meie kaitseväge alalisest kaadrist, olles samuti kui ohvitserkondki pühendunud sõjaväelisele elukutsele. Sellest seisukohast välja minnes ei saa üleajateenijaid võtta teisiti, kui elukutselisena kaitsevägealastena. Sellistena ei saa nad endid sulgeda eluksajaks ainult kasarmu müüride vahele ja liikumises piirduda ainult õppe- ning laskeplatsidega, vaid neil tuleb liikuda ka väljaspool kasarmu piirkonda ja ühel või teisel viisil seltskonnaelust osa võtta. Seltskonnas

liikumiseks on aga igale inimesele määrava tähtsusega tema riietus. Riietumise alal üleajateenijad ei seisa praegu, kahjuks, küll kuigi kadestamisväärts seisukorras. Küsimust lähemalt kaaludes leiame, et üleajateenijate varustamine vormiriietega on meil praegu üsna viletsal järjel. See on tingitud ühelt poolt riideartiklite — eriti kuue — ebanormaalselt pikast kandetähtajast ja teiselt poolt alaväärtuslikust riidematerjalist.

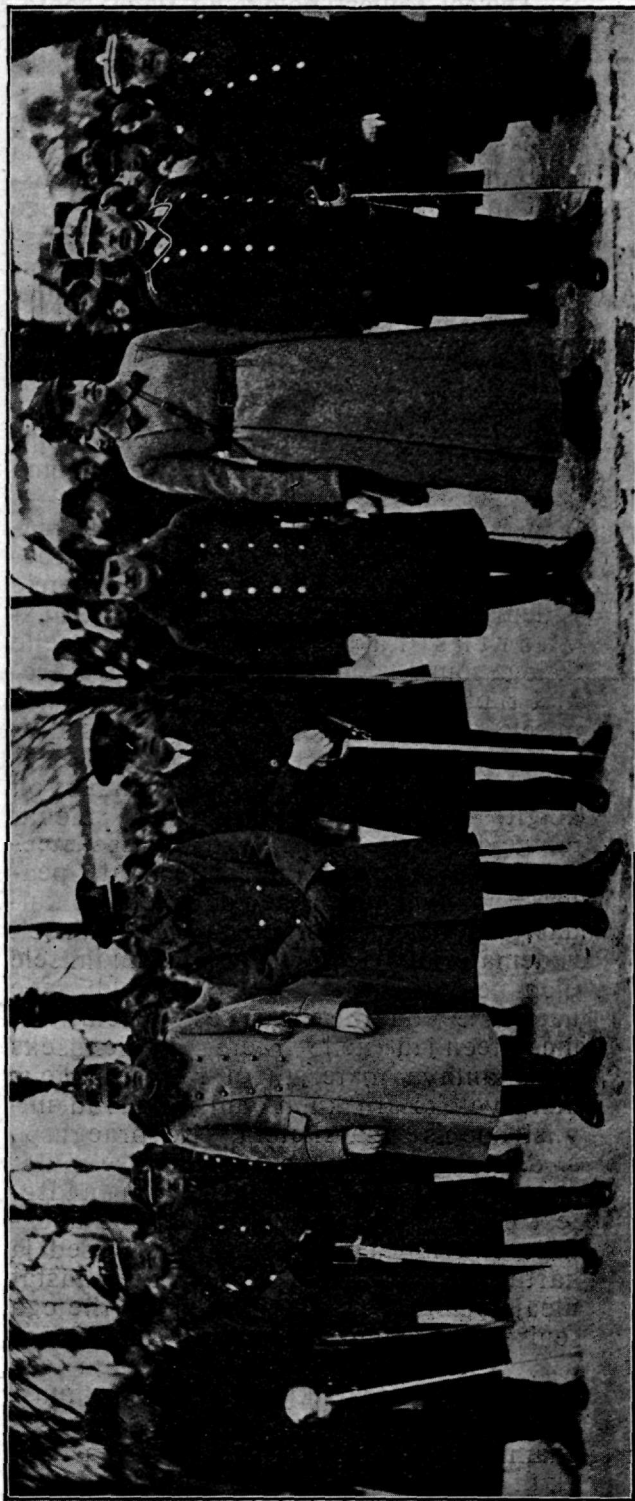
Kui üleajateenijatele väljaantavate palitu-, voodri- ja pesuriietega võiks ehk

veel kuidagi moodi leppida, siis ülikonnariide kvaliteet on tõesti allpool arvustust. Ta on inetu, ebapraktiline ja ebaökoonome. Tuliutel riietel, näiteks, kulub juba mõne korra kandmise järele küünarnukkidelt, käikstelt, põvedelt jne. karvane kord maha ja toimed tulevad nähtavale, mille tõttu uus ülikond paistab vana ja näotu. Inetut väljanägemist soodustab veel riide lõtvus, venivus, mille tõttu ülikond on alati kortsus ja väljaveninud. Ülikonna sagedane pressimine ei too ka kuigi palju kasu, sest juba ühe korra kandmise järele kaovad pressimisega saavutatud tagajärjed. Nii kortsuvad kohe kuue käiksed, kaovad pükstele sissepressitud jooned, põved venivad välja ja riided paistavad jälle kottidena. Kulunud kohtadel välja paistvaid toimi ja üldse vana välimust ei saa aga millegagi varjata ega kaotada.

Ka vastupidavuse mõttes riie on loid, kiiresti kuluv ja rebenev, nii et ta ei pea vastu ettenähtud kandetähtaegasid. Kuub, näiteks, ei pea milgil tingimusel vastu kahte aastat. Juba aastase kandmise järele kulub ta niivõrt ära, et teda, lapitult ja punutult, saab ehk veel kanda õppuste ja tööde juures. Kuue kandetähtaeg oleks normaalselt üks aasta, mis pole sugugi lühikene, vaid päris keskmine, millise aja jooksul praegu antavast riidest kuub tõesti ära kandub. Ka pükste kandeiga praegu antava riide juures ei küüni ettenähtud normini. Sellepärast üleajateenija, kes tahab vähegi korralikkudes vormiriietes käia, ei saa teisiti, kui peab kahe aasta jooksul vähemalt ühe kuue ja ühed püksid omal kulul juurde muretsema. Ei saa ju nõuda üleajateenijalt, et ta läheks seltskonda punutud kuues ja lapitud pükstes!

Olukord, kus üleajateenija omast nii-kuin-nii napist palgast peab veel vormiriiete peale lisakulusid tegema ja sealjuures ta korralikku riiet ilkkagi kanda ei saa, vaid samat karvast, inetut n. n. kalevit — on ülekohtune.

Korralikkude vormiriiete puudumisel üleajateenijaskonnas harrastatakse laialt erariiete kandmist väljaspool teenistust ja ka teenistuse juures, kus see lubatud. See nähe iseenesest on tervitetav, kuid tal ei puudu ka negatiivsed küljed, mis lähema vaatluse juures osutuvad küllaltki kaaluvateks. Erariietes vabalt liikumiseks peab omama ning korras hoidma vähemalt 2—3 laitmatut ülikonda ning

nende sagedase kandmise tõttu ka tihti uuendama. Arusaadav, et üleajateenijate praeguse majandusliku seisukorra juures käib see neil üle jõu.

Teisest küljest polegi nii väga soovitatav luua pinda üleajateenijate seas vaate levimisele, et korralikult riidetunud ollakse ainult erariietes. Sarnane vaade hävitab üleajateenijate lugupidamise oma mundri vastu ja asetab viimase nii öelda tööriiete ausse, millistes ei passi ühel korralikul inimesel seltskonda ilmuda. See vaade ongi juba, kahjuks, üleajateenijaskonnas võidule pääsenud ja teda ära hoida on liig hilja, küll aga võib tema muutumisele luua soodne pind. Selleks peaks üleajateenijate vormiriided olema kvaliteeditult head, lõikelt nägusad ja valmistuselt laitmatud. Pole kahtlust, et nende omaduste juures vormiriide pääseb senisest „tööriide“ kuulsusest ja tõuseb oma väärilisse ausse.

Ülal kirjeldatud seisukorra parandamiseks oleks kõige õigem ja otstarbekohasem tee — anda üleajateenijatele riidematerjali asemel selle täisvärtus rahas, võimaldades neile sellega omal algatusel muretseda paremat riidet. Riidematerjali asemel raha andmisele on ohvitseride ja kv. am. suhtes juba kahe aasta eest üle mindud. Tegelik elu on näidanud, et see uuendus on kõigiti otstarbekohane. Ei näi olevat mingeid takistusi selle varustamisesüsteemi laiendamiseks ka üleajateenijate peale. Siinkohal võiks meelde tuletada, kuidas omal ajal valmisriietega varustamiselt riidematerjali ja õmbluseraha andmisele ülemineku puhul mõnel pool kaheldi selle uuenduse otstarbekohasuses. Oletati, et üleajateenijad neile riiete õmblemiseks välja antava materjali ja raha muudeks otstarveteks ära kulutavad ja jäävad nii viisi hoopis ilma riideteta. Ka praegusel, s. o. täielikult rahaga varustamisele ülemineku puhul, võidakse ehk samalaadsetest oletustest talkistusi otsida selle uuenduse elluviimiseks, kuid need oletused ja kartused ei pea paika. Juba kuus aastat üleajateenijad varustavad endid riietega senise varustamisesüsteemi kohaselt ja asi on kõigiti korras olnud. Nagu see uuendus on tegelikus elus õigustamist leidnud ja nüüd tema otstarbekohasuses enam keegi ei kahtle, nii peaksid ka täielikult rahaga varustamise otstarbekohasuses igasugused kahtlused ära jääma. On ebaloogiline oletus, et üleajateenija-allohvitser, kelle hooleks usaldatakse suuri riigivarandusi, sõduri kasvatamist ja muid vastutuserikkaid teenistusekohuseid, ei vääriks usaldust ennast omalkäel riietama. Kui sarnaseid kahtlusi üldse

kuskil tekkida võib, siis on nad täiesti alusetud ja üleajateenijaskonnale haavaavad.

Kuna paremat kaitsevärvi kalevit eraärides meil praegu müügil ei ole ja vähesel mineku tõttu kalevivabrikud teda ka tulevikus valmistama vist ei hakka, siis oleks kõige kohasem lubada üleajateenijatel riided õmmelda lasta diagonaalriidest, millist praegu ohvitserid ja kv. ametnikud kannavad. Selle mooduse kohaselt küsimuse lahendamisel oleks palju positiivseid külgi ja ei ainustki negatiivset. Üleajateenijatel avaneks võimalus muretseda endile kõigiti korralikud, vastu pidavad ning nägusad riided ilma, et riigi kulud selle tõttu suureneksid. Mis puutub praegu antava kalevi ja diagonaalriide hinnavahele, siis üleajateenijad kataksid selle heameelega omastkäest. Arvestades senini antava kalevi ja diagonaalriide suurt kvaliteedivahet, ei tule juurdemaks vist kuigi suur. Võib isegi loota riietumisekulude vähenemist. Kuid peaksi on see, et üleajateenijad saaksid endile nägusad vormiriided, millistega võib minna ometi ka väljapoole kasarmu piirkonda ilma, et tarvitseks inimeste ees piinlikkust tunda oma näotult kulunud ja väljaveninud karvase ülikonna pärast. On ju tõde, et riietus võib mõjutada inimese meeleolu, enesetunnet, väljaastumist. Nii on viletsalt riidetatud inimene seltskonnas häbelik, arg, kindlusetu väljastumisega, sest ta tunneb enese olevat kõikide arvustavate pilkude objektiks. Selle vastu aga nägusalt riidetatud allohvitser tunneb enese väärikama nii kasarmus sõdurite ees kui ka väljaspool kasarmut seltskonna silmis. Kumbagiski kohas ei tule tema väärikus kahjuks talle enesele ega kaitsevæele. See vaid aitab tõsta üleajateenijaskonna prestiiži nii kaitsevæes kui ka seltskonnas.

Asjaolu, et ohvitserid ja üleajateenijad ühesugusest materjalist riideid saaksid kandma, ei peaks küll kellelegi muret tegema. Oleks vildak vaade, et riide kvaliteet peab aitama eraldada ohvitseri üleajateenijast-allohvitserist. Selleks jäävad auastme ja vormi tunnused, mis eraldamiseks küllaldased.

Diagonaalriidest ülikondade kandmine üleajateenijate poolt ongi juba suuremas osas provintsi väeosades laialt maad võtnud. Ja väeosäulemad on heatahtlikult sellesse suhtunud. Ühe diviisi väeosades isegi nähakse heameelega üleajateenijatel heast materjalist ja nägusalt õmmeldud

riideid, kusjuures isegi mõned veikesed kõrvalekaldumised ettenähtud vormist, ühekordse krae, „sabalõigete“ ja „manžettide“ näol heatahtlikku tunnustamist on leidnud.

Nii on üleajateenijate riidetumise küsimus tegelikult juba iseenesest endistest normidest üle kasvanud ja teises, kindlasti otstarbekohasemas ning õiglasemas, suunas arenenud. Ja, nagu eelpool öeldud, on suurem osa kõrgemaid juhte selle suuna heaks kiitnud ehk isegi selle arendamisele ühel või teisel viisil kaasa aidanud.

Meie teame, et riiklikuski elus on seaduslikke norme, mis ei vasta enam elu nõuetele. Neid muudetakse ja täiendatakse vastavalt olukorrale. Oleks soovitatav, et ka üleajateenijate riiete küsimusi leiaks otstarbekohase ja õiglase lahenduse kujunenud olukorra ametliku tunnustuse näol.

Kuna siin käsitatud küsimused on meie arvurikkale üleajateenijateperele elulise tähtsusega, loodab üleajateenijaskond, et need küsimused tõsiselt kaalumisele võetakse ja võimalused leitakse

— lühendada kandetähtaegasid kuuel senise 2 aasta pealt 1 aasta peale ja pükstel senise 8 kuu pealt 6 kuu peale;

— anda kõige riidevarustuse (ka palitu-, voodri- ja pesuriide) täisväärtus rahas;

— lubada üleajateenijatele diagonaalriidest ülikondade kandmist.

Kui varustuseartiklite kandetähtaegade lühendamist võib ehk ajutiselt takistada vastava krediidi puudus, siis teiste soodustuste lubamiseks ei näi küll mingeid takistusi olevat. Nende soodustuste elluviimine ripub ainult vastavate isikute ja asutiste tahtest ja nad oleksid tehniliselt läbiviidavad juba käesoleval kevadel.

V. N—rg.

Marssal Foch'i seniavaldamata mälestusi.*)

12. Liiduvägede ühise ülemjuhatus küsimus.

Marssal Foch oma mälestuste eelmises osas valgustab sündmusi Maailmasõja esimestel kuudel kuni Flandria-lahingute lõpuni. Siin katkestab, jättes valgustamata peaaegu kolm aastat, ja jätkab mälestusi alates 1918. a. 21. märtsist, mil kell 0400 hommikul kogu rindel — Scarpe ja l'Oise orgude vahelisel alal — Saksa suurtükivägi alustas ootamatult hävitava ja pineva tulistamise ning hiljem jalaväe rünnakuid. Tiheda udu tõttu jäks vastase jalaväel korda juba kella 0900-ks vallutada positsioonid, mis 1917. a. kevadest saadik inglaste kaitsta: põhjapool 3. armee (kindral Byng), kus 40 km rindel 10 diviisi eellinil ja 6 reservis; lõunapool 5. armee (kindral Gough), 60-kilomeetrisel rindel 11 div. eellinil, 3 jala ja 3 ratsa diviisi varus. Pealetungi teostasid kolm Saksa armeed: põhjapoolses rinde osas XVII (Otto von Below), keskel II (von der Marwitz) lõunapool XVIII (von Hutier) armee. Kõik kolm väejuhti olid tunnustatud mehed, von Hutier oli noppinud hiljuti loobereid Riia rindel (Eesti vallutamisega Ke).

Sakslased, Venemaa sõjast väljalangevuse tõttu, võisid saata liitlaste vastu läänes umbes 200 diviisi. 21. märtsi pealetungiks oli määratud 24 diviisi rikkaliku suurtükiväega, millest 1000 raskekaliibrilist patareid. Pealetungiks määratud jõududest umbes 15 diviisi oli visatud esijärku. Üldse loodeti Saksa leeris korrata Caporetto, või Riia võidukäike. Saksa sõdur oli viidud venele, et see on viimane, rahutu oov, pealetung. Sellest sakslastel alguses suur edu. Edu soodustanud ka veel see asjaolu, et sakslased suunisid

löögi inglise-prantsuse rinnete liitekohale. Sakslastelt kavatselt luua strateegiline jävi ja rullida inglased mereni ning prantslased Pariisini. Seega oleks olnud hävitatud kahe liitlase (inglaste, prantslaste) otsene koostöö ennem, kui saaks lahinguväljal mõjuvalt kaasa rääkida uus liitlane — Ameerika Ühendriigid.

Olukord olnud äärmiselt tõsine. Ta nõudnud liitlaste vägede juhtimises absoluutset koordineerimist.

13. Liiduvägede senise koostöö puudulikkusest.

Kui Inglise nii Prantsuse vägede ülemjuhatus teadnud sakslaste suure pealetungi kavatsustest, kuid: inglased oletanud, et löök antakse Champagne'is, Pétain aga oletanud seda inglaste rindel, põhjapool Oise jõge. Armeede liitekohale vaadatud staapides kui kohale, „kus raskem kui kuskil mujal teostada operatsioonid.“

Prantsuse kindralstaap, samuti sõjavägede esindajad Versailles, olevat kogu talve kestel juhtinud tähelepanu kõigile neile pahedele, mida eeldab üldjuhatus puudumine, kuid neid ei kuuldud. 13.—15 märtsini istunud Londonis konverents liiduvägede üldreservi moodustamiseks. Selle küsimuse tõstnud Foch, kui tolaegne Versailles'i täidesaatva komitee esimees. 14. märtsil marssal Haig konverentsi liikmena olnud üldreservi moodustamise vastu; teda toetanud inglise ja hiljem prantsuse valitsuse esindajad. 15. märtsil Foch võtnud konverentsil sõna üldreservi ja üldjuhatus moodustamises kaitse korraldamisel. Ta selgitanud möödunud operatsioonidel, millised raskused võivad tekkida vastase suure pealetungi puhul kui kaitsetel paadub koordineeritud tegevus. Valitsuste esindajad lõonud kahtlema

*) V. „Sõdur“ 5/6 ja 7/8 — 1931.

14. märtsil võetud seisukohtades, eriti Inglise peaminister Lloyd George. 14. märtsi otsusi konverents siiski ei võtnud revideerimisele. Neid revideeris asjade käik, nimelt 21. märtsi suur pealetung...

Saksa suure pealetungi eelpäeval suurte kaotuste ähvardusel liitlaste valitsused otsustasid leida koostöö võimalusi marssal Haigi ja kindral Pétain'i vahel.

Mõlemad kõrged väejuhid aga olid vastanud nende rindeid ähvardavale ohule järgmiste korraldustega:

Pétain asetas Clermont'i piirkonda reservi 3. (kindral Humbert) armee, mis koosnes viiest jalaväe diviisist, ühest ratsakorpusest ja kolmest suurtüükiväe rügemendist, — milline armee oli määratud võtma osa (tarviduse puhul) tegevusest inglise armee tegevuseribas — kas Oise ja Somme vahel, või isegi põhjapool Somme jõge. Marssal Haig omaltpoolt vastase pealetungil prantslaste rindele lubas saata tegevusse armee, mis koosneb 6—8 jalaväe diviisist, 4—6 kergesuurtüükiväe grupist ja 2 raskesuurtüükiväe grupist, — kuid reservatsiooniga: sellest keelduda kui inglaste enese rinne on kistud tõsisemasse tegevusse. See ülemjuhatajate korraldus ei omanud tähelepanuväärivaid eeldusi liiduvägede koostöö koordineerimiseks.

Vastastikune abistamise mõte lõi küll uued reservid, kuid nende reservide õigeaegne ja õiges suunas tegevusse saatmine ei olnud tagatud. Ähvardav oht sakslaste suure pealetungi näol ja raske vastutustunne oma rahva ees selle pareerimise ebaedu puhul, sundis liitlaste valitsusi otsima liiduvägede koostöö lihtsustamist, sundis otsima lihtsaid teid, et mõlemad ülemjuhatajad — Haig ja Pétain — võiks üldhuvides ohverdada oma armee erihuvideid.

14. Haig—Pétaini mõtete-lahkuminekuid.

Sakslaste tugevale löögile Briti 3. armee oli suutnud vastu panna, kuid 5. armee (kindral Gough) oli sunnitud taandumisele kogu rindel, liikudes tahapoolle piki Somme jõge. Briti reservide vastulöökidest vaatamata 5. armee taandumine kestis. Haig pöördub Pétain'i poole abi saamiseks endise kokkuleppe järele. Pétain ei ruttu abistamisega, sest ta kardab oma rinde pärast Champagne'is. Ta korraldab siiski oma 3. armee vastu pealetungiks inglaste abistamise otstarbel, kuid abistamine võiks teostuda alles kuue päeva möödudes s. o. 27. märtsil. Tolle ajani inglased pidid rindeid kaitsma omal jõul. Kuid arvestades inglaste olukorra raskust Pétain, kokkuleppe marssal Haigiga, määrab kindral Fayolle'i vägede grupi juhatajaks, millesse kuulus Prantsuse 3. armee osad, inglaste diviise ja oodatav 1. Prantsuse armee. Kindral Fayolle väegrupp pidi teotsenema Barisis-aux-Bois ja Péronne'i vahel. Fayolle pidi organiseerima visa vastupanu vähemalt Nesle, Noyon'i liinil.

Sündmused rindel arenesid ootamatu kiiresti. Sakslaste pealetung oli hoorikas; 23. märtsiks nad olid jõudnud juba Arras'eni. Briti 3. armee, et säilitada side Briti taanduva 5. armeega, pidi tagasi tõmbama oma parema tiiva kuni Bapaume'ni. Asjata Prantsuse V väekorpuse (Prantsuse 3. armeest) püüdis kaitsta Noyon'i; see langes sakslaste kätte 25. märtsil. V väekorpuse oli ülekoormatud ülesannetest, sest kindral Gough'i armee parem tiib selle asemel, et

tagasitõmbuda Roye-Montdidier'i suunas, olles seega otseses ühenduses prantsuse vasaku tiivaga, taandus Nesle-Amiens'i suunas, et läheneda inglaste baasile. Selliselt tekkis rindel 20-kilomeetriline lõhe (lävi), mille toppimine käis ülejäo prantsuse 2. ratsakorpusel. Kindral Fayolle oleks võinud tekkimise lõhesse visata veel uusi kohalejõudnud prantsuse 3. armee osi, kuid, arvestades olukorda kindral Gough'i armee, arvas paremaks jääda ootama asjade edaspidist arengut.

Kindral Pétain'i ja marssal Haig'i vahel olnud kokkusaamine 23. märtsil, kus uuesti arutatud koostöö küsimust. Sõnades on leitud koostöö võimalust, kuid tegelikult koostöö ei arenenud soovitatavalt, mida illustreerib eriti ilmekalt kindral Fayolle'i instruksioon 24. märtsist sidetpidava armee grupele: ...esijoones hoolitseda, et ei kannataks prantslaste väegrupi ja siis „kui võimalik hoida alal lahingside briti võitlevate väeosadega“. Nii arenenud kaks strateegiliselt iseseisvat suunda — inglased taanduvad vasalt ja valmistuvad Calais ja teiste sadamate kaitseks, Prantslased taanduvad Pariisi poole. Pétain'i ja Haig'i vahel ei leidu võimalusi ühiseks arusaamiseks.

Sel puhul Foch omal algatusel on pöördunud Prantsuse valitsuse juhi Clemenceau poole, esitanud temale märgukirja, milles juhtinud tähelepanu võitluse ebasoodsale arengule. Ta nõudnud sõja kõrgema juhtimise loomist („un organe directeur de la guerre“) mis võiks anda käsked ja jalgida, et neid täidetaks.

Clemenceau küsimud märgukirja saades — kas pole siin intriige sest ta olevat rahul Haigi ja Pétaini tegevusega. Foch jõudnud selgeks teha, et teda käesolevas sammus juhib vaid sõjalise olukorra raskus. Marssal Haig tulnud vastu Fochi kavatsustele üldjuhatajuse asjus. 24. märtsil kell 2300 Haig telegrafeerinud Londoni Inglise kindralstaabi ülemale kindral Wilsonile ja kutsunud selle sõjaväljale. 25. III Wilson olnud juba Boulogne'is, Wilsoni saatis Lloyd George käsul Briti sõjakabineti liige lord Milner, „et sõjaväljalt saata valitsusele ettekanne sõjalisest olukorrast isiklikel tähelepanekutel“.

15. Prantsuse-Briti nõupidamine.

Clemenceau kasutas kindral Wilsoni ja lord Milneri Prantsusmaal viibimist selleks, et 25. märtsil pealelõunat Prantsuse ülemjuhataja staabis Compiègne'is pidada koosolek. Et marssal Haig ja kindral Wilson viibisid Abbeville'is ja Compiègne ei saanud tulla, siis peeti samal päeval 2 koosolekut: Compiègne'is võtsid osa: Vabariigi president, Clemenceau, hra Loucheur, lord Milner, Pétain ja Foch; Abbeville'is — Wilson, Haig, Weygand.

Compiègne'is Pétain deklareerinud, et Briti 5. armee on purustatud; prantslased on teda toetanud 15 diviisiga. Kuid nüüd ei saa enam toetust anda, sest tuleb kaitsta teid Pariisi... Foch selgitanud olukorda, mis tekkinud Prantsuse-Briti armeele liitekohas, ja korranud eelmisel päeval Clemenceaule antud märgukirja mõtteid.

Abbeville'is olevat olnud nõupidamine konkreetsem. Marssal Haig rõhutanud tarvidust otskohe määrata liiduvägede ülemjuhataja ja kandidaadiks seadnud kindral Foch'i.

Kindral Wilson juba 25. märtsi õhtul rutanud Versailles'i läbirääkima lord Milner'iga. Juba kell 2300 oldi Pariisis, Fochi kui Clemenceau nõuandjat erialal palutud teatada peaministrile „... on tarvidus saavutada armeede vahel tihedam koostöö, et otstarbekohasemalt ära kasutada kasutatada olevaid reserve ja materjale“. Kõneluses inglasega selgunud Fochi vaated üldjuhatusele. Lord Milner resümeerinud nad omas memorandumis järgmiselt: „Mis puutub temasse (kindral Foch'i), siis tal näib puuduvat soov komandeerida. Kõik, mis ta soovis, oli olla volitatud mõlema liiduvallitsuse poolt hoolitsema liiduvägede maksimaalse koostöö eest vägede ülemjuhatajate kaudu. Ta tahaks täita sedasama osa, mis talle langes Ypres'i lahingus 1914. a., kus kindral Joffre teda oli volitanud saavutama tihedaimat koostööd Briti ja Prantsuse vägede vahel...“.

Lord Milner ja kindral Wilson olevat leidnud, et Fochi määramine üldjuhatajaks on ajakohaseim samm.

16. Doullens'i konverents.

Nagu eelpool kirjeldatud, selline oli olukord 26. märtsil, mil avati Doullens'i konverents.

Foch jõudnud konverentsile kell 1130. Marsal Haig võtnud vastu oma armee ülemaid. Konverents võis alata kell 1245. Sellel viibisid: Prantsuse vabariigi president, härrad Clemenceau, Loucheur, kindralid Foch, Pétain, Weygand; inglased: lord Milner, marsal Haig, kindral Wilson, Lawrence, Montgomery.

Üksmeelselt otsustatud käeshoida Amiens'i. Tunnistatud, et Briti väed nõudvad toetust. Toetust pidi andma prantsuse armee. Et koostöö kindlustamine ei piirduks jälle mõne operatsiooni ulatuses, nõudis marsal Haig, et kõikide liiduvägede tegevuse koostööstamine kõigil läänerindel antaks Fochi kätte. Clemenceau ja Milner kirjutasiid alla lepingule:

„Kindral Foch on volitatud Briti ja Prantsuse valitsuse poolt kooskõlastama liiduvägede tegevust lääne rindel. Temal on õigus selles asjas astuda läbikäimisesse vägede ülemjuhatajatega, kes kohustatud muretsema talle tarvilikke andmeid.“

Konverents lõppes kell 1430. Foch rutanud einega, et astuda vastutusriikka ülesande täitmisle.

Clemenceau, kes istunud söögilauas, näksanud: „Noh nii, nüüd olete saavutanud seisukoha, mida nii igatsesite.“ Hra Loucheur võtnud Fochi kaitsta, näidates, et kadestada siin pole midagi...

17. Üldjuhatause esimesi samme.

26. märtsil olevat Foch fikseerinud järgmise tegevuskava:

1. Prantsuse ja Briti väed astuvad lähemasse kontakti, et katta Amiens.
2. Selleks jõududel, mis lahingus, hoida käes omad asukohad iga hinna eest.
3. Lahingusolevate jõudude kattel toetuseks saadetavad prantsuse diviisid, kui nad lõpetanud koondamise, astuvad tegevusse järgmiselt:
 - a) alguses konsolideerivad briti 5. armee;
 - b) peale seda moodustavad manöövermassi, mida kasutada olukorrale vastavalt.

Nii muutunud inglaste suur kaitselahing Lamanchi katteks ja prants-

laste suur kaitselahing Pariisi katteks ühiseks inglaste-prantslaste lahinguks esikorras Amiens'i katteks. Foch ruttanud 26. märtsil kella 1600-ks Dury'sse inglise 5. armee ülema Goughiga kokkusaamisele. Ta nõudnud 5. armeelt iga hinna eest hoida käes positsioonid seni kui tuleb toetus; ja toetus on juba teel. Foch lubanud väljavahetada 5. armee jõunapoolsed osad, võttes positsioonid sisse abiks saadetud prantsuse diviisidega. Dury's olnud Fochil kohtamine ka Fayolle'i armeede-koondise staabi ülema Barthélemy'ga, kellele andnud edasi nõudmise iga hinna eest käes hoida Amiens. Prantsuse ülemjuhataja sideohvitseri Commandant (major, Ke.) Moyrand'i kaudu informeerinud Pétain'i tehtud korraldustest. Telefonerinud siinsamas kindral Debeney'le, prantsuse 1. armee ülemale, andes sellele instruksiooni tegevuseks. Prantsuse 1. armee, mis alles formeerimisel, asus rindega vastu Montdidier'd. Sellele armeele pööras Foch erilise tähelepanu; temast olenes briti-prantsuse rinde stabiliseerumine. Leides, et telefonikõnest on vähe, Foch ruttas Dury'st Maignelay'sse kindral Debeney'ga kokkusaamiseks. Debeney staabis fikseeriti ülesanne 1. armeele ja jõuti armee juhiga täielikule üksmeelele edaspidises tegevuses.

Sama päeva õhtul Pétain annulleeris oma 24. märtsi instruksiooni ja käskis Fayolle'il katta Amiens'i, pidades tihedat sidet marsal Haig'i jõududega.

27. märtsil 1918. Öö 26./27. III Foch saatnud mööda Pariisis. Olles kõikjal saadetud oma staabiülemalt kindral Weygand'ilt ja kolonel Desticker'ilt, ruttab 27. märtsi hommikul oma kaaslastega rindele. Enne sõitu saadab kirja Pétain'ile, milles rõhutab oma korralduste kategoorialikkust. Jõudnud Clermont'i, prantsuse 3. armee (kindral Humbert) staapi, kohtab siin kindral Fayolle'i.

Nõuab visat vastupanu armee grupilt, nõuab esimese edu fikseerimist iga hinna eest.

Kell 1230-ks on Foch oma kaaslastega juba Dury's. Siin kohtumine kindral Gough'iga.

Lahingside briti 5. armee parema tiiva ja prantsuse pahema tiiva vahel olnud nõrk. Foch nõuab Gough'ilt, et 5. armeesse kuuluv briti XVIII väekorpus (paremal tiival) looks tarviliku side. Edasi külastab Foch kindral Byng'i, briti 3. armee ülemat, kes on valmis iga hinna eest hoidma käes oma armee asukohti.

Tarviliku üldreservi puudumine raskendas Foch'i esimesi samme, sedaanam, et sakslased teotseisid aktiivselt. 27. märtsi õhtul olid saksa jõud kiinunud prantsus 1. ja 3. armee vahele ning vallutanud Roye. Sama päeva õhtul saabunud ka teated prantsus-briti vägede edust, rinde mitnes osas. 27. märtsi Fochi arvates tulevat lugeda kriisi-päevaks, selles suures ohus, mis nädalapäevad ähvardas liiduvägesid ja rahvaid.

28. märtsil. Sakslased jätkavad tegevust Amiens'i ja Montdidier'i piirkonnas. Foch nõuab kategooriliselt liiduvägedelt nende asukohtade käeshoidu. Vastupanu iga hinna eest — see on loosung, mille ta andnud alluvatele ja mille teostamist õhutab jõe ning nõuga. Armeede peakorterid paigutatakse ümber rinde aktiivsematesse osadesse: vanem juht peab olema tähtsate sündmuste piirkonnas, et saada õiget pilti asiade käigust ja mõjutada oma isikuga edu — see on Fochi üks põhimõtteid.

Foch'i staapi olid jõudnud P.-Ameerika Ühendriikide vägede ülemjuhataja kindral Pershing ja ameeriklaste esindaja Versailles'i komitees kindral Bliss. Ameeriklastel olnud suur hoog tegevuseks: „Oleme siin, et langeda võitlusväljal; mis viivitate meie jõudude kasutamisele?“, lausunud Fochile kindral Bliss.

29. märts 1918. Sakslaste pealetungid jätkuvad endistes suunades. Kõigile raskustele vaatamata kaitsjate olukord näitab paranemist. Prantsuse 1. armee on saanud juure 5 värsket diviisi; briti XVIII väekorpus on asetatud prantsuse diviisidega. Marssal Haig moodustab reserve. Briti 5. armee uue ülema kindral Rawlinson'i juhatusel (endine kindral Gough Ke) on saanud käsu iga hinna eest hoida rinnet lõunapool Somme jõge.

29. märtsi õhtuks Fochi peakorter on toodud rinde lähedusse Beauvais'esse, kus varem oli Fayolle' peakorter ja kus Pétain hiljem korraldab oma juhtimise punkti.

Montdidier-Amiens'i lahingu lõpp.

Foch, võttes kokku oma tegevust alates määramisest üldjuhatajaks kuni märtsi lõpuni 1918, mil tegelikult varises sakslaste suur pealetung, leiab

et jõudnud selle aja jooksul mõjutada briti ja prantsuse vägede koostöö edu nende ülemjuhataste kaudu, materialiseerides koostöö idee Amiens'i kaitsel.

Liiduarmede koostöö tulemuseks oli:

1° soliidse ühise vastupanupositsiooni moodunemine;

2° Üldreservide moodustamine.

Amiens'ist põhjapool — inglise jõududele ja loodepool Beauvais'ist — prantsuse jõududele, — ülesandega: vastata vaenlase pealetungidele vastu pealetungidega. Et saavutada vajalikke manöövermasse tuli tõmmata ära jõude neilt rinde osadelt, mis ei olnud otsese surve all.

Kuigi sakslased veel 30. ja 31. märtsil jatkanud pealetungi tegevust, kuid olevat tundunud, et nad olid lootused kaotanud oma strateegilise eesmärgi teostamisesse, nimelt — briti ja prantsuse armeeeraldamisest¹⁾.

Ke.

(Järgneb).

¹⁾ Käesoleva kokkuvõtte on tehtud L'illustration nr. 4588 — 7. III 1931. a. artikli „Les mémoires inédits du Maréchal Foch“ andmetel.

Üleriiklised suusatamisvõistlused Viljandis, veebruaril 1931.

19.—22. veebruarini s. a. peeti Viljandis kolmandad üleriiklikud kaitseorganisatsioonide — kaitseväe, kaitseliidu, piirivalve ja politsei vahelised suusatamise esivõistlused. Võtlustest võttis osa: kaitseväest — 104, kaitseliidust — 192, piirivalvest — 27 ja politseist — 25, kokku 348 suusasportlast.

Peale Eesti riigikaitse-organisatsioonide suusasportlaste võtsid võistlustest osa kaitseliidu külalistena kolm maailmakuulsat soome suusasportlast: Martti Lappalainen, Matti Raivio ja Toivo Nykänen, ja kolm läti sportlast: Johnis Bulinš, Karlis Bukas ja Elmars Dzenits.

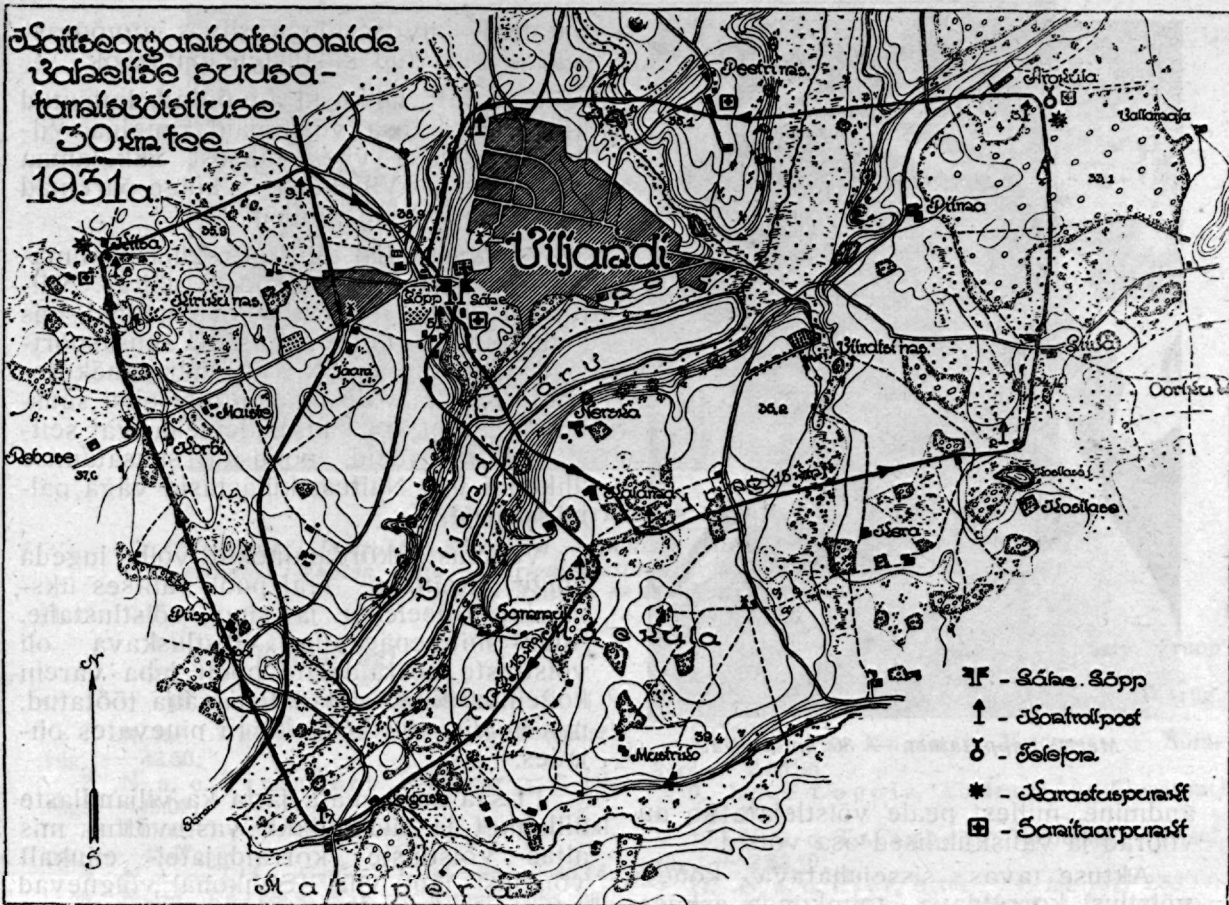
Võistluse esimesel päeval oli ilm ja lumi võistlusteks väga hea, temperatuur — 6—7 pügalat. Järgnevatel võistluspäevadel temperatuur hakkas järjekindlalt tõusma ja laupäeval näitas kraadiklaas juba 2 pügalat sooja, mis ei jätnud avaldamata ka oma halvava mõju tagajärgedele. Viimase võistluspäeva hommikuks temperatuur oli siiski alanenud nullini, kuid võistluste aluks tõusis ta sooja päikese mõjul ligi 1½ pügalat pealepoole nulli.

Lähe ja lõpp kõigil võistlustel oli Kantreküla algkoolimaja juures (Valu-oyal), väljaarvatud kaitseväe 10 km ja jao

orienteerumissuusatamine. Esimese lähe oli järve ääres Tennis- ja veeklubi maja juures, kima teisel Loodi kõrtsi juures. Lähteks ja lõpuks oli Kantreküla kooli juurde ehitatud suur kuuseoksadega ilustatud avarav, millel lehvisid Eesti, Läti, Soome ja Poola riigilipud.

Võistlustee oli rajatud läbi Lossimägede, sealt edasi üle Viljandi järve, mööda mägesid ja orge, ühesõnaga olid välja otsitud kõige raskemad kohad. 10 km suusatee tegi ühe ringi ümber linna, kuna 30 km tee kujutas enesest kaks ringi; esimene ring läks ümber linna, kuna teine — lõunapool linna. Üldiselt olid kõik võistlusteed eelmise aasta võistlustest märksa raskemad.

Võistluste põnevamaks, raskemaks ja oodatavamaks numbriks oli 30 km suusatamine. Siin oli mängus härra Riigivane ma nimeline rändauhind „Kalevipoja“ kuju, seepärast iga organisatsioon pani välja oma parema, et seda väärtuslikku auhinda omandada. Lähtesse kogunes kokku 141 võistlejat, nendest kaitseväelasi — 64, kaitseliitlasi — 38, piirivalvureid — 17 ja politseinikke — 22. Peale selle lähtisid veel 3 soomlast ja 3 lätlast. Kujuka pildi 30 km võistlustest osavõtu kohta annab allolev tabel.

	Võistlusteks üle antud	Lähtisid	Lõpetasid võistluse
kaitsevägi	— 67	64	57
kaitseliit	— 48	38	26
piirivalve	— 27	17	11
politsei	— 25	22	13
soomlased	— 3	3	3
lätlased	— 3	3	2

Võistlejad väljusid lähtest loosi järjekorras: kaitseliit, piirivalve, kaitsevägi ja politsei. Lähetumine sündis kahekaupa iga 30 sekundi tagant.

30 km võistlust jälgisid: kaitseminister hra Kerem, sise- ja kohtuminister hra Hünerson, kindralid Tõrvand, Roska, Jonson, piirivalve valitsuse ülem kolonel Kurvits, politseidirektor hra Reimann, Viljandi maavalitsuse esimees hra Lauri, Viljandi linnapea hra Maramaa ja palju teisi riigi- ja seltskonnategelasi.

Väliskülalistest oli võistlusi jälgimas: läti kaitseväe esindaja kolonel Streipa; soome kaitseväe esindaja kolonel Relander ja soome kaitseliidu instr. ltn. Caloni; poola kaitseväe esindaja abi kapten Kvitzinski, poola kaitseliidu peastaabi

ülem major Svelzizki ja presseosakonna juhataja ltn. Boncza-Tomaczewski.

Ka kohalikke elanikke oli 30 km võistlust hulgana jälgima ilmunud. Kogu lähte ümbrus ja võistlustee kuni järveni oli tihedalt rahvaga piiratud; võis olla umbes 4000 pealtvaatajat.

Et 30 km teel oli kaks ringi, siis kõik võistlejad möödusid 15 km järele lähtekohast ja lossimägedest, mis pealtvaatajatele võimaldas huviga jälgida võistluste käiku.

Pärast 30 km suusatamist korraldati Viljandi garnisoni suusahüppemäel hüpete demonstratsioon, millest peale eesti hüppajate võttis osa ka parim soome hüppaja Toivo Nykänen. Soomlane sooritas parema hüppe 23 m, kuna Viljandi keskkooliõpilane Veldman 20 m. Üldiselt oli hüpete demonstreerijaid 10, kes sooritasid üle 50 hüppe. Hüpete demonstratsioon meelitas pea terve Viljandi rahva Lossimägedesse.

Pärast võistluste lõppu kell 1900 oli „Koidu“ saalis pidulik auhindade välja-

Martti Lappalainen — 30 km võitja.

andmine, millest peale võistlejate ka auvõõrad ja väliskülalised osa võtsid.

Aktuse avas sissejuhatava kõnega võistlusi korraldava toimekonna esimees major Jonson. Sellele järgnes kaitseminister hra Keremi kõne, kes oma kõnes märkis võistluste head kordaminekut ja soovis võistlustest osavõtjatele ja võistluste korraldajatele head õnne. Auhindade väljaandmisele järgnesid Viljandi linna napea hra Maramaa ja Viljandi maavalitsuse esimehe hra Lauri soojad tervitused. Aktuse mõjuva lõppsõna ütles kv. staabi ülem kindral J. Tõrvand.

Kaitseväelastele ja kaitseliitlastele jagas auhinnad kätte kaitseminister hra Kerem, kuna piirivalvele ja politseile — sise- ja kohtuminister hra Hünerson.

Esimesena anti välja hra Riigivanema nimeline rändauhind „Kalevipoja“ kuju, mille võitis kaitseväge — 176 punktiga, kaitseliit saavutas — 133 punkti, politsei — 16 punkti, kuna piirivalvel tuli jääda ilma punktita. Sakalamaa maleva naiskodukaitsjad ehtisid auhinnasaajaid lilledega.

Aktusele järgnes Haridusseltsi gümnaasiumis ühine teelaud, millest võtsid osa kõik võistlejad, kutsutud külalised ja võistluste korraldajad.

Edasi järgnes Sakala üksiku jalaväe

pataljoni ohvitseride kasiinos auvõõras-tele ja kutsutud külalistele õhtusöök.

Kell 2315 lahkusid auvõõrad, kutsutud külalised ja osa võistlejaid rongiga Viljandist, kaasa viies talisest Sakalamaa pealinnast — Viljandist — kõige paremad ja südamlikumad muljed.

Võistluste ajal oli Kantreküla koolimajas korraldatud suusaspordi näitus. Näitusel oli väga rohkesti väljapanekuid, mis andis kujuka pildi praeguse aja suusaspordilase varustusest. Nii oli väljapanekutes kodu- kui ka välismaa mitmete suuski, lugematu arv suusasidemeid, igat selti suusamäärdeid, moodsaid suusatamise ülikondi jne. Näitust külastasid väga palju rahvast.

Võistluste kordaminekut võib lugeda kõige paremaks. Igal pool valitses üksmeelne meeleolu ja suur võistlustahe. Suur mitmepäevane võistluskava oli võistluste korraldajate poolt juba varem kogemusrikkalt detailideni välja töötatud, mis hoidis võistluste käigu pinevates ohjades.

Ei saa märkimata jätta ka viljandlaste ülilahket ja südamlikkku vastuvõttu, mis aitas võistluste korraldajatel edukalt võistlusi läbi viia. Siinkohal võlgnevad võistluste korraldajad ja võistlejad palju, palju tänu Viljandi garnisonile, kohalikele omavalitsustele ja seltskonnatege-
lastele.

Võistluste tagajärjed kujunesid järgmiselt:

Prl. Prass.

Võistlusi korraldav toimkond.

Vasakult: *Instruktor Klumberg — poliitsei esindaja; ltn. Lepp — kaitseliidu esindaja; kapten Reha — piirivalve esindaja; ltn. Luks — kaitseväe esindaja ja major Janson — toimkonna esimees.*

Kaitsevägi.

10 km suusatamine kaadrile.

1. N.-ltn. Veborn, Artur — 1. soomusr. rüg. — 42.50;
2. N. a. o. Treinberg, Voldemar — 1. jal. rüg. — 45.01;
3. Leitn. Lest, Johannes — 5. üks. jal. pat. — 45.17;
4. N. a. o. Tiis, Artur — 1. jal. rüg. — 46.14;
5. N.-ltn. Talpak, Karl — Kuperj. üks. jal. pat. — 46.31;
6. N. a. o. Siinor, Sergei — 10. üks. jal. pat. — 46.57;
7. N. a. o. Vilberg, Ernst — 1. jal. rüg. — 46.59;
8. Kdt. Raudson, Jaan — Sõjakool — 47.17;
9. N. a. o. Müür, Alfred — 1. jal. rüg. — 47.26;
10. V. a. o. Massa, Alfred — 7. jal. rüg. — 47.29;
11. Kpr. Tacchella, Oleg — Ratsarügem. — 47.38;
12. Veltev. Oronok, Karl — Distsiplinar komp. — 48.13.

10 km suusatamine ajateenijatele.

1. Rms. Lille, Hugo — 2. srtv. grupp — 48.12;
2. Rms. Fatal, Karl — Ratsarüg. — 48.35;
3. Rms. Tennen, Ewald — 7. jal. rüg. — 48.40;
4. Rms. Sams, Robert — Sidepat. — 49.06;
5. Rms. August, Julius — Ratsar. — 49.08.

30 km suusatamine kaadrile.

1. Leitn. Lest, Johannes — 5. üks. jal. pat. — 2.31.05;
2. N.-ltn. Veborn, Artur — 1. soom. rüg. — 2.37.35;
3. N.-ltn. Talpak, Karl — Kuperj. üks. jal. pat. — 2.42.04;
4. Kdt. Raudson, Jaan — Sõjakool — 2.44.33;
5. N. a. o. Tuuder, Aleksander — Allohv. kool — 2.48.24;

6. N.-ltn. Tomp, Andres — 5. srtv. grupp — 2.49.30;
7. N. a. o. Vilberg, Ernst — 1. jal. rüg. — 2.50.27;
8. N. p. kdt. Kümnik, Voldemar — Sõjakool — 2.50.36;
9. Leitn. Loodla, Voldemar — Pioneerpat. — 2.51.07;
10. N. a. o. Treinberg, Voldemar — 1. jal. rüg. — 2.52.10;
11. N. a. o. Pilv, Artur — 7. jal. rüg. — 2.53.14;
12. V. a. o. Massa, Alfred — 7. jal. rüg. — 2.54.22.

30 km suusatamine ajateenijatele.

1. Rms. Valge, Voldemar — 1. jal. rüg. — 2.48.57;
2. Rms. Kiiskmann, Arnold — 5. srtv. grupp — 2.49.29;
3. Rms. Lille, Hugo — 2. srtv. grupp — 2.52.01;
4. Asp. Kaasik, Bernhard — Sõjakool — 2.53.06;
5. Asp. Treimann, Aleksander — Sõjakool — 2.56.46.

Jao orienteerumise suusatamine.

1. Sakala üksiku jalaväe pataljoni jagu, aeg — 2.04.01. Koosseis: n.-ltn. Mikk, n.-ltn. Kõlu-n.-ltn. Rodendau, v. a. o. Saar, n. a. o. Raudsepp, rms. Varik, rms. Kess ja noor Roots.
2. 1. jalaväe rügemendi II pat. jagu, aeg — 2.08.01. Koosseis: n.-ltn. Ottisaar, n.-ltn. Lestorf, v. a. o. Rehema, v. a. o. Piira, v. a. o. Tombek, n. a. o. Vilberg, n. a. o. Kuusenthal ja n. a. o. Müür.
3. 3. diviisi suurtükiväe jagu, aeg — 2.46.30.

Diviisid omandasid punkte.

1. diviis	— 1869 punkti
2. "	— 1758 "
3. "	— 1704 "
Kv.üh.õppeas.	— 1405 "
Merejõud	— 254 "

Rändauhindu omandati:

1. Kaitseministri — hõbekarika „parimale väeosale kõigil võistlusaladel kokku“ — 1. jalaväe rügement — 1278 punktiga;

2. Kaitseministri — suusataja kuju „väeosade vahelises ja orienteerumissuusatamises“ — Sakala üksik jalaväe pataljon;

3. Kindral-majoor J. Tõrvand'i — kaminakella „väeosale, kelle kaader võistlustel näitab parimaid tagajärgi“ — 1. jalaväe rügement 955 punktiga;

4. Arsenali — püstolkuulipilduja „väeosale, kelle ajateenijad võistlustel näitavad parimaid tagajärgi“ — Sõjakool 256 punktiga.

5. R. Treiberg, Lääne — 50.17;

6. K. Huuk, Tallinn — 50.36.

10 km üldklassile.

1. J. Koovit, Sakalamaa — 51.04;

2. T. Budesson, Viru — 52.36;

3. R. Niilov, Narva — 56.17;

4. S. Viirmann, Järva — 56.54;

5. L. Reijo, Narva — 58.13;

6. A. Sams, Harju — 60.51.

10 km patrullsuusatamine ühes laskmisega.

1. Tallinna maleva (koosseis Teder, Niiman, Rikand, Kulbas), aeg 50 m. 38 s.

Oskar Veldeman. Viljandist, hüppab 20 meetert.

Kaitseliit.**3 km naiskodukaitsesele.**

1. A. Prass, Tartu — 17.31;

2. K. Voipä, Narva — 19.20;

3. M. Treier, Tartu — 19.31;

4. O. Rebane, Tartu — 19.41;

5. G. Lohuaru, Tartu — 20.08;

6. L. Krieger, Tartu — 20.26.

4 km noortele.

1. K. Kallas, Harju — 20.56;

2. E. Aavik, Viru — 23.05;

3. H. Kaalep, Viru — 23.38;

4. K. Luud, Tartu — 24.01;

5. H. Haller, Tartu — 24.17;

6. O. Tamm, Petseri — 24.49.

5 km B klassile.

1. E. Stiim, Sakala — 28.26;

2. J. Tui, Harju — 28.33;

3. F. Dunkel, Harju — 29.37;

4. A. Ressar, Narva — 29.54;

5. F. Niilov, Narva — 31.16;

6. A. Luther, Lääne — 31.55.

5 km vanade klassis.

1. A. Sorik, Harju — 33.47;

2. A. Säkk, Narva — 40.32;

3. E. Steinberg, Tallinn — 45.36;

4. A. Emar, Harju — 46.17;

14 tabamust. (Mahasõidetud aeg 1 t. 4 m. 38 s. Iga tabamus annab 1 minut edu).

2. Narva malev. 1 t. 3 m. 29 s. 8 tabamust.

3. Harju malev. 1 t. 4 m. 41 s. 7 tabamust.

4. Sakala malev. 1 t. 5 m. 33 s. 7 tabamust.

30 km suusatamine.

1. A. Teder, Tallinn — 2.45.09;

2. R. Niilov, Narva — 2.45.17;

3. F. Parre, Tallinn — 2.46.34;

4. F. Dunkel, Harju — 2.46.34;

5. Th. Andresson, Viru — 2.47.51;

6. S. Viirmann, Järva — 2.48.25.

Soomlaste tagajärjed**10 km.**

1. M. Lappalainen — 43.15;

2. T. Nykänen — 46.16;

3. M. Raivio — 47.04.

30 km.

1. M. Lappalainen — 2.13.14;

2. M. Raivio — 2.18.03;

3. T. Nykänen — 2.25.18.

Lätlaste tagajärjed.**10 km.**

1. S. Budinsh — 55.22;

2. Dzhenit — 56.05;

3. K. Bukas — 62.11.

10 km lähe kaadrile.

Lahtivad n.-ltn. Veborn ja n.-ltn. Mikk (valges tressis.)

N.-ltn. Veborn,

10 km võitja.

30 km.

1. K. Bukas — 2.42.43;
2. J. Bulinsh — 2.46.15.

3. Konst. Matt, Tartu — 3.01.42;
4. Konst. Tikka, Lääne — 3.06.24;
5. Kordn. Nõukas, Lääne — 3.07.42;
6. V. kordn. Villo, Tallinn — 3.08.30.

Piirivalve.

5 km.

1. Rms. E. Zezer, Tallinn — 25.21;
2. N. a. o. E. Rosin, Narva — 26.08;
3. Kpr. H. Vorst, Tallinn — 26.34;
4. Rms. L. Öun, Tallinn — 26.55;
5. N. a. o. K. Sternfeldt, Petseri 29.15

Härra Riigivanema nimelise rändauhinna peale võistlemisel 30 km suusatamises tulid organisatsioonid kohtadele.

1. Leitn. Lest, Johannes, Kaitsevägi — 2.31.05;
2. N.-ltn. Veborn, Artur, Kaitsevägi — 2.37.35;
3. N.-ltn. Talpak, Karl, Kaitsevägi — 2.42.04;
4. Kdt. Raudson, Jaan, Kaitsev — 2.44.33;
5. Jao pääl. Teder, Arnold, Kaitseliit — 2.45.09;
6. Rühm. pääl. Niilov, Reinhold, Kaitseliit — 2.45.17;
7. Malevl. Parre, Feliks, Kaitseliit — 2.46.34;
8. Malevl. Dunkel, Feliks, Kaitseliit — 2.46.35;
9. Malevl. Andresson, Theodor, Kaitseliit — 2.47.51;
10. Kordnik Laupmann, Boris, Politsei — 2.47.57;
11. N. a. o. Tuuder, Aleksander, Kaitsevägi — 2.48.24;
12. Malevk. sp. pääl. Viirmann, Siegrid, Kaitseliit — 2.48.25;
13. Sp. pääl. Papa, Eward, Kaitseliit — 2.48.47;
14. Rms. Valge, Voldemar, Kaitsevägi — 2.48.57;
15. Rms. Kiiskmann, Arnold, Kaitsevägi — 2.49.29;
16. N.-ltn. Tomp, Andres, Kaitsevägi — 2.49.30;
17. N. a. o. Vilberg, Ernst, Kaitsevägi — 2.50.27;
18. N. p. kdt. Kümnik, Voldemar, Kaitsevägi — 2.50.36;
19. Leitn. Loodla, Voldemar, Kaitsevägi — 2.51.07;

10 km patrullsuusatamine.

Patrull koosnes 3 mehest, täies varustuses. Laskmist ei olnud nähtud ette.

Tagajärjed:

1. Petseri jsk — 1.5.25;
2. Narva jsk. — 1.6.54;
3. Lääne jsk. — 1.14.5.

30 km.

1. Rms. E. Zezer, Tallinn — 2.54.31;
2. N. a. o. E. Rosin, Narva — 2.54.47;
3. V. a. o. B. Eksta, Tallinn — 2.59.56;
4. Rms. L. Öun, Tallinn — 3.01.39;
5. Kpr. K. Kihlefeldt, Narva — 3.03.06.

Politsei.

5 km.

1. E. Braun, Viikandi — 31.17;
2. A. Ludi, Tallinn — 33.03;
3. A. Hütt, Tallinn — 33.11;
4. B. Laupmann, Tallinn — 33.37;
5. V. Püss, Tallinn — 34.56;
6. A. Espenberg, Lääne — 35.24.

30 km.

1. Kordn. Laupmann, Tallinn — 2.47.57;
2. Konst. Laurson, Tallinn — 2.59.02;

20. Malevl. Niilov, Friedrich, Kaitseliit — 2.51.30;
 21. Rms. Lille, Hugo, Kaitsevägi — 2.52.01;
 22. N. a. o. Treinberg, Voldemar, Kaitsevägi — 2.52.10;
 23. Malevl. Särak, Voldemar, Kaitseliit — 2.52.35;
 24. Rühm. pääl. Reijo, Leander, Kaitse-
 liit — 2.52.38;

25. Asp. Kaasik, Bernhard, Kaitsevägi — 2.53.06.

Punkte omandati:

Kaitsevägi — 176.
 Kaitseliit — 133.
 Politsei — 16.

L—ks.

Sõjakirjandust.

PRANTSUSMAA.

La Revue d'infanterie.

Nr. 458,

1. november 1930. a.

„Uurimus raskekuulipildujate tulistamise võimalustest ülepeade ja läbi intervallide“ (Z.). Väga huvitav ja põhjalik kirjutis raskekuulipildujate tulistamise võimalustest ülepeade ja läbi intervallide. Teoreetilise arutluse tagajärjena annab autor rea praktilisi näpunäiteid eelnimetatud tulistamisviiside tegelikuks kasutamiseks. Nii jõuab autor otsusele, et näiteks ülepeade tulistamisel tuleb kõigepealt arvestada kaugust r.-klp. asukohast kuni eelasuvate oma väeosadeni ja saadud kaugusele juure lisada teatud julgeoleku kauguse (autor on oma artiklis toonud vastavad tabelid), mis näiteks juhul, kui r.-kuulipilduja asub 900 m kaugusel oma vägede seljastaga, on 450 m. Koostades mõlemad arvud, saame 1350 m, mis on minimaalne r.-klp. sihiku seade, mille juures võib hädahoitavasti tulistada 900 m kaugusel eelasuvate oma vägede üle peade.

Soovitame tutvunemiseks meie r.-klp. ohvitseridele. Artikkel on varustatud rea tabelite ja joonistega.

„Jala- ja suurtükiväe vahelisest koostööst“ (kol.-leitnant Duhourcau). Autor ei paku midagi uut. On ju teada, et jala- ja suurtükiväe vaheline koostöö on ainult pikemaajaliste ja kindla kava alusel teostatud koostöö harjutuste villi.

„Raskekuulipildujate maskeeritud tulistamine“ (kolonel Paquet ja kol.-ltm. Roze des Ordons). Selgitatakse r.-klp. maskeeritud tulistamise võimalusi ja selle tulistamise viisi paremusi. Teoreetiline arutus (Artiklil on järg).

„Suurtüki- ja jalaväe koostöö kõrges mägestikus“ (major Regnault). Koostööd mägestikus hõlbustavad suurtükiväe juhtimise detsentraliseerimine, s. o. üksikute patareide juurdeandmine jalaväe pataljoni-
 dele ja peasjalikult ainult kumera lennujoonega tulistamist võimaldava materjallosa (mäesuurtükid, haubitsad) kasutamine.

„Saksa I armee Ourcq'i lahingus“ (kol.-ltm. Koeltz). Episood Maailmasõjast.

„Väikeste jalaväe üksuste juhtimine lahingus“ (major Pamponneau). Käsitatakse järgmisi küsimusi: topograafia õppimise tähtsus jalaväes; krookiide joonistamist; juhtimise rühmade esimeste jagude (vaatlejad, signalistid)

väljaõpe jalaväes. Artiklil on lisas autorilt koostatud detailsed õppekavad.

Välissõjakirjanduse ülevaade. Jalaväge huvitavad seadused, dekreedid ja ringkirjad.

Prantsuse sõjakirjanduse ülevaade.

Bibliograafia.

R. Tck.

La Revue d'infanterie, nr. 459., 1. detsember 1930. a.

„Jalaväe tulenõudmised suurtükiväelt“ (kol.-leitnant Albafouille). Autor väidab ka, et igasugune tulenõudmine suurtükiväelt peab koosnema kahest osast:

- 1) märgi ja kättesaada tahetava eesmärgi definitsioon;
- 2) esjoonel asuvate oma vägede asukohta täpne asukoht, et ära hoida omade tulistamist.

Üldse tuleb aga, autori arvates, nõuda tuletõust suurtükiväelt ainult neil juhtudel, kui võib arvata, et seda toetust saab ajaviitmata ja, et sellest toetusest jalaväele veel võib olla kasu.

„Saksa I armee Ourcq'i lahingus“ (kol.-leitnant Koeltz).

„R. kuulipildujate maskeeritud tulistamine“ kolonel Paquet ja kol.-ltm. Roze des Ordons). Autor asub seisukohale, et üle oma vägede tulistamist võib teostada, alates 1000 meetrist. Et see tulistamisviis annaks soovitavaid tagajärgeid tulistamise mõttes, on otstarbekohane ühtlustada suurtükiväe ja r.-kuulipildujate sihtimisabinõusid.

„Tanke käsitatavate määrustikkude ümbertegemine“ (major J. P.) Autor esineb rea motiveeritud ettepanekutega maksvate määrustikkude täiendamiseks ja parandamiseks.

„Teksti lugemine sisseastumise katsetel allohvitseride kooli“ (kapten Jeanroy). Teksti lugemise all pole siin mõeldud lihtsat „mahalugemist“, vaid loetu ümberjutustamist oma sõnadega, milles peab selguma, kui võrt õigelt suutis „lugeja“ lugemiseks antud tekstis eraldada autori põhiideed kõrvalistest asjadest ja neid õieti tõlgitseda. Kapten Jeanroy väidab, et seniste kogemuste järele olevat õige vähe neid, kes suudavad korralikult „lugeda“. Ta lubab edaspidi avaldada lugemiseks mõned tekstid ja palub asjast huvitatuid neid „ümberjutustada.“

„Uurimus prantsuse jalaväe moraalistsõjas 1914.—1918. a.“ (kapten Brosse). Mis on sõjaväe moraal? Vastates sellele küsimusele, ütleb autor, et „sõjaväe moraalil all mõistetakse kõigi tema liikmete teatud psühholoogilist seisukorda, mis tekib isamaa-armastuse ja au tun-

nete kompleksi sünteesist". Moraal on see jõud, mis sunnib sõdurit võitlema oma kodumaa eest; ta on mitmesugune vastavalt iga isiku individuaalsetele omadustele. Selle jõu intensiivsus on professionaalne indiviidumite hinge kõrgusele ja noblessile. Sõjaväe moraali kõvendamiseks on olemas kaaks abinõud: distsipliin ja solidaarsus.

Kapten Brosse väidab, et prantsuse sõdur üldiselt olevat suur isamaa-armastaja, kelle tegevuse ideaaliks 1914. a. oli samuti nagu 1792. a. kodumaa pinna vabastamine vaenlasest, õiguse ja tsiviilsatsiooni kaitse jne. Ühesõnaga, autor, nagu korralik prantslane kunagi, püüab kõrgel hoida prantsuse sõduri Maaailmasõjaaegset moraali. Kahjuks on rida andmeid, mis lasevad oletada, kui mitte päris vastupidist, siis vähemalt annavad põhjust kahelda, et moraaliga põlnud asjad Prantsuse sõjaväes just kõige paremas korras ja autor on sunnitud ka ise tunnustama, et maršal Petaini määramine ülemjuhatajaks ja Ameerika abivägede ilmumine aitasid tublisti kaasa prantsuse sõduri kõlkuma lõõnud moraalil tugeve kõvendamisele. Peab tähendama, et autor on oma ülesandega hästi toime saanud ja valgustab prantsuse sõjaväe moraalil seisukorda päris erapooletult, kuigi lõpukokkuvõtte ei taha olla hästi kooskõlas algusega.

Välissõjakirjanduse ülevaade.

Jalaväge huvitavad seadused, dekreedid ja ringkirjad.

Prantsuse sõjakirjanduse ülevaade.

Bibliograafia.

Sisustik 1930. a. peale.

R. Tck.

INGLISMAA.

The Army Quarterly. Jaanuar 1931. a.

1. Toimetuselt. Ülevaade möõdunud aasta sõjapolitilistest sündmustest. Neist tähtsamad: a) Maaailmasõja rahulepingute revideerimise küsimus ja b) Prantsuse-Itaalia vahekorrad.

Maaailmasõja rahulepingute revideerimise küsimus on Saksamaal praegu väga populaarne. Peale alalhoidlikkude ja möõdukate pahempoolsete erakondade seda on viimasel ajal hakanud nõudma ka kommunistid, kes — nagu teada — muidu ei hooli palju rahvusliku iseloomuga küsimustest. Eriti ei taheta leppida idapiiriga ja Danzigi koridoriga. „See maa kuulub Saksale ja jääb ka Saksale“, ütles avalikul kõnekoosolekul 2. nov. 1930. a. Hanoveris Brüningi kabinetti kuuluv minister Freviranus.

Poolakad ja prantslased on loomulikult rahulepingute revideerimis vastu. Tardieu ühes oma parlamendi kõnes lausus: „saksalased ei näi aru saavat, et rahulepingud on sõja tulemus“, kuna üks teine minister kinnitas, et Prantsusmaa ei saa kunagi oma nõusolekut andma Saks-Poola piiri muutmiseks.

Kuigi vahekorrad ülalnimetatud riikide rühmituste vahel on väga teravaks kujunenud, pole siiski põhjust karta peatset sõda. Saksamaal leidub veel küllalt kainelt mõtlejaid kodanikke, kes aru saavad, et riigi majanduslik ülesehitamine võib sündida ainult siis kui on valitsemas rahu; teisest küljest sõjaliselt hästi arenenud Prantsusmaaga praegu jõudu katsuda oleks teataval määral riskantne.

Vaevalt võiks keegi tõsiselt uskuda — ütlev autor — et „maailma kaart jääb igavesti selleks,

mis ta on tänapäev“. Kui rahvasteliit „tahab olla tõsiseks abinõuks rahu alalhoidmisel, siis peaks tal julgust jatkuma tunnustada fakti, et sõda pole võimalik tulevikus ära hoida kui ei leidu abinõu rahulepingute muutmiseks rahulikul teel. Selle abinõu leidmine oleks palju suurema praktilise tähtsusega inimsoole kui määruste ja seaduste andmine, kui palju sõdureid, lendureid, suurtükke ja lennukaid üks või teine rahvas võib pidada.“

Ühenduses rahulepingute revideerimise küsimusega juhib autor tähelepanu „teraskiivri“ organisatsioonile („Stahlhelm League of Front Soldiers“), kellel olevat praegu umbes 8000 haruseltsi, kokku ligi 1.000.000 liikmega, meist $\frac{2}{3}$ Maaailmasõja lahingustaažiga ja $\frac{1}{3}$ noorsugu aastates 17—21. See organisatsioon, kes väliselt jätvat hästi distsiplineeritud regulaarsõjaväe mulje, olevat seadnud omale ülesandeks nõnda rahulepingute revideerimist tarbekorral relvadega peos.

Mis puutub Prantsuse-Itaalia vahekorradesse, siis — autori arvamus järgi — võib siin vaevalt paranemist oodata niikaua kui Itaalia pooldab rahulepingute revideerimisele võtmist ja püüab kätte saada pariteeti merejõudude alal Vahemeres. Seda vahekorda pole isegi suutnud parandada Mussolini kõne 27. okt. m. a. Roomas, kus ta püüdis pehmedada oma varemalt Toskanas ja Milanos peetud sõjakaid kõnesid ja lausus, et „Itaalia relvastus enda kaitseks ja mitte pealetungiks“, mida tegevat ju ka teised rahvad. Prantslased on siiski mõistlikumaks pidanud oma Itaalia piiri kindlustamisele asuda.

2. Kapten B. H. Liddell Hart. „See Territoriaalaasta“. Möõdunud aastal oli Inglismaal pöõratud erilist tähelepanu regulaarväe ja territoriaarväe tihedama koostöö organiseerimisele võtjaõpetamise alal, kusjuures regulaarväest oli komandeeritud hulk ohvitseri instruktoritena territoriaalväkke. Autor teeb kokkuvõtte sellest tööst ja leiab et on saavutatud igapidi häid tagajärgi.

3. Kindr.-major C. Bonham-Carter. Kasvatustlikkude küsimuste arenemine sõjaväes. Londoni ülikoolis 16. mail 1930. a. peetud loeng. Sisaldab huvitavaid andmeid selle kohta, mida on saavutatud viimaste aastate vältusel kasvatuse alal Briti sõjaväes. Uusi tähelepanu väärivaid sihtjooni ohvitseride kasvatamise alal Woolwichi („The Royal Military Academy, Woolwich“) eriti aga Sandhursti („The Royal Military College, Sandhurst“) sõjakoolis.

4. Major T. J. Edwards. Rügementide jne. vanusest. Möõdunud aastal kuningliku käsuga määrati kindlaks Briti sõjaväe üksikute väeosade ja väeliikide vanuse järjekord. Ajaloo andmetega opereerides autor selgitab sel puhul, kuidas oli kujunenud välja aasta sadade vältusel väeosade vanus ja millised traditsioonid olid sel alal. (Antikel järgneb).

5. Brig. kindral R. J. Collins. Käsu d.

Lahingukirjades leidub küllalt täpsaid andmeid kirjalikkude käskude andmiseks; seda ei saa öelda suusõnaliste käskude kohta: neist on harilikult mõne väheütleva lausega möõda mindud, unustades, et just see ala on üks raskemaid. Kirjalikud käsud koostatakse harilikult siis, kui selleks on aega, järelikult on võimalus neid „poleerida“, s. o. hoolitseda täpsa väljenduse eest. Suusõnalised käsud harilikult antakse, kui aega on vähe, nagu see tavallisel juhtub liikuv sõjas. Oma tahet minimaalse ajakuluga ja vastuvõtjale selgesti arusaadaval kujul edasi anda, see on ülesanne, millega tihti isegi

PABEROSSID ♦
PALM
 25 TK. - 15 SNT.
KAVALER
 25 TK. - 15 SNT.
 ● *A/s „REGINA“*

rahuaja oludes väga paljud hakkama ei saa; seda raskem on see sõjakorral, kus ümberringi harilikult valitseb kära, mis ei luba süveneda ning sageli on tegemist inimestega kelle tähelepanu on nürinenud une puudusest ja väsimusest. Käesolevas artiklis autor — käsitledes kirjalikkude käskude koostamist — annab rea praktilisi näpunäiteid kuidas tuleks harjutada käsustamist suusõnal rahuaja oludes, et lahingus see võiks sündida kiirelt, lühidalt, täpsalt ja käsusaajale arusaadavalt.

6. Major J. N. Kennedy. Muudatusisõjapäevae organisatsioon ja administratsioon. 1030. as uues väljaandes ilmunud väliteenistuse eeskirja („Field Service Regulation“) I osa kriitika. Eeskiri on võrreldes eelmisega täiendatud uute: staabi-, korteri- ja varustamisteenistust käsitlevate osadega.

7. G. R. de Beer. Sõjakäik Alpidesse 1799. a. Sõjalise tegevuse kirjeldus Alpides teise koalitsiooni ajal, mida Euroopa riigid moodustasid Prantsusmaa vastu Napoleoni Egiptuses olemise ajal.

8. Viimane sakslaste pealetung. Rheinil, 1918. a. Saksa ametliku monograafia „Der letzte deutsche Angriff. Reims, 1918“. (Odenburg, Stalling, 4.50 marks) kriitika.

9. Territoriaalohvitser. Territoriaalarmee prestiiž. Jälginud territoriaalarmee (Inglise) tööde ja elu möödunud n. n. territoriaal aastal („Territorial Year“) leiab autor, et territoriaalarmee on kõikjal esinenud Briti sõjaväe väärriika kuigi kõige noorema liikmena. Ta ainult sooviks, et territoriaalarmee osadele oleks õigus andud üheväärselt regulaarväega pidada vahiteenistust Buckinghami palee juure (kuninga elukoht).

10. Sartek. Ühe impeeriumi lõpp. Darfuri sultaniriigi langemine. Kirjeldatakse El Fasherit vallutamist (Sudanil) ja Darfuri allaheitmist inglastelt.

11. Parun de Marbot'i mälestused. IV osa. Huvitavaid andmeid Eylau lahingu kohta millest mälestuste kirjutaja on osa võtnud. Prantslaste võidule aitas suurel määral kaasa Murat, kes oma ratsaväega venelaste tsentrumi läbi murdis. Marbot kinnitab, et „Augereau“ korpus hävitati peagu täielikult, kuna 15.000 mehest kes lahingusse astusid jäi õhtuks rittä ainult 3000 meest kol.-leitn. Massay juhatusel. Marssal, kõik kindralid ja kolonelid olid haavatud või surma saanud.

12. „Mashud“. Mõtteid taktikaliste ülesannete koostamise alalt. Autor leiab, et taktikalised ülesanded koostatakse tüütuseni ühetaoliselt ning on sisult igavad. Algavad nad harilikult sõnadega: „sinised on sõjas punastega“... millele järgneb rida sama šablonilise ning kuivi andmeid. Ülesannetesse tuleb sisse viia sahapärane element, mis suudaks huvitada lahendajaid ning rakendada neid hoogsamalt tööle õigeotse leidmiseks. Autor toob sellekohaseid näiteid.

13. Omani Poolsaare sõda*) („Omans Peninsular War“). Charles Omani „History of the Peninsular War“ viimase raamatu kriitika.

14. „Autokuuri“ mõtlemissviis. Mehhaniseeritud lahingjõudude demonstreerimise puhul Aldershotis, s. o. 18. okt., kirjutab kapten Liddell Hart „Daily Telegraph“is, et kui Inglismaa nende mehhaniseeritud jõududega sõtta astuks, mis temal praegu käepärast on, siis jalavägi juba sõja esimesel päeval peab kaarikutena asuma, kus sõdurid võivad rahulikult puhkama heita senikaua kui aktiivseks lahingtegevuseks tarviline arv tanke valmis saab. Ja kui siis, nii umbes 9 kuu pärast jalavägi unest ärkab siis leiaks ta enast hoopis uues olukorras, kus sõda peetakse mehhaniseeritud lahingjõududega ja jalavägi on osutunud „viiendaks rattaks vankri all“. Et seda ära hoida peavad mehhaniseeritud jõud juba rahuajal sõjaaegses koosseisus; sel tingimisel võiks vältike mehhaniseeritud armee juba sõja esimesel kuul saavutada tagajärgi, mis pole jõukohased praegusele armeele 9 kuu vältusel.

Nende kapt. Liddell Harti väidetele suhtub artikli autor skeptiliselt. Sarnane „autokuuri“ mõtlemissviis, mis lubab sõjalõpetada imekiirelt, ühe või kahe kuu vältusel ja teeb lahingute edu rippuvaks ainultki tankidest ning teistest mehhaniseeritud võitlusvahenditest on otse kahjulik, sest et ta juhib rahva tähelepanu riigikaitse alal vale suunas. On kindel et ka tulevikus sõdurid saavad võitlema lahingus eeskätt oma jalgedel; mobiliseeritakse kogu rahva elavjõud ja seda massi ei saa ometi asetada tankidele. Kahtlemata saavad tankid tuleviku lahingus etendama tähtsast osa, kuid sellel võitlusvahendil on ka oma halvad küljed: on

*) Inglise sõda prantslastega Pürence poolsaarel.

tarvis ainult meele tuletada kuidas Cambrai lahingus üks tubli saksa ohvitser, töötades üksipäini suurtüki juures 15 min. vältusel rivist välja löi 6 tanki. Samuti võiks sõjas „väikeste mehhaniseeritud jõudude“ seisukord väga raskeks muutuda, kui vaenlane, meelitas neid siindsale maastikule, ümberringi teed tõkestab ja avab tule masinatele kaugelaskjatest suurtükkidest.

15. Allenby sõjakäik Palestiinas. Palestiina sõjakigu ametliku ajaloo („Official History of the War in Palestine“) II osa kriitika.

16. Sakslaste maabumine Soomes, 3. apr. 1918. a. Maabumise kirjeldus Hangös.

17. David Bealey. „Vanad sõdurid ei sure kunagi.“ Vahelookene inglaste võitlustest sakslastega Aafrikas 1914. a.

18. „Hafiz“. Juhus, või...? Vahelookene hindu väeosade elust India piirikaitstes.

19. Märkmeid sõjakirjandusest. Parlamendi teated. Bertrand Stewart; 1931. a. võistlus kirjatööteema ja täitmise tingimused.

N. K-ts.

BELGIA.

„Bulletin Belge des Sciences Militaires“. Jaanuar, 1931. a.

1. D. S. J. Jalaväe kroonika (XII). Saksa sõjaväe lahing algrakukese kriitika (I). Võetakse vaatluse alla rühm ja jagu. Artiklil on järg.

2. D. S. J. Jalaväe diviisi r.-k. pataljoni kasutamie. Belgia jalaväe diviisi koosseisu kuulub üks r.-k. pataljon & 3 kompaniid. Lahingus see pataljon kas antakse vastavate jalaväe rügemendide juure või diviisi juhatus jätab ta enda käsutusse, nii kuidas seda nõuab olukord. Jalaväe-rügemendi ülemad määravad neile antud div. r.-k. üksused pataljoniülemate korraldusse, kes neid kasutavad üldistel alustel pataljoni koosseisu kuuluvate r.-k. üksustega, esijoonel. Rügem. ülemate ja diviisi juhatus käsutada jäetud r.-k. kasutatakse ära peamiselt rinde tühemetes, lahtistel tiibadel jne., kusjuures pealetungi r.-k. ainult erakondsetel juhtumitel tulistavad üle oma väeosade peade või läbi intervallide. Normaalselt r.-k. töötavad esijoonel, vahetus sidemes jalaväega. Oma väiteid autor põhjendab vastavate lahingeskirjadega („Emploi tact. grandes unités“, „Réglement de l'Infanterie au combat“, „Empl. tact. des chars“).

3. Major Bouha. Jalaväe kaitselahing (II). III/r. ülema korraldused asumisel eelpostidesse. Detailselt läbitöötatud taktikaline ülesanne ühes lahendusega.

4. Kapten Wanty. Saksa sõjaväe lahingupidamise viisid. Pealetung (II).

5. Kindral-major Semet ja major Willems. Mispärast on vaja motoriseerida? Kui oleks võimalik küsida suurtelt väejuhtidelt: Aleksandriilt, Cäesarilt, Napoleonilt või Fochilt, missugune on tähtsam tegur võidu saavutamisel, siis igaüks neist kindlasti vastaks: liikumise kiirus. Siit lähtubki motoriseerimise tarvidus, mida — autori arvamise järgi nõuavad veel järgmised põhjused:

— suured raskused hobuse kaitsmisel mürgiste gaaside vastu;

— mootori kasutamisel saavutatav ökonoomia võrreldes hobusega;

— hobuste arvu kiire vähenemine, keda võiks ära kasutada sõja korral.

6. Kapt.-major Lambion. Märkmeid Belgia suurtükiväest alates 1830. a. kuni meie päevini. Järgneb.

7. Sõjabibliograafiline ülevaade. V. K—ts.

ITAALIA.

„Esercito e Nazione“. Jaanuar, 1931. a.

1. Otsemat teed mööda edasi. Selgitatakse ajakirja sihtjooni käesoleval aastal.

2. C. Rinaudo. Sündmusi Sabauda riigi ajalooost. Umberto Biancamano kuni Amedeo VIII-ni. Ajalooline tagasivaade XIV sajandi lõppu.

3. G. B. Kangelaslik ristlemine. Lühikene aruanne Itaalia lennuväe külaskäigust Brasiiliasse. Üksikasjalikumalt vt. „Sõdur“ nr. 7/8, 1931. a.

4. E. Maltose. Keemiline sõda. I. Põhimõtteid. Autor teeb lühida ülevaate gaasiasjandusest Maailmasõja vältusel, jälgib küsimuse arenemist pärast sõda ja lõpuks püüab heita pilku tulevikku. Kahtlemata — arvab autor — saab gaas tuleviku sõjas tähtsat osa mängima, ent tuleb kindlasti hoiduda sõjagaasi kui võitlusvahendi mõju liialdamisest. Maailmasõjas mobiliseeriti kokku 65.038.810 sõdurit; neist sai surma 8.543.515, haavata — 21.219.454 ja jäi kadunuks 7.750.919 meest. Seega kokku oli kaotusi 37.513.886 meest, mis teeb välja 54,6% mobiliseeritute arvust. Gaaside läbi sai kannatada kokku 1.009.038 sõdurit, nende hulgas surid 78.390 meest, s. o. 7,7%; üksikute maade kaupa oli surnute protsent: inglastel 3,3, sakslastel 2,9 ja ameeriklastel 2. Eeltoodud arvusi omavahel võrreldes selgub, et surmajuhtumeid gaasidest oli võrdlemisi palju vähem kui teistest võitlusvahenditest ning sõjagaasi tuleb lugeda humaanseks relvaks. Maailmasõja lahinguväljadel väljalastud metalli hulk on kohutavalt suur võrreldes rivist välja löödud võitlejate arvuga. Mitmest tuhandest automaatrelvast tulistatud kuulist leiab vaid mõni üksik ohvri, samuti kui tonnidest lahingus ära tarvitatud sõjagaasist tavaliselt ainult üks või kaks kg teevad „kasulikku tööd“. Lahinguväljade avarus on paremaks kaitseks võitlejale; kogu sõjategevuse piirkond mürskudega üles künnda või gaasidest katta, see nõuaks mõõtmatuid abinõusid ning poleks jõukohane ühelegi, ka majanduslikult kõige tugevamale riigile. Seda ei võta tavaliselt arvesse need, kes tuleviku sõjast armastavad rääkida „hirmu ja õuduse juttusid“.

Oma artikli lõpus autor teeb järgmise kokkuvõtte:

— sõjagaasid ei suuda tunduvalt muuta tuleviku sõja ilmet, kus tegevus saab ikkagi baseeruma peamiselt tulerelvadele;

— sõjagaaside laiaulatuslikuma kasutamisega võiks arvestada ainult erijuhtumitel, kaitsel ja pealetungil, kui maastik ja ilmastu seda soodustavad;

— maastik ja meteoroloogilised tingimused vähendavad tunduvalt sõjagaaside mõju, eriti just liikuv sõjas ja lahtisel maastikul;

— neil juhtumitel, kus saab sõjagaasi tarvitada, võib ta — osaval kasutamisel —

mõjuda masendavalt ning moraali hävitavalt;

- sõjagaaside mõju võib vähendada või kuni tühistada see, kellel on selleks küllaldaselt abinõusid ja kes neid oskab osavasti kasutada;
- edu gaasisõjas on materjali, veel suuremal määral aga mõistuse ja vaimu küsimus; ettevalmistust gaasisõjaks selles suunas juhtides võib rahulikult tuleviku-sõjale vastu vaadata — nii arvab artikli autor.

5. G. Cesarini. Laskurkompanii kalalaletungil. Detailsetl läbitöötatud skeemide ja piltidega illustreeritud taktikaline ülesanne ühes lahendusega.

6. G. Battista Pelosio. Kaitseehitused tankide vastu. Üksikasjalikult läbitöötatud taktikaline ülesanne ühes lahendusega; artikkel on illustreeritud hulga skeemide, jooniste ja tabelitega.

7. D. Angeli. Sõja koodeksid. Lühikene tagasivaade küsimusele ühes käsikirjade proovidega.

8. Jõu väljendused. „Fiat'i“ sõjatööstus. Kokkuvõtlik ülevaade „Fiat'i“ produktsioonist.

9. V. Corresio. Itaalia keskaeg. II. Teadus ja politika. Ekskursioon Gregorius VII, Toomas Aquino, Dante Alighieri, Francesco Petrarca, Cola di Rienzi ja Girolamo Savonarola aegadesse.

10. Reservohvitseride elu. Ühes kuust teise. Mitmesugust. Väli-riikide sõjavägedest. Kirjavaetus lugejaskonnaga. Bibliograafilised märkmed. V. K—ts.

SAKSAMAA.

„Militär-Wochenblatt“ nr. 31. — 18. 2. 1931.

Muudatusi prantsuse sõjaväe organisatsioonis. Hauptm. Dr. K. Hesse: Diskussioonide tähtsusest isiku arendamisel. Oberst-leitn. v. Wedel: Iseseisva soomusüksuse kasutamisest. Lepa: Otsustusvõime ja selle pidurid. Näide Maailmasõjast, sügis 1914, serblaste vastu. Austria ohvitserina arvustab oma kindralstaapi, kes igasuguste vormalustega tõkestanud vabalt loomingu operatiiv-alal ja seega halvanud otsustamisvõimeliste juhtide edusamud lahingutes.

Rõhutud rahvaste kaitsetahtest. Näiteid Türgimaa riigikaitsest möödunud aastakümnetel.

Sõjaväe õppe alalt käsitletakse küsimust, kuid selgitada õpilastele abstraktseid mõisteid, näiteks truudus. Et siin tund ei muutuks lobisemiseks, olevat vaja õpetajalt nõuda eriti head intellektuaalset ettevalmistust ja riigi ning rahva oleviku olukorra tundmist.

„Militär-Wochenblatt“ nr. 32. — 25. 2. 1931.

Reichsheeri struktuuri muutuvusest möödunud 10 aasta jooksul.

Oberst-leitn. v. Wedel: Iseseisva soomusüksuse kasutamisest. v. Taysen: Ülemjuhatajate vahetuse puhul Prantsuse armees.

Sõjaväe õppe alalt käsitletakse jalaväe ohvitseride ettevalmistust ratsasõidus.

Sõjaväelisi teateid. Sõjakirjandus. Mitmesugust. K.

Kindlustage

oma varandus ja elu
kuni veel aeg!

Kindlustage

Esti Lloydis!

N.-VENE.

„Vojennõi Vestnik“ nr. 3. — 25. 1. 1931.

Artiklis „Sellest kujuneb võit maailma-ajaloolises mõõdus“, märgitakse meeolusid SSSR'i Kesktäidesaatva Komitee (ZIK.) III sessiooni lõpu (10. 1. 1931) puhul. „Pjätiletka“ edu tulnud seelil sessioonil esile kõiges omas suuruses. Artiklis kutsutakse püüväge sõjaks valmisolekule, sest vaenlased püüdvat teha kõik, et nurjuks see ajaloo suurim teos: pjätiletka.

Sõjaväe õppe osas V. Grendal vaatlleb Poola suurtükiväe lahing-eeskirja 1930. a., Leonko selgitab kuis valmistada ette OSP (Otelenie sväzi s pehotoi) ülemat suurtükiväes; E. Idelson — Suurtükiväe vaatluse eelpunktidest ja OSP tegevusest.

Morozov — annab eeskujuliku tunni (kava) „väga heade laskurvaatlejate ettevalmistamiseks“.

Partei-politilises töös käsitlellakse distsipliini küsimust koos väljaõppega. Leitakse, et distsipliini kasv on kindlmaid eeldusi sõjalise ettevalmistuse eduks.

Välismaade sõjakirjanduse ülevaates tuuakse „Militär-Wochenblatt“ nr. 19,

20, 21 — 1930 ilmunud artiklite kokkuvõtte maapealsest luurest. K.

„Vojennõi Vestnik“ nr. 4., 5. veebr. 1931.

Nõukogude Vene Maa- ja mereväe rahvakomissar Klementi Jefremovitsh Voroshilovi 50. sünnipäeva puhul on pühendatud jubilarile rida artikleid ja pilte, mis lasevad lähemalt õpida tundma Voroshilovi minevikku ja praegust tegevust.

Sõjaväe õppe osas V. Grendal jatkab Poola srtv. lahing-eeskirja 1930 vaatllemist. N. Vlasov — „Sõjamängude organiseerimisest staapidele“; G. Amosov — „Tõkete ehitamisest rannakaitsel“; Sergejev ja I. Starkov — käsitlevad praktilisi küsimusi sõjakeemiilises ettevalmistuses. A. Gavritshkov: Granaadivisked ja roomamine suuskadel. Küsimust illustreeritakse ja selgitatakse 21 fotoülesvõtte abil.

Zavarov: Noorema juhtkonna ettevalmistusest tule juhtimiseks väliõppuste kaudu.

Partei-politilises töös otsitakse õppetöö ratsionaliseerimise teid ja õhutatakse juhtkonda leidlikkusele.

Välismaade armeede ülevaates tuuakse kokkuvõtte tankide kasutamist Poola armees. K.

Kaitseväe elu.

Märkmeid ohvitseridekogu põhikirja täiendamisest.

Maailma majandusliku kriisi tagajärjel oleme meie sunnitud kiratsema oma majanduselu korraldamisega. Valitsus näeb palju vaeva ja muret, kuidas riigi sissetulekuid ja väljaminekuid ots-otsaga kooskõlla viia. Ka riigikaitse kannatab selle kokkutõmbamise tähe all ja kaitseväge kõrgematel juhtidel ei ole lihtis nende väheste ressursidega korraldada kaitseväge elu-olu, soetada vajalikke vahendeid jne., et oleks tagatud riigi julgeolek.

Nii tuleb ka kaitseväs tahes või tahtmata läbi viia kokkutõmbamisi. Üheks kulude kokkuhoidmise mooduseks oleks ohvitseride kasiinode koondamine. Praegu on enamasti igas garnisonis iga väeosa ohvitseride kogul oma kasiino. Tuleks garnisonis, kus väeosi rohkem, kasiinod ühendada ja moodustada üks garnisoni kasiino. Väljaspool kaitseväge viibijad võib olla tulevad ehk arvamisele, kas üldse kasiinosid tarvis, tekitavad riigile asjata kulu jne.

Kuid nagu igal organisatsioonil on oma ruumid, oma kodu, mis on vajalikud selle või teise organisatsiooni sihtide ja eesmärkide elluviimiseks. Nii vajavad seda

ka kaitseväge organisatsioonid — ohvitseride ja allohvitseride kogud. Kasiino ruumides teostatakse õppusi, loenguid jne. ja on korraldatud ühiskööki kogu liikmeile. Praegu on vähesed kogud kasiinod ühendanud ja sedagi meie suuremas garnisonis. Minu arvates tuleks kasiinode ühendamise küsimus vastavas keskvalitsuses kaalumisele võtta. Kasiinode ühendamise teel hoiaime kokku kaunikesse summa ning vabanevaise ruumesse saab paigutatud teisi kaitsevägeosi ja -asutisi, mis asuvad eramajades, sellega jääks ära eramajade eest maksetav üür ning see tõstab veelgi kulude kokkuhoidu.

Üheks suureks tuluks kasiinode kokkuliitumisel on veel see, et nende majapidamised kujuneksid elujõulisemaks. Meil on palju kasiinosid, mis kiratsevad majanduslikus kitsikuses. Garnisoni kasiinos on majapidamine elavam, nii saab paremini korraldada ohvitseridele ühiskööki ja teisi ülesandeid. Ka määratu tähtsus on niisugusel juhul sisemise side loomisel garnisoni ohvitserkonna vahel. Kasiinod, kus ohvitseride kokkupuutumine sagedam, asuvad naabritest sageli kaugel ja on üksikud juhud, kus garnisoni ohvitserid kokku puutuvad. Igapäevase töö juures vaevalt jääb aega mõnd lauset vesta ja inimesed jäävad üksteisele paratamatult

võõralks ja see ei vasta kaitsevæe põhimõttele. Tuleks ka kaalumisele võtta kasiino nime muutmine. Sõna „kasiino“ õigekeelsuse sõnaraamatu järele tähendab seltsimaja; on itaaliakeelne sõna ja tähendab õieti majake, maja. Kas ei oleks soovitatavam kasiino asemele võtta tarvitusele nimetus „Ohvitseride Kodu“, mis oleks analoogiline „Sõdurite Kodule“. Kui kasiinode ühendamise mõte soovitavat vasukaja leiab, siis tuleks ka ohvitseride kogude põhikirjas vastavad muudatused ja täiendused sisse võtta. —r.

Sport.

Laua-tennis.

1. märtsil s. a. lõppesid Pärnu garnisoni ohvitseridevahelised laua-tennise võistlused. Võistlusi peeti ohvitseride kasiinos kahe minuse süsteemis ja neist võtsid osa 11 ohvitseri. Kolmatkordselt tuli garnisoni meistriks leitnant Martin Elendt, võites oma ägedamat vastast leitnant Lipmanni kahe mängus 3:0 ja 3:0 (setid 21:9, 21:16, 21:10 ja 21:10, 21:11, 2:4).

Väeosadest tuli võitjaks 9 üksik jalaväepataljon 9 punktiga 6. pataljoni 3. punkti vastu.

Vistluste tulemusi:

„A“ klassis:

1. leitnant M. Elendt, 9. üksik jalaväepataljon;
2. leitnant A. Lipmann, 9. üksik jalaväepataljoni;
3. n.-leitn. K. Kivi, 9. üksik jalaväepataljoni.

„B“ klassis:

1. n.-leitn. R. Alev, 9. üksik jalaväepataljoni;
 2. leitnant F. Mölder, 6. üksik jalaväepataljoni;
 3. n.-leitn. H. Springberg, 6. üksik jalaväepataljoni.
- E—dt.

KORONA.

22. ja 23. veebruaril s. a. peeti Pärnu garnisoni ohvitseridevahelisi koronavõistlusi. Võistlustest, millised peeti nii üksik- kui ka paarismängus turniiri süsteemis, võtsid osa 12 ohvitseri. Meistriks tulid: a) üksikmängus — noorem-leitnant Elmar Parbo — 9 võidu ja 2 kaotusgea (leitnant Mölder'ile ja leitnant Otmann'ile) ja b) paarismängus — leitnant Mölder — n.-leitnat Parbo 3 võiduga.

Pataljonidest tuli võitjaks 9. pataljon 24 punktiga, 6. pataljoni 16 punkti vastu.

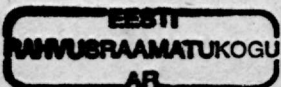
Võistluste tulemusi:

SISUSTIK: Ed. Laaman. Soome suhtumine Eestisse Vabadussõjas. — Vabariigi 13. sastapäeva pühitsemine Tallinnas ja Narvas. — Öhu- ja gaasikaitse alalt: a) A. Vernik. Märkmeid inglise lennuväe ohvitserkonna elust. b) A. J. Niitevlend. — Autotransport. — Taktika alalt: a) Taktikalise ülesande nr. 2 lahendus. b) Vastuseks A. La- märkmete „Sõduris“ 7-8. c) H. G. Märkmeid kaitsevahingust. — V. N.-rg. Üleajateenijaskonna muredest. — Ke. Marssal Foch'i seniavaldamata mälestusi. — L.-ks. Üleriiklised suusatamisvõistlused Viljandis. — Sõjakirjandust. — Kaitsevæe elu.

Vastutav toimetaja kolonel A. TRAKSMANN. Väljaandja „Sõdur“, Tallinn, Toompeal, Toomkooli tän. 7.

Toimetus ja talitus Toompeal, Toomkooli tän. 7. Kõnetr.: Sõjavæe 163.

A.-S. „ÜHISELU“ trükk, Tallinn, Pikk tän. nr. 42.

Üksikmängus:

1. n.-leitn. Elmar Parbo, 6. pataljon, 9 võitu ja 2 kaotust;
2. leitnant Arnold Lipmann, 9. pataljoni, 8 võitu ja 3 kaotust;
3. leitnant Martin Elendt, 9. pataljon, 8 võitu ja 3 kaotust;
4. kapten Hugo Villo, 9. pataljon, 7 võitu ja 4 kaotust;
5. n.-leitn. Karl Kivi, 9. pataljon, 6 võitu ja 5 kaotust;
6. leitnant Harry Otmann, 6. pataljon 6 võitu ja 5 kaotust.

Paarismängus:

1. n.-leitn. Parbo — leitn. Mölder, 6. pataljon, 3 võitu ja 0 kaotust,
2. leitn. Lipmann — leitn. Elendt, 9. pataljon, 2 võitu ja 1 kaotust.

1. märtsil s. a. peetakse kasiinos ohvitseridevahelise ping-pongi võistlusi üksik-, paaris- ja meeskonnamängus. E—dt.

Mafe.

Toimetaja A. Burmeister.

Kirjade aadress: Tallinn, Narva mnt. 26, krt. 6.

Tšehhoslovakkia kaitseministri protektoraadi? all leidis Prahast 8.—14. veebr. 1931. aset ohvitseride turniir kolmes osas: meistriturniir, I ja II klasside turniirid, milledest 30 ohvitserit osa võtsid.

Allpool toome partii mängitud Praha sõjaväe maleturniiril 12. veebr. 1931. a.

Valged: reservi kapten dr. Karel Treybal.

Mustad: kol.-leitnant Karel Hromadka.

Skandinavia avang.

1. e2—e4, d7—d5, 2. e4; d5, Rg8—f6, 3. Of1—b5†, Oc8—d7, 4. Ob5—c4, Od7—g4, 5. f2—f3, Og4—f5, 6. Rb1—c3, Rb8—d7, 7. d2—d3, Rd7—b6, 8. Rg1—e2, Rf: d5, 9. Rc3: d5, Rb6: d5, 10. Re2—g3, Of5—g6, 11. f3—f4, e7—e5, 12. O—O, Rd5—b6, 13. Oc4—b3, Of8—c5†, 14. Kgl—h1, Ld8—d7, 15. a2—a4, Rb6—c8, 16. Ld1—f3, c7—c6, 17. Rg3—e4, Oc5—e7, 18. Oc1—e3, Rc8—d6, 19. Re4: d6†, Ld7: d6, 20. Lf3—f2, Va8—d8, 21. Oe3: a7, c6—c5, 22. a4—a5, O—O, 23. Oa7—b6, Vd8—c8, 24. Lf2—f3!, Oe7—f6, 25. Lf3: b7, Of6: b2, 26. Val—a2, Ob2—d4, 27. Ob3—c4, Og6—h5, 28. c2—c3!, Od4: c3, 29. a5—a6, Ld6—c6, 30. Lb7: c6, Vc8: c6, 31. Ob6—a5, Oc3: a5, 32. Va2: a5, Vf8—a8, 33. Vf1—b1, h7—h5, 34. h2—h3, Kg8—h7, 35. Vb1—b7, Oh5—g6, 36. a6—a7, Vc6—c8, 37. Vb7—d7, Vc8—c6, 38. Oc4—a6. Mustad andsid alla.

A. Scheer

Asutatud 1892.

Paela ja
posamendi
tööstus.

Tallinn, Viru tän. 4.

Telefon 13-08.

TARVITAJAD!

ostke kõik tarvisminevad kaubad
kodumaa vabrikute riidekauplusest

Herman Rõivas

TALLINNAS, Estonia puiestee 11.
Kõnetraat 304-80.

Et meie äri kaupleb ainult kodumaa saadustega, siis on mul ka võimalus lugupeetud ostjaskonnale kõige suuremas valikus kodumaa vabrikute riidekaupu pakkuda.

Kodumaa riidekaup ületab väljamaa kauba hindade odavuse kui ka kõrge häduse poolest.

Müük väiksel ja suurel arvul.

Teadaanne

Seega teatame oma austatud kaubatarvitajatele, et 1. märtsist oma endises ruumes
V. Karja tän. 3.

daamide ja härrade
Valmisriieteäri

avanud oleme.

Rikkalik valik daamide ja härrade üliriie-
test uusimate model-
lide järele. Tellimised
täidetakse maitsekalt
ja korralikult.

Kaubamaja

V.-d. J. & A. SCHULKLEPER

V. Karja 3, kōn. 18-01.

Müük orderiga ja ka järelmaksuga.

Majaomanikkude Krediitpank

TALLINN, Väike Karja tän. 3.

Telefon 233-25.

Pank töötab ühistegelisel alusel. Pank võtab raha hoiule ja maksab ajakohast protsenti ning toimetab kõiki pangaga operatsioone.

Pank avatud kella 9—2.

JUHATUS.

Lemmikpaberossid

Mikaado,

25 tükki — 25 senti

Valmistatud väljavalitud peene-
maitselistest ning parimatest Vene,
Türgi ja Makedoonia tubakatest.

Tubakavabrik

H. Anton & Ko.

„POLARIS“

EESTI KINNITUS - AKTSIA - SELTS

Võtab vastu järgmisi kinnitusi:

tule-, murdvarguse-, veo-, väärtsaadete-,
kasko- (laevakerede) ja klaasi kinnitusi.

Seltsi põhi- ja tagavarakapit. ülatavad Kr. 650.000.—

Seltsi asutamisest peale on kahjude eest väljamaksetud üldkokku
Kr. 3.181.063.25

Soliidne edasikinnitus! Kahjud likvideeritakse viivitamata!

Juhatus asub Tallinnas, Vana Viru tänav nr. 12. Kõnetr. 426-66.
Telegr. aadress: „POLARIS“.

Osakond asub Tartus, Lihaturg nr. 7. Kõnetraat 6-75.

Agendid kõigis linnades ja maakondades.